

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

DATGANIAD O'R CYFRIFON

am y flwyddyn a oedd
yn diweddu ar
31ain Mawrth 2024
Archwiliwyd

CYNNWYS

	Rhif y Dudalen
Adroddiad Naratif	2
Datganiad o'r Cyfrifoldebau o ran y Datganiad Cyfrifon	9
Adroddiad yr Archwilydd i Gyngor Sir Ceredigion	10

DATGANIADAU ARIANNOL

Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	14
Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant	16
Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn	18
Mantolen	19
Datganiad Llif Arian	20
Nodiadau i'r Datganiad Cyfrifon	21
Datganiad Llywodraethu Blynyddol	88

ADRODDIAD NARATIF

Ynglŷn â Chyngor Sir Ceredigion

Mae Sir Ceredigion yn ardal sy'n ymestyn dros fwy nag 690 milltir sgwâr o olygfeydd ysblennydd, arfordir dramatig a chymunedau llawn bwrlwm. Yn ddaearyddol mae'r sir yn un o'r rhai mwyaf yng Nghymru gyda phoblogaeth o 71,500 yn ôl cyfrifiad 2021, a'r prif drefi sef Aberystwyth, Aberteifi, Llanbedr Pont Steffan, Llandysul, Aberaeron a Thregaron.

Mae Ceredigion yn darparu ar gyfer nifer o ddiwydiannau, e.e. amaethyddiaeth, twristiaeth, cwmnïau cynhyrchu bwyd, adwerthu, ymchwil gwyddonol a llawer o fusnesau cynhenid eraill. Mae addysg yn chwarae rôl fawr yng Ngheredigion gyda dwy Brifysgol, Coleg Addysg Bellach, 4 ysgol uwchradd, 3 ysgol canol a nifer o ysgolion cynradd.

Mae Cyngor Sir Ceredigion yn awdurdod unedol, a ffurfiwyd ar 1 Ebrill 1996 ac mae'n gyfrifol am ystod eang o wasanaethau a gweithgareddau. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu system "Gabinet" o weinyddu. Bydd y Cabinet cyflawni swyddogaethau Gweithrediaeth ar ran yr Awdurdod.

Llywodraethu

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (ar dudalennau 88 i 119) yn amlinellu ymagwedd y Cyngor tuag at sicrhau ei fod yn cynnal system effeithiol o ran llywodraethu corfforaethol a rheolaeth fewnol. Cynhyrchir y datganiad yn dilyn adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor ac mae'n cynnwys cynllun gweithredu i fynd i'r afael ag unrhyw faterion llywodraethu arwyddocaol a nodwyd.

Materion a risgiau sy'n effeithio ar y Cyngor

Isod nodir risgiau corfforaethol y Cyngor, sgôr y risgiau a'u statws CMG [coch (13-25), melyn (6-12), gwyrdd (0-5)] ar ddechrau a diwedd y flwyddyn:

Risgiau Corfforaethol	Dechrau'r flwyddyn	Diwedd y flwyddyn
Cynllun Ariannol Tymor Canolig	20/Coch	25/Coch
Rhaglen Gydol Oed a Llesiant	15/Coch	-
Rheoli Gwybodaeth a Chydnerthedd Seiberddiogelwch	20/Coch	*
*Rheoli Gwybodaeth	-	16/Coch
Diogelu	15/Coch	-
Newid Hinsawdd	25/Coch	25/Coch
Ffosffadau	20/Coch	16/Coch
Recriwtio a Chadw	15/Coch	15/Coch
Diwedd Oes Systemau	-	20/Coch
*Seibergadernid	-	20/Coch
Mesuriadau Diogelwch Tân ac Amddifyn yn Eiddo'r Cyngor	-	25/Coch

- **Cynllun Ariannol Tymor Canolig** – Mae'r sgôr risg wedi cynyddu o 20 i 25 i adlewyrchu'r sefyllfa ariannol bresennol a'r heriau disgwylidig sydd o'n blaenau.
- **Rhaglen Llesiant Gydol Oes** – Mae'r sgôr risg wedi gostwng gan fod y model Llesiant Gydol Oes wedi'i ddatblygu a'i gydgrynhoi ymhellach. Mae gan staff, defnyddwyr y gwasanaeth a'r gymuned well ddealltwriaeth ac yn derbyn y model. Mae'r risgiau wedi'u lliniaru a chytunwyd i ostwng y risg i lefel gwasanaeth.
- **Rheoli Gwybodaeth a Chydnherthedd Seiberddiogelwch** – Mae'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol wedi'i diwygio i rannu'r risg Rheoli Gwybodaeth a Chydnherthedd Seiberddiogelwch yn **Rheoli Gwybodaeth** ac **Seibergadernid**.
- **Diogelu** – Mae'r sgôr risg wedi gostwng wrth i'r camau lliniaru gael eu cwblhau. Ar y cyfan, mae llai o bryderon ynghylch risgiau diogelu gan fod y risgiau'n cael eu rheoli'n briodol. Cytunwyd i ostwng y risg i lefel gwasanaeth.
- **Ffosfadau** – Mae'r sgôr risg yn gostwng wrth i'r camau lliniaru gael eu cwblhau.
- **Diwedd Oes Systemau** – nodwyd risg ychwanegol ynghylch mater diwedd oes system WCCIS, ond hefyd yn cydnabod bod pob dyddiad gorffen o ran contractau systemau meddalwedd yn peri risgiau i'r cyngor. Mae bellach wedi'i hychwanegu at y Gofrestr Risgiau Corfforaethol.
- **Mesuriadau Diogelwch Tân ac Amddifyn yn Eiddo'r Cyngor** – Mae'r archwiliadau Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru (GTACGC) diweddaraf wedi amlygu, fod angen gwneud Gwaith sylweddol i sicrhau fod holl adeiladau'r cyngor yn cydymffurfio a'r rheoliadau.
- Nid oes dim newidiadau i'r holl sgoriau risg eraill ond mae camau lliniaru wedi'u hadolygu.

Strategaeth Ariannol a Dyraniad Adnoddau

Mae'r Trysorlys a'r rhagolygwyr allanol yn disgwyl cyfnod anodd ar gyfer twf economaidd, ac mae hyn yn rhoi cefndir heriol i gyllideb y Cyngor. Mae hwn felly yn gyfnod anodd o safbwynt y gyllideb a darparu gwasanaethau. Mae gwasanaethau sy'n seiliedig ar alw, fel Llesiant Gydol Oes, Addysg a'r Gwasanaeth Digartref yn benodol yn gweld mwy o bwysau o ganlyniad i argyfwng parhaus y costau byw.

Mae strategaeth ariannol tymor canolig y Cyngor yn cael ei hadnewyddu a rhagwelir y bydd yn cael ei chymeradwyo gan y Cabinet ym mis Medi 2024. Gellir gweld y strategaeth gymeradwy ddiweddaraf yma:

<http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/strategaethau-cynllunio-a-pholisiau/cyllid/strategaeth-ariannol-tymor-canolig/>

Perfformiad Ariannol - Refeniw

Y sefyllfa derfynol i'w hadrodd ynghylch alldro refeniw 23/24 yw gorwariant bychan o £10k ar sail Cyllideb o £180.1m ar gyfer 23/24. Mae'r sefyllfa hon ar ôl caniatáu ar gyfer trosglwyddo £250k i'r cronfeydd wrth gefn parthed Dyfarniad Tâl Ebrill 2024.

Y sefyllfa derfynol yw bod Balansau Cyffredinol y Cyngor yn parhau heb newid ar y cyfan, ar £6.7m, sy'n cyfateb i 3.5% o Gyllideb 24/25 (dal o fewn yr ystod targed o rhwng 3% a 5%).

Gellir crynhoi'r sefyllfa derfynol fel a ganlyn:

	23/24 Cyllideb ddiweddaraf £'000	23/24 Union Wariant £'000	Tan/ (Gor) wariant £'000
<u>Cyllideb Reoladwy</u>			
Cyllideb Reoladwy Graidd	180,101	179,906	195
Trosglwyddiad i'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer Tâl Ebrill 2024	-	250	(250)
Cyfanswm y Gyllideb Reoladwy	(180,101)	(180,156)	(55)
<u>Cyllid</u>			
Treth y Cyngor	(50,908)	(50,948)	40
Ardreth Annomestig Genedlaethol (NNDR) a'r Grant Cynnal Refeniw (RSG)	(129,193)	(129,198)	5
Cyfanswm Cyllid	(180,101)	(180,146)	45
Sefyllfa Alldro Gyffredinol	-	10	(10)

Mae'r Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd yn cael eu hadolygu'n rheolaidd ac mae dadansoddiad llawn i'w weld yn Nodyn 1.8. At ei gilydd, ar ddiwedd y flwyddyn mae'r Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd (heb gynnwys y Balansau Cyffredinol) wedi lleihau o £48.8m i £44.0m (sef 23% o Gyllideb 24/25). Roedd wastad disgwyl y byddai'r Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd yn mynd i fod ar eu hanterth ar 31/03/22 (£53.9m) ac y byddent yn dechrau lleihau wedi hynny, ac y byddai hyn yn digwydd mewn ffordd ofalus ac o dan reolaeth. Ar hyn o bryd mae'r lleihad yn arafach nag a ddisgwyliwyd, yn rhannol o achos bod llai o arian cyfatebol yn cael ei ddefnyddio ar gynlluniau cyfalaf mawr, fel oedd y sefyllfa ar 31/03/24. Fodd bynnag, mater o amseru yn unig yw hyn.

Dyma faterion allweddol i'w nodi parthed y sefyllfa Alldro:

- Nid yw dyfarniad tâl y staff cyffredinol, ar gyfer Ebrill 24, wedi dod i fwcwl ar adeg ysgrifennu hwn. Mae'r cynnig tâl llawn a therfynol a wnaed gan y Cyflogwyr Cenedlaethol, sef cynnydd o £1,290 ar bob pwynt ar y golofn gyflog (hyd at, a chan gynnwys, SCP43) ac yna 2.5% ar gyfer pob gradd uwchben hyn, yn mynd y tu hwnt i'r ddarpariaeth a wnaed yng Nghyllideb 24/25 a hynny gan oddeutu £260k. Felly, i gydnabod y pwysau y mae'r Gwasanaethau i gyd (gan gynnwys Ysgolion) oddi tano, ac ymdrechion mawr pob Gwasanaeth i fantoli'r sefyllfa alldro ar gyfer 23/24, mae swm wrth gefn o £250k wedi'i neilltuo yn y cronfeydd wrth gefn ar gyfer Dyfarniad Tâl Ebrill 2024. Hebdo, byddai angen rhagor o arbedion yn y flwyddyn, ond mae'n golygu bod pwysau costau ychwanegol ar gyfer proses pennu Cyllideb 25/26. Nid yw'r swm hwn yn cwmpasu'r effaith ar swyddi a ariennir gan grantiau – bydd angen ysgwyddo hyn drwy'r arian grant a glustnodir.
- Mae'r arian sydd ar gael ar gyfer cynllun rhannu ecwiti Tai Cymunedol Ceredigion, gan ddefnyddio'r arian a dderbynnir o bremiwm Treth y Cyngor, bellach yn £2.557m ar 31/03/24. O 01/04/24 ymlaen bydd cap ar unrhyw drosglwyddiadau i'r gronfa hon fel nad yw cyfanswm y cyllid sy'n cael ei ddal yn fwy na £2.0m.

- Mae swm o £500k wedi'i drosglwyddo o gronfa wrth gefn Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth i gronfa Cydraddoli Lleoliadau (Placements Equalisation). Mae hyn i gydnabod bod risg go fawr o hyd o ran costau uchel lleoliadau Gofal Cymdeithasol ac mae'r dull yma yn fodd o liniaru hynny'n rhannol.
- Mae costau Teithio a Chynhaliaeth y Cyngor bellach oddeutu £750k y flwyddyn. Cyflawnwyd hyn yn bennaf yn sgil Gweithio Hybrid. Cyn y pandemig roedd y costau o gwmpas £1.25m. Ar ei anterth yn 2010/11 roedd costau Teithio a Chynhaliaeth y Cyngor yn £2.5m sy'n golygu ein bod yn cyflawni arbedion o 70% yn y costau erbyn hyn.

Bu nifer fawr o bwysau cyllidebol i'r Gwasanaethau ymrafael â nhw yn ystod y flwyddyn gyda'r mwyafrif yn cael sylw helaeth yn y broses o osod Cyllideb 24/25.

Gan gydnabod y sefyllfa heriol yn ystod y flwyddyn, gwnaeth y Grŵp Arweiniol weithredu dull rhagweithiol iawn o reoli arian ym mis Awst 2023 yn dilyn sylw a chyngor gan y swyddog Adran 151. Roedd hyn yn cynnwys mesurau oedd yn amrywio o ddefnyddio rhai cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u clustnodi, gofyn i wasanaethau amrywiol wneud arbedion yn ystod y flwyddyn, a rhoi rheolaethau ariannol ar waith ar wariant a recriwtio (gan gydnabod bod angen cyflawni'r rhwymedigaethau craidd presennol, statudol a chytundebol).

Mae'n glod i'r holl Swyddogion Arweiniol Corfforaethol, eu Rheolwyr Corfforaethol a'u staff fod y dull rhagweithiol yma (a'r rheolaethau a weithredwyd o ganlyniad) wedi llwyddo i ddileu'r gorwariant o £1.5m a ragwelwyd. Cydnabyddir er hynny mai camau un-tro, yn ystod y flwyddyn, oedd y rhan fwyaf o'r rhain ac felly ni fyddant yn creu arbedion parhaus yn y gyllideb sylfaenol. Serch hynny mae'n amlygu pa mor fedrus y mae angen i ddeiliaid cyllidebau fod mewn hinsawdd ariannol heriol. Bydd y flwyddyn ariannol 24/25 yn gofyn am ddull tebyg er mwyn gwneud cwtogiadau cyllidebol gwerth £5.8m.

Mae perfformiad y gyllideb ar gyfer 23/24 yn dangos o hyd fod sefyllfa ariannol gyffredinol y Cyngor yn parhau'n gadarnhaol ac yn wydn ac yn cael ei reoli'n ofalus ac yn rhagweithiol drwy gyfnod ariannol hynod o anodd.

Mae gwasanaethau a'u deiliaid cyllideb wedi ymateb i'r her a roddwyd iddynt yn ystod y flwyddyn gan y swyddog Adran 151 a'r Grŵp Arweiniol ac mae'r gwelliant a fu ers Chwarter 3 wedi bod yn orchest fawr.

Fel y dangosodd y broses o osod cyllideb 24/25, mae'r rhagolygon ariannol yn parhau i fod yn heriol o ran gweithredu'r gyllideb a gymeradwywyd ar gyfer 24/25 a'r rhagolygon ariannol tymor canolig yn ehangach.

Dangosir y sefyllfa derfynol gyffredinol hefyd yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido ar dudalen 14.

Perfformiad Ariannol - Cyfalaf

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Cyllideb Gymeradwy	50,389	35,278
Cyllideb Wariadwy	49,052	33,998
Gwariant Gwirioneddol	34,403	25,704
	<u>14,649</u>	<u>8,294</u>

Cyllideb Gymeradwy – yw cyfanswm cyllideb y Rhaglen Gyfalaf a gymeradwywyd gan y Cabinet/y Cyngor sy'n cynnwys llinell ar gyfer grantiau cyffredinol nad yw'n Gyllideb Wariadwy. Dyma fecanwaith ar gyfer ychwanegu cynlluniau grant cymeradwy ychwanegol yn ystod y flwyddyn.

Cyllideb Wariadwy – yw cyfanswm y cynlluniau cymeradwy o fewn y Rhaglen Gyfalaf nad yw'n cynnwys y llinell ar gyfer grantiau cyffredinol.

Cyllid Gwariant Cyfalaf:	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Cyllid Cyfalaf Cyffredinol	1,995	4,289
Benthyca â Chymorth	5,555	2,128
Datblygu Addysg yng Nghronfeydd Wrth Gefn Ceredigion	1,507	526
Derbyniwyd Grant Llywodraeth Cymru yn 23/24 tuag at Amddiffyn Arfordir Aberaeron	1,944	0
Benthyca Darbodus a gefnogwyd ar gyfer Amddiffyn Arfordir Aberaeron	2,288	0
Creu Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Cymunedau Gwyrdd Cynaliadwy â Chysylltiadau Da o ran Amddiffyn Arfordir Aberaeron	747	0
Derbyniadau Cyfalaf	145	635
Refeniw/Cyfraniadau Wrth Gefn - gan gynnwys Cyfalaf Corfforaethol Wrth Gefn	871	456
Arian i'w ad-dalu i LIC (Troi Tai'n Gartrefi a HILS)	0	39
Grantiau	19,351	17,631
	34,403	25,704

DATGANIADAU CYFRIFYDDU

Paratowyd y Datganiad Cyfrifon i ddarparu gywbodaeth ar sefyllfa ariannol y Cyngor i etholwyr, trethdalwyr lleol, aelodau'r cyngor ac unrhyw bartion eraill. Mae'r ddogfen yn rhoi crynodeb o sefyllfa ariannol gyffredinol ar 31 Mawrth 2024 ac yn cynnwys nifer o ddatganiadau cyfrifyddu, sy'n dangos ystod a graddfa gwasanaethau a gweithgareddau'r Cyngor, a hynny mewn termau ariannol. Mae gwahanol adrannau'r Cyngor wedi cydweithredu drwy gadw cofnodion ariannol digonol, rheoli eu cyllidebau a darparu dogfennau priodol. Paratowyd y ddogfen hon i ateb gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (ac fel y nodwyd ymhellach yn Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014) ac mae'n adlewyrchu'n llawn gofynion Cod Ymarfer Cyfrifyddu ar gyfer Awdurdodau yn y Deyrnas Unedig 2023/24 ar gyfer datganiadau cyfrifyddu.

DATGANIADAU ARIANNOL CRAIDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys nifer o Ddatganiadau Cyfrifyddu ac mae'r nodiadau a ganlyn yn esbonio'u pwrpas.

Dadansoddiad o Wariant ac Ariannu

Mae'r Dadansoddiad o Wariant ac Ariannu'n dangos sut mae'r gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i ariannu gan Gynghorau gydag adnoddau (grantiau'r llywodraeth, treth y cyngor a threthi busnes), o'i gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan Gynghorau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Mae hefyd yn dangos sut mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu i wahanol Wasanaethau'r Cyngor, er mwyn iddyn nhw allu gwneud penderfyniadau. Mae'r incwm a'r gwariant

sy'n gysylltiedig ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn cael eu cyflwyno'n llawnach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant

Mae'r datganiad yn dangos cost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu o drethi. Mae cynghorau yn codi treth y cyngor er mwyn talu am wariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i gost cyfrifyddu. Dangosir y sefyllfa drethi yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r datganiad hwn yn dangos symudiadau yn ystod y flwyddyn parthed y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, ac a ddadansoddir fel 'cronfeydd defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu ostwng treth y cyngor) a 'chronfeydd wrth gefn aneddfnyddiadwy'. Mae'r Gorged neu'r Diffyg ar y llinell Darparu Gwasanaethau yn dangos gwir gost economaidd darparu gwasanaethau'r Cyngor, dangosir mwy o fanylion yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r rhain yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n ofynnol eu nodi ym Malans y Gronfa Gyffredinol at ddibenion y dreth gyngor. Mae'r Cynnydd/Lleihad cyn Trosglwyddiadau i'r llinell Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd yn dangos Balans y Gronfa Gyffredinol statudol a'r Balans Cyfrif Refeniw Tai cyn unrhyw drosglwyddiadau dewisol i'r cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd neu ohonynt a wnaethpwyd gan y Cyngor.

Y Fantolen

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth ar ddyddiad y Fantolen, yr asedau a'r ymrwymadau a gydnabyddir gan y Cyngor. Caiff asedau net y Cyngor (asedau llai ymrwymadau) eu cyfateb gan yr arian wrth gefn a gedwir gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Y categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yw cronfeydd defnyddiadwy h.y. y cronfeydd hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o arian wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Wrth Gefn Derbynebaw Cyfalaf Defnyddiadwy a ellir ond eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyled). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw cronfeydd wrth gefn aneddfnyddiadwy, h.y. y rhai nad yw'r Cyngor yn medru eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd sydd yn dal enillion a cholledion na wireddwyd (er enghraifft y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisio), lle byddai symiau ond ar gael er mwyn darparu gwasanaethau os gwerthir yr asedau; a bod cronfeydd wrth gefn sydd â gwahaniaeth amseru fel y dangosir yn y llinell Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn 'Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail cyllido o dan reoliadau'.

Datganiad Llif Arian

Mae'r Datganiad Llif Ariannol yn dangos y newidiadau mewn arian parod ac eitemau cyfwerth ag arian parod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu ac yn defnyddio arian ac eitemau cyfwerth ag arian parod drwy ddosbarthu llif arian fel gweithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido gweithgareddau. Mae maint y llif arian net sydd yn deillio o weithgareddau gweithredol

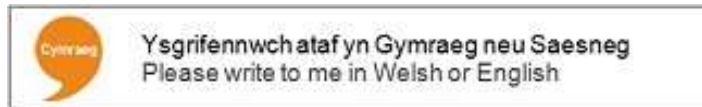
yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor sydd yn cael eu cyllido drwy drethi ac incwm grant neu gan y rhai sydd yn derbyn gwasanaethau a ddarparir gan y Cyngor. Mae gweithgareddau buddsoddi yn cynrychioli'r graddau y mae llif arian allan wedi eu gwneud o adnoddau a fwriedir i gyfrannu i gyflwyno gwasanaethau gan y Cyngor yn y dyfodol. Mae llif ariannol sydd yn deillio o weithgareddau ariannol yn ddefnyddiol wrth ddarogan hawliadau ar lif ariannol yn y dyfodol drwy ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) i'r Cyngor.

RHAGOR O WYBODAETH

Mae gan bawb sydd â diddordeb hawl statudol i weld y Cyfrifon, yn ystod arolygiad cyhoeddus, cyn cwblhau'r archwiliad blynyddol. Os oes arnoch angen rhagor o wybodaeth neu esboniad ynglŷn â'r Cyfrifon, cysylltwch â:

Cyllid a Chaffael

E-bost: df.technicians@ceredigion.gov.uk

DATGANIAD O'R CYFRIFOLDEBAU O RAN Y DATGANIAD CYFRIFON

CYFRIFOLDEBAU'R CYNGOR

Mae'n ofynnol bod y Cyngor:

- yn gwneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol yn briodol ac yn sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog hwnnw yw'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael.
- yn rheoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd darbodus, effeithlon ac effeithiol o'i adnoddau a diogelu ei asedau.
- cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

CYFRIFOLDEBAU'R SWYDDOG ARWEINIOL CORFFORAETHOL – CYLLID A CHAFFAEL

Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r arferion priodol fel y'u nodir yn CIPFA/LASAAC *Cod Arferion ar Gyfrifyddu mewn Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* ('y Cod').

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael:

- wedi dewis polisiau cyfrifyddu addas a'u defnyddio mewn modd cyson;
- wedi gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol ac yn ddarbodus;
- wedi cydymffurfio â'r Cod Ymarfer.

Mae'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael hefyd:

- wedi cadw cofnodion cyfrifyddu priodol a chyfredol;
- wedi cymryd camau rhesymol i atal a chanfod twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Rwyf yn ardystio bod Datganiad y Cyfrifon yn cyflwyno darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor ar y dyddiad cyfrifyddu a'i incwm a'i wariant dros y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024.

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael

28 Mehefin 2024

**ADRODDIAD YR ARCHWILYDD ANNIBYNNOL O ARCHWILYDD CYFFREDINOL
CYMRU I AELODAU CYNGOR SIR CEREDIGION**

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO 2023/24

2023/24	Alldro £'000	Trosglwyddiadau (i)/o'r Cronfeydd a Glustnodwyd (Nodyn 1.8) £'000	Gwariant Net a godir ar y Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyfrifyddu a Sail Cyllido (Nodyn 1.1 & 1.7) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant £'000
Cyswllt Cwsmeriaid	6,186	(388)	5,798	390	6,188
Gwasanaethau Democraataidd	4,698	(12)	4,686	140	4,826
Economi ac Adfywid	3,966	(22)	3,944	1,974	5,918
Cyllid a Chaffael	16,626	(165)	16,461	(2,581)	13,880
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	19,212	649	19,861	2,074	21,935
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	1,694	(39)	1,655	18	1,673
Pobl a Threfniadaeth	2,390	17	2,407	72	2,479
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoedd	2,241	0	2,241	94	2,335
<u>Rhaglen Gydol Oes y Pyrth</u>					
Porth Cymorth Cynnar	3,751	0	3,751	3,527	7,278
Porth Cynnal	36,000	1,075	37,075	(334)	36,741
Porth Gofal	14,923	544	15,467	635	16,102
	54,674	1,619	56,293	3,828	60,121
Ysgolion a Dysgu Gydol Oes	55,985	3,098	59,083	7,336	66,419
Grŵp Arweiniol	7,380	(336)	7,044	129	7,173
Ardollau, Premium Treth y Cyngor a Chronfeydd	5,104	399	5,503	(4,868)	635
COST NET GWASANAETHAU	180,156	4,820	184,976	8,606	193,582
Incwm a Gwariant Arall	(180,146)	0	(180,146)	(14,702)	(194,848)
(Gorged) neu Ddiffyg	10	4,820	4,830	(6,096)	(1,266)
Balans Agoriadol Gronfa Gyffrinedol	(6,714)	(48,804)	(55,518)		
(Gorged) neu Ddiffyg	10	4,820	4,830		
Balans Terfynol Gronfa Gyffrinedol	(6,704)	(43,984)	(50,688)		

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO 2022/23

2022/2023	Alldro £'000	Trosglwyddiadau (i)/o'r Cronfeydd a Glustnodwyd (Nodyn 1.8) £'000	Gwariant Net a godir ar y Gronfa Gyffredinol £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyfrifysu a Sail Cyllido (Nodyn 1.1 & 1.7) £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant £'000
Cyswllt Cwsmeriaid	6,144	28	6,172	1,121	7,293
Gwasanaethau Democraataidd	4,609	170	4,779	818	5,597
Economi ac Adfywid	3,752	461	4,213	3,106	7,319
Cyllid a Chaffael	17,608	(695)	16,913	(3,750)	13,163
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	18,288	2,173	20,461	5,090	25,551
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	1,599	125	1,724	207	1,931
Pobl a Threfniadaeth	2,161	41	2,202	406	2,608
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoedd	2,167	(25)	2,142	524	2,666
<u>Rhaglen Gydol Oes y Pyrth</u>					
Porth Cymorth Cynnar	4,258	0	4,258	3,345	7,603
Porth Cynnal	30,252	1,286	31,538	1,041	32,579
Porth Gofal	13,327	284	13,611	3,532	17,143
	47,837	1,570	49,407	7,918	57,325
Ysgolion a Diwylliant	50,595	3,536	54,131	10,109	64,240
Grŵp Arweiniol	7,253	(1,648)	5,605	524	6,129
Ardollau, Premium Treth y Cyngor a Chronfeydd	4,882	(599)	4,283	(4,205)	78
COST NET GWASANAETHAU	166,895	5,137	172,032	21,868	193,900
Incwm a Gwariant Arall	(166,889)	0	(166,889)	(8,281)	(175,170)
(Gorged) neu Ddiffyg	6	5,137	5,143	13,587	18,730
Balans Agoriadol Gronfa Gyffredinol	(6,720)	(53,941)	(60,661)		
(Gorged) neu Ddiffyg	6	5,137	5,143		
Balans Terfynol Gronfa Gyffredinol	(6,714)	(48,804)	(55,518)		

DATGANIAD CYNHWYSFAWR O INCWM A GWARIANT (IaG)

	Nodyn	2023/24		Gwar Net £'000
		Gwar Gros £'000	Incwm Gros £'000	
Cyswllt Cwsmeriaid		6,915	(727)	6,188
Gwasanaethau Democrataidd		4,902	(76)	4,826
Economi ac Adfywid		19,188	(13,270)	5,918
Cyllid a Chaffael		28,076	(14,196)	13,880
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol		30,656	(8,721)	21,935
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu		1,766	(93)	1,673
Pobl a Threfniadaeth		3,630	(1,151)	2,479
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoedd		3,363	(1,028)	2,335
<u>Rhaglen Gydol Oes y Pyrth</u>				
Porth Cymorth Cynnar		18,507	(11,229)	7,278
Porth Cynnal		52,572	(15,831)	36,741
Porth Gofal		23,870	(7,768)	16,102
		94,949	(34,828)	60,121
Ysgolion a Dysgu Gydol Oes		89,996	(23,577)	66,419
Grŵp Arweiniol		7,928	(755)	7,173
Ardollau, Premium Treth y Cyngor a Chronfeydd		635	0	635
COST GWASANAETHAU		292,004	(98,422)	193,582
Gwariant gweithredol arall	1.9	16,659	0	16,659
Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi	1.10	2,736	(3,231)	(495)
Incwm trethi a grantiau amhenodol	1.11	0	(211,012)	(211,012)
(GORGED) NEU DDIFFYG		311,399	(312,665)	(1,266)
DARPARU GWASANAETHAU				
(Gorged) neu ddiffyg ar ailbrisió Asedau Sefydlog	1.27			(28,041)
Ail-fesur yr atebolrwydd (ased) o ran y buddiannau net a ddiffiniwyd	1.37			(41,095)
INCWM A GWARIANT				(69,136)
CYNHWYSFAWR ARALL				
CYFANSWM INCWM A				(70,402)
GWARIANT CYNHWYSFAWR				

DATGANIAD CYNHWYSFAWR O INCWM A GWARIANT (IaG)

	Nodyn	2022/23		Gwar Net £'000
		Gwar Gros £'000	Incwm Gros £'000	
Cyswllt Cwsmeriaid		8,132	(839)	7,293
Gwasanaethau Democrataidd		5,683	(86)	5,597
Economi ac Adfywid		14,097	(6,778)	7,319
Cyllid a Chaffael		27,311	(14,148)	13,163
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol		32,513	(6,962)	25,551
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu		1,984	(53)	1,931
Pobl a Threfniadaeth		3,721	(1,113)	2,608
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoedd		4,670	(2,004)	2,666
<u>Rhaglen Gydol Oes y Pyrth</u>				
Porth Cymorth Cynnar		13,727	(6,124)	7,603
Porth Cynnal		46,844	(14,265)	32,579
Porth Gofal		28,111	(10,968)	17,143
		<u>88,682</u>	<u>(31,357)</u>	<u>57,325</u>
Ysgolion a Diwylliant		91,133	(26,893)	64,240
Grŵp Arweiniol		8,195	(2,066)	6,129
Ardollau, Premium Treth y Cyngor a Chronfeydd		78	0	78
COST GWASANAETHAU		286,199	(92,299)	193,900
Gwariant gweithredol arall	1.9	14,778	0	14,778
Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi	1.10	7,263	(2,354)	4,909
Incwm trethi a grantiau amhenodol	1.11	0	(194,857)	(194,857)
(GORGED) NEU DDIFFYG DARPARU GWASANAETHAU		308,240	(289,510)	18,730
(Gorged) neu ddiffyg ar ailbriso Asedau Sefydlog	1.27			(27,347)
Ail-fesur yr atebolrwydd (ased) o ran y buddiannau net a ddiffiniwyd	1.37			(203,614)
INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR ARALL				(230,961)
CYFANSWM INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR				(212,231)

DATGANIAD SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

		2023/24								
Nodyn		Balans Cronfa	Cronfeydd a	CYFANSWM	Cronfeydd	Grantiau Cyfalaf	Cyfanswm	Cronfeydd	Cronfeydd	Cyfanswm
		Gyffredinol	Glustnodwyd		Derbynebion	Heb eu Cymhwyso	Cronfeydd	Anefnyddiadwy	Cronfeydd y	
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Balans ar 31/03/22	(6,714)	(48,804)	(55,518)	(6,241)	(3,501)	(65,260)	(377,661)	(442,921)	
	(Gorged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	(1,266)	0	(1,266)	0	0	(1,266)	0	(1,266)	
	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(69,136)	(69,136)	
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,266)	0	(1,266)	0	0	(1,266)	(69,136)	(70,402)	
1.7	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail cyllido o dan y rheoliadau (Cynnydd)/Gostyngiad cyn Trosglwyddiadau i Gronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd	6,096	0	6,096	(379)	(593)	5,124	(5,124)	0	
		4,830	0	4,830	(379)	(593)	3,858	(74,260)	(70,402)	
1.8	Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn (Cynnydd)/Gostyngiad	(4,820)	4,820	0	0	0	0	0	0	
		10	4,820	4,830	(379)	(593)	3,858	(74,260)	(70,402)	
	Balans ar 31/03/23	(6,704)	(43,984)	(50,688)	(6,620)	(4,094)	(61,402)	(451,921)	(513,323)	
		2022/23								
Nodyn		Balans Cronfa	Cronfeydd a	CYFANSWM	Cronfeydd	Grantiau Cyfalaf	Cyfanswm	Cronfeydd	Cronfeydd	Cyfanswm
		Gyffredinol	Glustnodwyd		Derbynebion	Heb eu Cymhwyso	Cronfeydd	Anefnyddiadwy	Cronfeydd y	
		£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
	Balans ar 31/03/21	(6,720)	(53,941)	(60,661)	(6,564)	(5,289)	(72,514)	(158,176)	(230,690)	
	(Gorged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	18,730	0	18,730	0	0	18,730	0	18,730	
	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(230,961)	(230,961)	
	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	18,730	0	18,730	0	0	18,730	(230,961)	(212,231)	
1.7	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail cyllido o dan y rheoliadau (Cynnydd)/Gostyngiad cyn Trosglwyddiadau i Gronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd	(13,587)	0	(13,587)	323	1,788	(11,476)	11,476	0	
		5,143	0	5,143	323	1,788	7,254	(219,485)	(212,231)	
1.8	Trosglwyddiadau i/(o) Gronfeydd wrth Gefn (Cynnydd)/Gostyngiad	(5,137)	5,137	0	0	0	0	0	0	
		6	5,137	5,143	323	1,788	7,254	(219,485)	(212,231)	
	Balans ar 31/03/22	(6,714)	(48,804)	(55,518)	(6,241)	(3,501)	(65,260)	(377,661)	(442,921)	

MANTOLEN

	Nodyn	£'000	31/03/24 £'000	31/03/23 £'000
<u>ASEDAU</u>				
Eiddo, Offer a Chyfarpar	1.13	337,862		308,702
Seilwaith	1.13	148,264		138,885
Eiddo ar gyfer Buddsoddi	1.14	19,279		18,948
Asedau Treftadaeth	1.15	3,797		3,718
Asedau Anniriaethol		16		0
Dyledwyr Tymor Hir	1.17	4,503		4,095
Asedau Tymor Hir Eraill	1.37	86,072		45,020
ASEDAU TYMOR HIR			599,793	519,368
Buddsoddiadau Tymor Byr	1.18	16,162		11,626
Asedau ar gyfer eu Gwerthu		120		470
Stocrestrau		779		878
Dyledwyr Tymor Byr	1.21	37,501		36,191
Darpariaethau		0		42
Arian Parod a Chyfatebol	1.22	19,397		25,244
ASEDAU PRESENNOL			73,959	74,451
CYFANSWM ASEDAU			673,752	593,819
<u>RHWYMEDIGAE THAU</u>				
Benthyg Tymor Byr	1.24	(6,340)		(1,151)
Credydwyr Tymor Byr	1.23	(43,534)		(35,013)
Darpariaethau Tymor Byr		(104)		(251)
Cyfrif Cyfraniadau Stocrestr		(245)		(367)
RHWYMEDIGAE THAU PRESENNOL			(50,223)	(36,782)
Credydwyr Tymor Hir		(1,164)		(931)
Benthyg Tymor Hir	1.24	(102,610)		(106,903)
Rhwymedigaethau Tymor Hir Eraill	1.25	(5,182)		(5,272)
Derbynebion Grantiau Cyfalaf Ymlaen Llaw		(1,250)		(1,010)
RHWYMEDIGAE THAU TYMOR HIR			(110,206)	(114,116)
CYFANSWM RHWYMEDIGAE THAU			(160,429)	(150,898)
ASEDAU NET			513,323	442,921
Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy	1.26	(61,402)		(65,260)
Cronfeydd wrth Gefn Anefnyddiadwy	1.27	(451,921)		(377,661)
CYFANSWM CRONFEYDD WRTH GEFN			(513,323)	(442,921)

DATGANIAD LLIF ARIAN

	Nodyn	2023/24 £'000	Ailosodwyd 2022/23 £'000
GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU			
Gorged/(Diffyg) net Darparu Gwasanaethau		1,266	(18,730)
Trafodion anariannol			
Dibrisiant a Lleihad		16,616	13,234
Grantiau Cyfalaf		(19,246)	(17,407)
Addasiadau Cronfa Bensiwn		43	19,015
		<u>(1,321)</u>	<u>(3,888)</u>
Addasiadau i eitemau a nodir ar wahân o ran Llif Arian			
(Enill)/Colled o werthu Asedau Sefydlog		551	243
Eitemau cronnus			
(Cynnydd)/gostyngiad mewn Stocrestrau		(23)	47
(Cynnydd)/gostyngiad mewn Dyledwyr		(1,257)	39
Cynnydd/(gostyngiad) mewn Credydwyr		9,345	2,331
Mewnlif/(All-lif) Arian Net o Weithgareddau		7,295	(1,228)
Gweithredu	1.28	<u><u>7,295</u></u>	<u><u>(1,228)</u></u>
GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI			
All-lif Arian			
Prynu asedau sefydlog		(26,590)	(21,142)
Prynu buddsoddiadau byrdymor		(66,000)	(46,500)
Taliadau arian cyfalaf arall		<u>(649)</u>	<u>(491)</u>
		(93,239)	(68,133)
Mewnlif Arian			
Gwerthu asedau sefydlog		439	209
Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd		18,588	16,304
Enillion buddsoddiadau hirdymor		61,464	53,059
Enillion buddsoddiadau byrdymor		<u>928</u>	<u>530</u>
		81,419	70,102
Llif Arian Net o Weithgareddau Buddsoddi		<u>(11,820)</u>	<u>1,969</u>
GWEITHGAREDDAU ARIANNU			
All-lif Arian			
Ad-dalu benthyciadau byrdymor a hirdymor		(1,232)	(7,817)
Taliadau ar gyfer gostwng rhwymedigaethau dyledus yn ymwneud a phrydlesau ariannol ac ar fantolenni contractau Mentrau Cyllid Preifat		<u>(90)</u>	<u>(178)</u>
		(1,322)	(7,995)
Mewnlif Arian			
Benthyciadau newydd a godwyd		0	0
Llif Arian Net o Weithgareddau Ariannu		<u>(1,322)</u>	<u>(7,995)</u>
CYNNYDD/(GOSTYNGIAD) MEWN ARIAN AC EITEMAU SYDD YN CYFATEB I ARIAN			
Arian ac Eitemau sydd yn Cyfateb i Arian ar ddechrau'r flwyddyn		25,244	32,498
Arian ac Eitemau sydd yn Cyfateb i Arian ar ddiwedd y flwyddyn	1.22	19,397	25,244

NODIADAU I'R DATGANIAD CYFRIFON**1.1 NODYN I'R DADANSODDIAD O WARIANT AC ARIANNU**

	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf (Nodyn A) £'000	Newid Net o ran Addasu Pensiynau (Nodyn B) £'000	Gwahaniaethau Eraill (Nodyn C) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
2023/24				
Cyswllt Cwsmeriaid	247	157	(14)	390
Gwasanaethau Democrataidd	8	134	(2)	140
Economi ac Adfywid	1,005	206	763	1,974
Cyllid a Chaffael	252	241	(3,074)	(2,581)
Priffyrdd a Gwasanaethau	1,792	299	(23)	2,068
Gwasanaethau Cyfreithiol a	0	32	(14)	18
Pobl a Threfniadaeth	0	70	2	72
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y	8	91	(5)	94
Rhaglen Gydol Oes Pyrth				
Porth Cymorth Cynnar	3,357	203	(33)	3,527
Porth Cynnal	5	160	(499)	(334)
Porth Gofal	293	338	4	635
	3,655	701	(528)	3,828
Ysgolion a Dysgu Gydol Oes	7,351	711	(726)	7,336
Grwp Arweiniol	117	15	(3)	129
Ardollau, Premium Treth y Cyngor	0	0	(4,868)	(4,868)
COST GWASANAETHAU	14,435	2,657	(8,492)	8,600
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(18,874)	(2,614)	6,792	(14,696)
Y gwahaniaeth rhwng y gwaged neu'r diffyg yn y Gronfa Gyffredinol gyda'r Cronfeydd a Glustnodwyd â'r gwaged neu'r diffyg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwyswyr ar Ddarparu Gwasanaethau	(4,439)	43	(1,700)	(6,096)

NODYN A – Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf

Mae'r golofn hon yn addasu ar gyfer dibrisiant, amhariad, enillion a cholledion yn sgil ailwerthuso, enillion a cholledion gwaredu asedau, grantiau cyfalaf a gwariant cyfalaf a ariannir gyda refeniw.

NODYN B - Newid Net o ran Addasu Pensiynau

Mae'r golofn hon yn dangos yr addasiadau sy'n ofynnol i gydymffurfio â Buddiannau Gweithwyr IAS19, sef yn benodol, disodli cyfraniadau pensiwn gweithwyr a wneir gan y Cyngor fel y caniateir yn statudol gyda'r costau gwasanaeth blaenorol a'r costau gwasanaeth presennol, fel y'u cyfrifir gan yr actiwari, gyda'r llog net ar yr atebolrwydd buddiannau a ddiffiniwyd yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

NODYN C - Gwahaniaethau Eraill

Mae'r golofn hon yn cynnwys gwahaniaethau eraill rhwng symiau sydd wedi'u debydu/credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr â'r symiau sydd wedi'u

tal/derbyn sydd i'w cydnabod yn statudol. Mae'r rhain yn cynnwys addasiadau i ail-alinio gwariant ac incwm yn unol â'r cod, ac addasiadau mewn perthynas â'r cronïad o Absenoldebau Cronedig.

2022/23	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf (Nodyn A) £'000	Newid Net o ran Addasu Pensiynau (Nodyn B) £'000	Gwahaniaethau Eraill (Nodyn C) £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Ysgolion a Diwylliant	5,893	3,860	356	10,109
Porth Cymorth Cynnar	2,058	1,309	(22)	3,345
Cyllid a Chaffael	151	701	(4,602)	(3,750)
Gwasanaethau Democraataidd	4	822	(8)	818
Pobl a Threfniadaeth	0	431	(25)	406
Porth Cynnal	18	1,028	(5)	1,041
Porth Gofal	1,538	2,179	(185)	3,532
Polisi, Pherfformiad a Amddiffyn y Cyhoedd	8	630	(114)	524
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	3,196	1,864	30	5,090
Economi ac Adfywid	812	1,114	1,180	3,106
Cyswllt Cwsmeriaid	163	986	(28)	1,121
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	0	207	0	207
Grŵp Arweiniol	215	228	81	524
Ardollau, Premium Treth y Cyngor a Chronfeydd	0	0	(4,205)	(4,205)
COST GWASANAETHAU	14,056	15,359	(7,547)	21,868
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(18,606)	3,656	6,669	(8,281)
Y gwahaniaeth rhwng y gwarged neu'r diffyg yn y Gronfa Gyffredinol gyda'r Cronfeydd a Glustnodwyd â'r gwarged neu'r diffyg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwyswyr ar Ddarparu Gwasanaethau	(4,550)	19,015	(878)	13,587

1.2 POLISI'AU CYFRIFYDDU

i. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/24 a'i sefyllfa ar ddiwedd blwyddyn 31^{ain} o Fawrth 2024. Mae'n ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol yn ôl y Cyfrifon a Rheoliadau Archwilio (Cymru) 2014, a'r Rheoliadau hynny sydd yn gofyn i'r cyfrifon gael eu paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Mae'r arferion hyn yn bennaf yn cynnwys *Cod Ymarfer Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol y Deyrnas Unedig 2023/24*, a gefnogir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Mae'r cytundeb cyfrifyddu a fabwysiadwyd yn y Datganiad Cyfrifon yn bennaf gost hanesyddol, a gymhwyswyd drwy ailbrizio categorïau penodol o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

ii. Croniadau o Incwm a Gwariant

Caiff gweithgaredd ei chyfrifyddu yn y flwyddyn y mae'n digwydd, nid pan fo taliadau ariannol yn cael eu gwneud neu eu derbyn. Yn arbennig:

- Cydnabyddir refeniw o werthu nwyddau pan fydd y Cyngor yn trosglwyddo'r risgiau a buddiannau sylweddol perchnogaeth i'r prynwr ac mae'n debygol fod buddiannau economaidd neu bosibilrwydd y gwasanaeth sydd yn gysylltiedig â'r trafodion yn llifo i'r Cyngor.
- Cydnabyddir refeniw o ddarparu gwasanaethau pan gall y Cyngor fesur canran cwblhau'r trafodion yn ddibynadwy a'i bod yn debygol fod buddiannau neu wasanaeth posibl sydd yn gysylltiedig a'r weithred yn llifo i'r Cyngor.
- Cofnodir cyflenwadau fel gwariant lle defnyddir hwy – lle mae bwloch rhwng y dyddiad y derbynnir cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel stocrestr ar y Fantolen.
- Cofnodir treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) fel gwariant pan dderbynnir gwasanaethau yn hytrach na thaliadau.
- Mae llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac sydd yn daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifyddu fel incwm a gwariant ar sail graddfa llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na llifiadau arian sefydlog neu a benderfynwyd gan gontract.
- Lle cydnabuwyd refeniw a gwariant ond na dderbyniwyd ac na thalwyd arian parod, bydd dyledwr neu gredydwr am y swm perthnasol yn cael ei gofnodi yn y Fantolen. Lle nad yw dyledion yn cael eu setlo, mae balans y dyledwyr yn cael eu cynnwys a chodir tâl ar refeniw ar gyfer yr incwm na fydd efallai yn cael ei gasglu.

Yr unig eithriad i hyn yw rhai taliadau cyson lle codir nifer y taliadau bob blwyddyn yn erbyn y cyfrifon refeniw. Mae'r polisi hwn yn cael ei gymhwyso yn gyson bob blwyddyn ac nid yw'n cael effaith sylweddol ar Gyfrifon y flwyddyn.

iii. Arian ac eitemau Cyfwerth ag Arian

Cynrychiolir arian gan arian mewn llaw ac adneuo gan sefydliadau ariannol sydd yn ad-daladwy heb gosb ar rybudd o nid mwy na 24 awr. Eitemau cyfwerth ag arian yw buddsoddiadau sydd yn aeddfedu o fewn tri mis neu lai o ddyddiad eu cael ac y meddir eu newid yn hawdd i symiau y gwyddys amdanynt o arian gyda risg ansylweddol o newid mewn gwerth. Dangosir arian ac eitemau cyfwerth ag arian yn net o ordrafftiau banc.

iv. Eitemau Eithriedig

Pan fo eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol, caiff eu natur a'u swm ei ddatgelu ar wahân, naill ai ar wyneb y Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant neu yn y nodiadau i'r cyfrifon, yn ddibynnol ar ba mor arwyddocaol yw'r eitemau i ddeall perfformiad ariannol y Cyngor. Bydd trafodion sy'n ymwneud â COVID-19 yn cael eu cynnwys yn nodiadau'r cyfrifon.

v. Addasiadau'r Cyfnod Blaenorol, Newidiadau mewn Polisiâu Cyfrifyddu ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau'r cyfnod blaenorol ddeillio o ganlyniad i newid mewn polisiâu cyfrifyddu neu gywiro camgymeriad sylweddol. Cyfrifir newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifyddu yn y dyfodol, h.y. yn y blynyddoedd cyfredol ac yn y dyfodol a effeithir gan y newid ac nid yw'n golygu addasiad cyfnod blaenorol.

Caiff newidiadau i bolisiau cyfrifyddu eu gwneud ond pan fo hynny'n ofynnol gan arferion cyfrifyddu priodol neu fod y newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol ynglŷn ag effaith y trafodion, digwyddiadau ac amodau eraill parthed sefyllfa ariannol y Cyngor neu berfformiad ariannol. Lle gwneir newid, caiff ei gymhwyso yn adolygol (oni nodir fel arall) drwy gymhwyso balansau agoriadol a symiau cymharol cyn y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei gymhwyso.

Caiff camgymeriadau sylweddol a ddarganfyddir mewn ffigurau cyfnod blaenorol eu hunioni yn adolygol drwy newid balansau agoriadol a symiau cymharol am y cyfnod blaenorol.

vi. Taliadau i Refeniw am Asedau Anghyfredol

Caiff gwasanaethau a gwasanaethau cefnogi eu debydu â'r symiau er mwyn cofnodi cost dal asedau yn ystod y flwyddyn:

- dibrisio a briodolir i'r asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth perthnasol
- ailbriso a cholledion diffygion ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth perthnasol lle nad oes enillion cronedig yn y Gronfa Ailbriso y gellir dileu colledion yn ei erbyn

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi treth y cyngor er mwyn talu am ddibrisio, ailbriso a cholledion neu amorteiddiadau. Fodd bynnag, mae angen gwneud darpariaeth flynyddol o'r refeniw er mwyn cyfrannu tuag at leihau benthygiad cyfan i gyfateb i swm a amcangyfrifir ar sail ddarvoudus a benderfynir gan y Cyngor yn unol â chanllawiau statudol. Caiff dibrisio, ailbriso a cholledion neu amorteiddiadau felly eu disodli gan leiafswm y ddarpariaeth refeniw yn y Balans Cronfa Gyffredinol, drwy gymhwyso trafodion gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf (a gynhwysir yn y Cronfeydd Anefnyddiadwy) yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

vii. Buddiannau Gweithwyr

Buddiannau sydd yn Daladwy yn ystod Cyflogaeth

Buddiannau gweithwyr tymor byr yw'r buddiannau hynny sydd i gael eu setlo o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys y cyfryw fuddiannau megis cyflogau misol, cyflogau wythnosol, gwyliau gyda thâl a chyfnodau o salwch gyda thâl ar gyfer gweithwyr a gyflogir ar hyn o bryd ac a gydnabyddir fel treuliau i wasanaethau yn y flwyddyn y mae gweithwyr yn cynnal gwasanaeth i'r Cyngor. Gwneir cronriad ar gyfer cost teilyngdod gwyliau a gwyliau hyblyg nad yw gweithwyr wedi eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn ac y gall gweithwyr eu cario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y cronriad hwn ar raddfeydd cyflogau wythnosol a misol sydd yn gymwys yn y flwyddyn cyfrifyddu. Mae'r cronriad hwn yn cael ei godi yn erbyn y Gorged neu Ddiffyg ar y Darparu Gwasanaethau, ond yna caiff ei roi drwy'r Symudiad yn y Datganiad Cronfeydd wrth Gefn fel bo buddiannau gwyliau yn cael eu codi ar refeniw yn y flwyddyn ariannol pan fydd yr absenoldeb gwyliau yn enilledig.

Buddiannau Terfynu Swydd

Buddiannau terfynu swydd yw'r symiau sydd yn daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i derfynu cyflogaeth gweithiwr cyn y dyddiad ymddeol arferol neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddiad gwirfoddol. Codir y cyfryw symiau ar sail cronriadau i'r Gorged neu Ddiffyg ar y Darparu Gwasanaethau pan fo'r Cyngor wedi ymrwymo yn eglur i derfynu cyflogaeth swyddog, neu grŵp o swyddogion, neu wneud cynnig i annog diswyddiadau gwirfoddol.

Buddiannau Ôl Gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Bensiynau Athrawon Capita ar ran Adran Addysg ar gyfer Llywodraeth San Steffan.
- Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin (ac y cyfeirir ato fel Cronfa Bensiwn Dyfed).

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau pendant i aelodau (swm crynswth ar ymddeol a phensiwn), ac maent wedi eu hennill wrth weithio i'r Cyngor. Fodd bynnag, golyga trefniadau cynllun yr athrawon nad oes modd i'r Cyngor gael gwybod am atebolrwydd y buddion hyn. Felly, rhoddir cyfrif am y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig - ni chydabyddir atebolrwydd dros daliadau at y dyfodol yn y Fantolen. Codir ar linell Addysg a Phlant yn y Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant gyda chyfraniadau'r cyflogwr yn daladwy i Gynllun Pensiynau Athrawon yn ystod y flwyddyn.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif amdano fel cynllun buddion diffiniedig:

- Asedau/rhwymedigaethau a chostau gwasanaeth Cronfa Bensiwn Dyfed y gellir eu priodoli i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau. Y nod o dan y dull hwn yw codi treuliau ar gyfer buddion pob cyfranogwr o dan y gronfa fel y byddent yn cronni, gan ystyried cynnydd mewn digolledu a fformiwla dyrannu buddion y gronfa yn y dyfodol. Felly mae'r cyfanswm pensiwn y mae pob cyfranogwr yn disgwyl ei hawlio adeg ymddeol wedi'i rannu'n unedau, pob un wedi'i chysylltu â blwyddyn o wasanaeth wedi'i chredydu yn y gorffennol neu'r dyfodol.
- Yr ymrwymiad budd yw cyfanswm gwerth presennol buddion unigolion y gellir eu priodoli at ddibenion prisio ar y dyddiad mesur, a'r gost gwasanaeth yw cyfanswm gwerth presennol buddion yr unigolion y gellir eu priodoli i wasanaeth yn ystod y flwyddyn.
- Caiff rhwymedigaethau eu disgowntio hyd at eu gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgowntio o 4.9%.
- Mae asedau Cronfa Bensiwn Dyfed y gellir eu priodoli i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y fantolen yn ôl eu gwerth teg:
 - gwarantau heb eu dyfynnu - pris bidio cyfredol
 - gwarantau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol
 - gwarantau cyfun - pris bidio cyfredol
 - eiddo - gwerth y farchnad
- Caiff y newid yng nghost pensiynau net ei ddadansoddi yn ôl y cydrannau canlynol:
 - Cost y gwasanaeth gan gynnwys:
 - cost gyfredol y gwasanaeth - y cynnydd yn y rhwymedigaethau o ganlyniad i'r blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd y flwyddyn hon - wedi'i dyrannu yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant i wasanaethau y bu'r gweithwyr yn gweithio iddynt
 - cost flaenorol y gwasanaeth - y cynnydd yn y rhwymedigaethau sy'n codi o benderfyniadau'r flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn cyfeirio at flynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd blaenorol - wedi'i debydu i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant fel rhan o'r Gwasanaeth Cyllid

- Ailfesuriadau gan gynnwys:
 - yr enillion disgwylidig ar asedau - ac eithrio symiau wedi'u cynnwys yn y llog net ar y rhwymedigaeth budd diffiniedig net (ased) - wedi'u debydu i'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall
 - enillion a cholledion actiwaraidd - newidiadau yn y rhwymedigaeth pensiynau net sy'n codi oherwydd nid yw pethau wedi digwydd yn unol â'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau - wedi'u debydu i'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall
 - cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Dyfed - arian a dalwyd fel cyfraniadau'r cyflogwr at y gronfa bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni chyfrifir y rhain fel treuliau.

Yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud hi'n ofynnol i godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol y symiau sydd yn daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu yn uniongyrchol i bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, nid y maint yr amcangyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae hyn yn golygu bod dyraniadau i'r Gronfa Bensiwn ac ohoni er mwyn symud y debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeoliad a rhoi yn eu lle debydau ar gyfer yr arian a delir i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw gyfryw symiau taladwy ond nas talwyd ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans sydd yn deillio ar y Gronfa Bensiynau wrth Gefn felly yn mesur effaith y Gronfa Gyffredinol o'r gofyniad i gyfrif am fuddiannau ymddeoliad ar sail llif arian yn hytrach na buddiannau a enillir gan weithwyr.

Buddion Dewisol

Mae gan y Cyngor bwerau cyfyngedig i roi buddion ymddeoliad dewisol os yw staff yn ymddeol yn gynnar. Caiff pob rhwymedigaeth y tybir ei bod yn codi o ganlyniad i ddyfarniad a roddir i unrhyw aelod staff (gan gynnwys athrawon) ei gronni yn ystod y flwyddyn y penderfynwyd rhoi'r dyfarniad a rhoddir cyfrif amdano gan ddefnyddio'r un polisiau ag a ddefnyddir o ran y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

viii. Digwyddiadau Ar Ôl Dyddiad y Fantolen

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sydd yn digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan fydd y Datganiad Cyfrifon yn cael ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Gellir nodi dau fath o ddigwyddiad:

- y rhai hynny sydd yn rhoi tystiolaeth o amodau a oedd yn bresennol ar ddiwedd y cyfnod adrodd – addasir y Datganiad Cyfrifon er mwyn adlewyrchu'r cyfryw ddigwyddiadau.
- y rhai hynny sydd yn ddangosol o amodau a oedd yn deillio ar ôl y cyfnod adrodd - nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r cyfryw ddigwyddiadau, ond lle byddai gan gategori o ddigwyddiadau effaith sylweddol, datgelir yn y nodiadau natur y digwyddiadau a'u heffaith ariannol amcangyfrifedig.

Nid yw digwyddiadau sydd yn digwydd ar ôl dyddiad yr awdurdodi ar gyfer cyhoeddi yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

ix. Mesur Gwerth Teg

Mae'r Cyngor yn mesur rhai o'i asedau anariannol megis asedau dros ben ac eiddo buddsoddi yn unol â'u gwerth teg ar bob dyddiad adrodd. Gwerth teg yw'r pris a fyddai'n cael ei sicrhau wrth werthu ased mewn trafodiad cyson rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Mae'r mesur gwerth teg yn cymryd bod y trafodiad i werthu'r ased yn cael ei gynnal naill ai:

- yn y brif farchnad ar gyfer yr ased

- yn absenoldeb prif farchnad, yn y farchnad fwyaf fanteisiol i'r ased (defnydd uchaf a gorau)

Mae'r Cyngor yn defnyddio technegau prisio sy'n briodol ar gyfer yr amgylchiadau ac y mae data digonol ar gael ar eu cyfer, gan fanteisio i'r eithaf ar y defnydd o fewnbynnau sylwady perthnasol, a lleihau'r defnydd o fewnbynnau ansylwady gymaint ag y bo modd.

Caiff mewnbynnau i'r technegau prisio mewn perthynas ag asedau neu rwymedigaethau y mesurir neu y datgelir gwerth teg yn y cyfrifon, eu categorieddio o fewn yr hierarchaeth gwerth teg, fel a ganlyn:

- Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau yr un fath y mae modd i'r Cyngor fanteisio arnynt ar y dyddiad mesur
- Lefel 2 – mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sy'n cael eu cynnwys yn Lefel 1, y maent yn sylwady ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Lefel 3 – mewnbynnau ansylwady ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth

x. Offerynnau Ariannol

Rhwymedigaethau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod yn y Fantolen pan fo'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol a mesurir hwy i gychwyn yn ôl eu gwerth teg a'u cario yn ôl eu cost amorteiddiedig. Bydd y ffioedd blynyddol ar y llinell Gwariant ac Incwm Cyllido a Buddsoddi ar gyfer llog sydd yn daladwy yn seiliedig ar faint fydd gwerth y rhwymedigaeth, wedi ei luosogi â chyfradd y llog ar y pryd ar gyfer yr offeryn dan sylw. Y raddfa llog effeithiol yw'r raddfa sydd yn disgowntio taliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o fenthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r prifswm sy'n ddyledus ac sydd yn daladwy (a'r llog cronnus) a'r llog a godir ar y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant yw'r swm sydd yn daladwy am y flwyddyn yn unol â'r cytundeb benthycy.

Caiff unrhyw enillion neu ddyledion sy'n deillio o dalu benthyciadau yn ôl yn gynnar eu credydu neu'u debydu i'r Gwariant ac Incwm Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Cynhwysfawr Gwariant ac Incwm yn y flwyddyn y caiff y benthyciad ei dalu neu'i ailbrynu. Fodd bynnag, mewn achosion lle ailbrynir benthyciadau fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyciadau, sy'n golygu diwygio neu gyfnewid yr offerynnau cyfredol, caiff y premiwm neu'r disgownt naill ai ei dynnu allan o gost amorteiddiedig y benthyciad newydd neu ddiwygiedig neu ei ychwanegu ati. Caiff y gostyngiad i'r Datganiad Cynhwysfawr Gwariant ac Incwm ei estyn dros oes y benthyciad drwy addasu'r gyfradd llog sydd ar waith.

Mewn achosion lle y codir premiymau neu ostyngiadau yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant, mae rheoliadau'n caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei ledu dros y blynyddoedd sydd i ddod. Pan geir premiymau neu ostyngiadau sy'n cwrdd yn ffurfiol ag ymarfer ailstrwythuro dyled, fe'u cyfrifir fel addasiad i'r swm sydd i'w gario o'r benthyciad neu fenthyciadau amnewid. Os nad ydyn nhw'n cwrdd â'r telerau hyn, cânt eu gwasgaru dros y cyfnod hiraf sy'n weddill ar y benthyciad amnewid, neu gyfnod y benthyciad amnewid (premiymau) neu'r cyfnod sydd dros ben ar y benthyciad a amnewidiwyd hyd at uchafswm o ddeng mlynedd (gostyngiadau). Rheolir y camau i gysoni'r symiau a godwyd ar y Datganiad Cynhwysfawr Gwariant ac Incwm

â'r ffioedd net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol drwy drosglwyddo arian i'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol neu ohono yn y Datganiad o Symudiadau ar Gronfeydd Wrth Gefn.

Mae'r modd y caiff gwerth teg ei gyfrif yn seiliedig ar y gyfradd fenthyca gymeradwy newydd ar gyfer yr union offeryn ariannol oddi wrth fenthycwyr tebyg. Deliwyd yn yr un modd ag asedau ac unrhyw rwymedigaethau.

Asedau Ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri phrif ddsbarth o asedau ariannol sy'n cael eu mesur:

- Cost wedi'i hamorteiddio
- Gwerth teg drwy elw neu golled; a
- Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

Model busnes y Cyngor yw cynnal buddsoddiadau i gasglu llifau arian parod cytundebol. Felly dosberthir asedau ariannol fel cost wedi'i hamorteiddio, ac eithrio'r rhai nad yw eu taliadau cytundebol yn talu prif swm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifau arian parod ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio

Caiff asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio eu cydnabod ar y Fantolen pan fo'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol a mesurir hwy yn ôl gwerth teg. Mesurir hwy wedyn yn ôl eu cost amorteiddiedig. Seilir credydau blynyddol i'r llinell Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant am y llog sydd yn dderbyniadwy ar faint fydd gwerth yr ased, wedi ei luosogi â chyfradd y llog ar y pryd ar gyfer yr offeryn dan sylw. O ran mwyafrif yr offerynnau ariannol a ddelir gan y Cyngor, golyga hyn taw'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm sy'n weddill ac sydd i'w dderbyn (a llog cronedig), a'r llog a delir i'r Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant yw'r swm a dderbynnir ar gyfer y flwyddyn yn y cytundeb benthyca.

Mae'r Cyngor yn cydnabod colledion credyd disgwylidig ar ei asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i hamorteiddio. Mewn achosion lle nodir asedau fel rhai diffygiol yng ngoleuni sefyllfa sy'n codi o ddigwyddiad yn y gorffennol lle na chaiff taliadau eu gwneud o dan y contract, caiff yr ased ei ddibrisio a chodir taliad yn erbyn y llinell Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant.

Caiff unrhyw enillion a cholledion yn sgil gwaredu'r ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

xi. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

Os telir drwy gyfrif, drwy randaliadau, neu ar ffurf ôl-daliadau, cydnabyddir grantiau'r llywodraeth a chyfraniadau trydydd parti (gan gynnwys rhoddion) fel dyladwy i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol bod:

- y Cyngor yn cydymffurfio a'r amodau sydd ynghlwm i'r taliadau, a'r
- grantiau neu'r chyfraniadau yn cael eu derbyn.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sydd yn daladwy i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant hyd y bodlonir amodau sydd ynghlwm wrth y grant neu'r chyfraniad. Amodau yw'r gofynion sydd yn nodi y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posibl a ymgorfforir yn yr ased a geir drwy ddefnyddio grant neu chyfraniad, i fod er lles y derbynnydd fel y nodir, neu fuddiannau

economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth bosibl i'w ddychwelyd i'r sawl sydd yn ei drosglwyddo.

Caiff arian a roddir ymlaen llaw ar ffurf grantiau a chyfraniadau a nas bodlonwyd yr amodau, eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan fodlonir amodau, credydir y grant neu'r cyfraniad i'r llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw a briodolir) neu Drethiant ac Incwm Grant heb fod yn benodol (grantiau refeniw heb eu clustnodi a phob grant cyfalaf) yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant.

Lle credydir grantiau cyfalaf i'r Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant, maent yn cael eu rifysio o'r Balans Cronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, caiff ei roi yn y gronfa Grantiau Cyfalaf heb eu cymhwyso. Lle cafodd ei gymhwyso rhoddir yn y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf. Caiff symiau yn y gronfa Grantiau Cyfalaf heb eu cymhwyso eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf unwaith y cymhwyswyd hwy i gyllido gwariant cyfalaf.

xii. Asedau Treftadaeth

Mae'r Cyngor yn dal Asedau Treftadaeth yn bennaf i warchod eitemau oedd yn gyffredin yn yr ardal neu'n unigryw iddi, neu sy'n perthyn i ddigwyddiad hanesyddol arwyddocaol, neu berson sydd â chysylltiadau lleol. Fe'u cedwir mewn lleoliadau amrywiol ar draws y sir, ond mae'r rhan fwyaf i'w gweld ym mhrif Amgueddfa'r Coliseum yn Aberystwyth. Fe'u cedwir fel arfer yn unol â pholisïau cyfrifyddu Eiddo, Peiriannau ac Offer y Cyngor, ond caiff rhai rheolau eu llacio mewn perthynas ag asedau penodol am y rhesymau a ddisgrifir isod.

Gwaith Celf

Mae gan y Cyngor tua 190 o ddarnau o waith gelf cyfoes a hanesyddol, sydd wedi'u gwasgaru ar draws amgueddfeydd, swyddfeydd y cyngor a chanolfannau hamdden yng Ngheredigion. Nid yw'r rhan fwyaf ohonynt o unrhyw werth sylweddol, ac maent ymhell islaw'r gwerth de minimis o £10,000 fyddai'n eu gwneud yn gymwys i'w cynnwys ar gofrestr asedau'r Cyngor. Fodd bynnag, dynodwyd pedwar yn benodol fel rhai uwchlaw'r gwerth hwn gan Brisiwr Allanol â'r cymwysterau priodol ac maent wedi'u cynnwys yn y Fantolen ers 2011. Cawsant eu hailbrisio at ddibenion yswiriant ar werth y farchnad yn 2023 ac nid yw cyflwr yr eitemau wedi newid ers y prisiad hwn. Tybir bod gan y rhain oes amhenodol ac felly ystyrir na fyddai dibrisiant yn briodol.

Regalia Dinesig

Mae gan y Cyngor bedair cadwyn swyddogol ar gyfer swyddi'r Cadeirydd, yr Is-gadeirydd a'u cymheiriaid. Dim ond Cadwyn y Cadeirydd a ystyrir fel un sy'n werth mwy na'r lefel de minimis, yn seiliedig ar werth marchnad y metelau a ddefnyddiwyd i'w chreu. Felly mae wedi'i phrisio ac wedi'i chynnwys yn y Fantolen am y swm hwnnw. Ni fydd unrhyw dibrisiant am fod ganddi oes amhenodol, ond bydd yn cael ei hail-brisio o bryd i'w gilydd, yn seiliedig ar bris marchnad y metelau gwerthfawr.

Safleoedd ac Adeiladau Hanesyddol

Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o safleoedd ac adeiladau hanesyddol ar draws Ceredigion ac yn gyfrifol am eu cadw a'u harddangos, gan gynnwys dau gastell. Am nad oes unrhyw ffordd ddibynadwy o brisio eitemau o'r fath, oherwydd diffyg marchnad gyfoes, maent yn cael eu cynnwys yn y fantolen fel cost hanesyddol.

Arddangosion Amrywiol

Mae prif amgueddfa'r Cyngor yn Y Coliseum, Aberystwyth yn arddangos nifer fawr o eitemau. Fodd bynnag, oherwydd bod yr amcangyfrif o werth pob eitem unigol yn isel, ac oherwydd prinder marchnad gyfoes ar gyfer nifer o'r eitemau, mae'r Cyngor o'r farn y

byddai costau priso'r rhain yn uwch o lawer na gwerth proses o'r fath i ddefnyddwyr y cyfrifon, ac felly ni chynhaliwyd ymarfer o'r fath.

Yn ogystal, ceir 13 o eitemau mawr a/neu werthfawr yn yr amgueddfa, sydd wedi'u priso at ddibenion yswiriant. Er bod y gwerthoedd unigol yn is na'r lefel de minimis o £10,000, mae cyfanswm eu gwerth yn sylweddol, felly maent wedi'u hychwanegu at y gofrestr a'r fantolen fel un eitem. Byddant yn cael eu trin yn yr un modd â'r gwaith celf ac ni fyddant yn cael eu dibrisio. Bydd unrhyw bryniant newydd sylweddol gan y Cyngor yn cael ei ychwanegu yn ôl cost, nes cynhelir y prisiad nesaf.

Safleoedd ac Adeiladau Amgueddfeydd

Mae prif Amgueddfa'r Cyngor yn y Coliseum yn Aberystwyth wedi'i hystreyn i eiddo gwag cyfagos. Mae gwariant ar y prosiect yn cael ei gyfalafu a'i ychwanegu at werth yr amgueddfa. Yn ogystal â'r prif amgueddfa yn Aberystwyth, mae gan y Cyngor nifer o amgueddfeydd llai ar draws y sir. Ystyriwyd a ddylid dal unrhyw rai o'r rhain fel Asedau Treftadaeth yn hytrach nag Eiddo, Peiriannau ac Offer. Penderfynwyd bod dwy ohonynt (gan gynnwys y Coliseum) yn cael eu dal am eu harwyddocâd hanesyddol eu hunain, yn ogystal â chael eu defnyddio i arddangos neu gadw eitemau hanesyddol. Maent felly wedi'u trosglwyddo i'r categori Asedau Treftadaeth ar y Fantolen, gan barhau ar eu prisiant blaenorol (Cost Amnewid Hanesyddol neu Ddibrisiant). Byddant yn cael eu dibrisio os ystyrir bod hynny'n briodol, gan ystyried amgylchiadau unigol yr adeilad dan sylw.

Asedau Treftadaeth Cyffredinol

Os bydd unrhyw dystiolaeth o amhariad, yna bydd y symiau i'w cario ar y fantolen yn cael eu hadolygu, er y disgwylir y bydd achosion o'r fath yn brin. Bydd unrhyw amhariad o'r fath yn cael ei drin mewn modd tebyg i amhariad asedau Eiddo, Peiriannau ac Offer. Os bydd unrhyw eitemau'n cael eu gwaredu, bydd angen cyfrif amdanynt yn yr un modd ag Eiddo, Peiriannau ac Offer, ond bydd yr enillion am eitemau a waredwyd yn cael eu nodi ar wahân yn y nodiadau. Ni chafwyd gwared ar unrhyw eitemau yn y cyfnod dan ystyriaeth ar gyfer y set hon o gyfrifon, ac ni ddisgwylir y bydd hynny'n beth cyffredin am fod y casgliad yn un gweddol sefydlog ei natur.

xiii. Asedau Anniriaethol

Mae'r rhain yn asedau a nodir ar wahân nad oes ganddynt elfen gorfforol ond eu bod yn parhau i ddarparu budd economaidd i'r Cyngor. Yn gyffredinol caiff y gwariant ar yr asedau yma eu nodi yn erbyn y gwasanaeth perthnasol o ran incwm cynhwysfawr a'r Datganiad Gwariant o fewn y flwyddyn y gwariwyd yr arian. Fodd bynnag os bydd y buddion yn fwy na blwyddyn, er enghraifft trwydded meddalwedd am gyfnod mwy na hynny mae'n bosib y caiff ei gyfalafu ar gost a'i amorteiddio dros gyfnod sy'n gyson â'r defnydd o wneir ohono o ran budd economaidd.

xiv. Stocrestrau

Caiff stocrestrau eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl yr isaf o'r gost a'r gwerth sylweddoladwy net.

xv. Eiddo Buddsoddi

Eiddo buddsoddi yw'r eiddo hynny a ddefnyddir yn unig i gael rhenti a/neu adbriso cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn gywir os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso cyflwyno gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os cedwir ef ar gyfer ei werthu.

Caiff eiddo cyfalaf eu mesur yn gyntaf ar gost ac wedi hynny ar werth teg, yn seiliedig ar y swm y byddai ased yn cael ei gyfnewid rhwng partion gwybodus. Ni ddibrisir eiddo ond ail-brisir hwy yn flynyddol yn unol ag amodau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Caiff enillion a cholledion adbriso eu rhoi yn llinell Cyllido a Buddsoddi Incwm a

Gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant. Mae'r un peth yn wir am enillion a cholledion wrth werthu.

Caiff rhenti a dderbynnir yng nghyswllt eiddo buddsoddi eu credydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddi a bydd enilliad i'r Balans Cronfa Gyffredinol. Fodd bynnag, ni chaniateir enillion a cholledion adbrisio a gwaredu drwy drefniadau statudol i gael effaith ar y Balans Cronfa Gyffredinol. Caiff yr enillion a'r colledion felly eu rifysio allan o'r Balans Cronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn a'i bostio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf a (ar gyfer unrhyw werthiant mwy na £10,000) y Gronfa Derbynebion Cyfalaf.

xvi. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw gweithgareddau y mae'r Cyngor yn ymgymryd â nhw mewn cydweithrediad â mentrwy'r eraill sy'n cynnwys defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwy'r yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau y mae'n eu rheoli a'r rhwymedigaethau sy'n codi ac mae'n debydu ac yn credydu'r Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant gyda'r gwariant sy'n codi a chyfran yr incwm y mae'n ei ennill o weithgareddau'r gweithrediad.

Mae asedau a reolir ar y cyd yn eitemau o beiriannau, eiddo neu offer sy'n cael eu rheoli ar y cyd gan y Cyngor a mentrwy'r eraill, gyda'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddion i'r mentrwy'r. Nid yw'r fenter ar y cyd yn cynnwys sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor dim ond yn rhoi cyfrif am ei gyfran ei hun o'r asedau a reolir ar y cyd, y rhwymedigaethau a'r treuliau sy'n codi ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill mewn perthynas â'i fudd yn y fenter ar y cyd, a'r incwm y mae'n ei ennill yn y fenter.

xvii. Prydlesau

Dosberthir prydlesau fel prydlesau cyllid lle bo telerau'r brydles yn trosglwyddo yn sylweddol pob risg a budd o ganlyniad i berchen yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Dosberthir pob prydles arall fel prydlesau gweithredol.

Lle bo prydles yn cynnwys tir ac adeiladau, ystyrir yr elfennau tir ac adeiladau ar wahân er mwyn eu dosbarthu.

Bydd trefniadau heb statws cyfreithiol prydles ond sydd yn cyfleu'r hawl i ddefnyddio ased am daliad yn cael eu cyfrifyddu o dan y polisi hwn lle bo cyflawni'r trefniant yn ddibynnol ar ddefnyddio asedau penodol.

Y Cyngor fel Deiliad Prydles

Prydlesau Ariannol

Mae eiddo, peiriannau ac offer a ddeler o dan brydlesau cyllid yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar ddechrau'r brydles ar ei werth teg, a fesurwyd ar ddechrau'r brydles (neu werth presennol y taliadau prydles lleiaf os ydynt yn is). Mae'r ased sy'n cael ei gydnabod yn cael ei gyfateb gan atebolrwydd am y rhwymedigaeth i dalu y deiliad prydles. Mae costau uniongyrchol cychwynnol y Cyngor yn cael eu hychwanegu at swm yr ased i'w gario. Mae premiymau a delir ar ddechrau prydles yn cael eu cymhwyso i ddibrisiant rhwymedigaeth y brydles. Mae rhenti wrth gefn yn cael eu codi fel treuliau yn y cyfnodau y maent wedi digwydd.

Mae taliadau prydles yn cael eu dosrannu rhwng:

- Tâl am gaffael diddordeb yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – wedi'i gymhwyso i ddibrisio rhwymedigaeth y brydles.
- Tâl cyllid (i'w ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Cyfrifir am yr Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu cydnabod o dan brydlesau cyllid drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n berthnasol yn gyffredinol i asedau o'r fath, yn amodol ar ddibrisiant yn cael ei godi dros gyfnod y brydles, os yw hyn yn fyrrach nag oes ddefnyddiol amcangyfrifedig yr ased (lle nad yw perchnogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes gofyn i'r Cyngor godi treth y cyngor i dalu am ddibrisiant neu ailbrisiant a cholledion oherwydd diffygion yn codi o asedau ar brydles. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol darbodus o'r cyfrifon refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Felly caiff dibrisiant ac ailbrisiant a cholledion oherwydd diffygion eu disodli gan gyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol drwy wneud trafodiad addasu o ran y Cyfrif Addasu Cyfalaf (sy'n gynwysedig yn y Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu Defnyddio) yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Prydlesau Gweithredu

Mae rhenti a delir o dan brydlesau gweithredu yn cael eu talu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel traul o'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnydd yr eiddo, y peiriannau neu'r offer sydd ar brydles. Gwneir taliadau ar linell syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm o daliadau (e.e. ceir cyfnod di-rent ar ddechrau'r brydles).

Y Cyngor fel Prydlesydd

Prydlesau Cyllid

Pan fydd y Cyngor yn rhoi prydles gyllid dros eiddo neu beiriant neu offer, mae'r ased perthnasol yn cael ei symud o'r Fantolen fel gwarediad. Ar ddechrau'r brydles, bydd swm yr ased i'w gario yn y Fantolen (boed yn Eiddo, Peiriannau ac Offer neu Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddileu yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion o waredu. Mae enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net y Cyngor yn y brydles, yn cael eu credydu hefyd i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion a wneir o waredu (h.y. eu netio yn erbyn llyfrwerth yr ased ar yr adeg y cafodd ei waredu), gan gael eu cydweddu ag ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Mae rhenti prydlesau sy'n dderbyniadwy yn cael eu dosrannu rhwng:

- tâl am gaffael diddordeb yn yr eiddo – wedi'i gymhwyso i ddibrisio'r dyledwr prydles (ynghyd ag unrhyw breimymau a ddaw i law), a
- incwm cyllid (i'w gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Ni chaniateir gan y statud i'r enillion a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth waredu, gynyddu Balans y Gronfa Gyffredinol ac mae'n ofynnol iddynt gael eu trin fel derbyniad cyfalaf. Lle mae premiwm wedi cael ei dderbyn, caiff hwn ei drosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd y swm sy'n ddyledus mewn perthynas â'r ased prydles yn cael ei setlo drwy dalu rhenti yn y blynyddoedd ariannol yn y dyfodol, mae hwn yn cael ei drosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd y rhenti yn cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniad cyfalaf ar gyfer cael gwared ar yr ased yn cael ei ddefnyddio i ddibrisio'r dyledwr prydles. Ar y pwynt hwn, mae'r derbyniadau cyfalaf gohiriedig yn cael eu trosglwyddo i Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf.

O ddileu dyled y gwarediadau, ni chodir hynny ar dreth y cyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer cost asedau sefydlog dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllid cyfalaf.

Caiff symiau eu neilltuo, felly, i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf (sy'n cynnwys y Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu Defnyddio) o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Prydlesau Gweithredol

Pan fydd y Cyngor yn caniatáu prydles weithredol dros eiddo neu beiriant neu offer, bydd yr ased yn cael ei gadw yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff credydau eu gwneud ar linell syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cydfynd â'r patrwm o daliadau (e.e. telir premiwm ar ddechrau'r brydles). Ychwanegir costau uniongyrchol cychwynnol am drafod a threfnu'r brydles at faint fydd gwerth yr ased perthnasol a'i godi fel traul dros gyfnod y brydles ar yr un sail ag incwm rhent. Pan fo cyfnod y les yn amhenodol, neu heb ei nodi, tybir mai 125 mlynedd fydd y cyfnod at ddibenion y Datganiad o Gyfrifon.

xviii. Contractau Hirdymor

Caiff symiau sy'n ddyledus o dan gontractau hirdymor eu codi ar refeniw pan ddônt yn daladwy o dan delerau'r contract.

xix. Darpariaeth Isafswm Refeniw

Mae Polisi Darpariaeth Isafswm Refeniw (MRP) y Cyngor yn dilyn egwyddorion y canllawiau a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru dan adran 21(A) Deddf Llywodraeth Leol 2003 trwy ddefnyddio un o'r dewisiadau a amlinellwyd yn y canllawiau.

Mae prif gyfran yr MRP yn parhau i fod yn gysylltiedig gyda'r rhwymedigaeth dyled hanesyddol a oedd yn bodoli cyn 2008 neu ar ôl 2008, lle y mae'n ymwneud â Benthycia â Chymorth a ariannir gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Darparir ar gyfer y rhwymedigaeth MRP ar Ofyniad Cyllido Cyfalaf y Cyngor sy'n ymwneud gyda dyled cyn 2008 a Benthycia â Chymorth ar ôl 2008 a ariannwyd trwy system Grant Cynnal Refeniw (RSG) gan ddefnyddio Opsiwn 3 (Dull Oes Asedau) o ganllawiau Llywodraeth Cynulliad Cymru 2018 a gweithredu'r Dull Blwydd-dal gyda chyfradd llog o 4.2% (cyfradd fenthycia gyfartalog y benthyciadau sy'n ddyledus ar 01/04/21) dros gyfnod o 44 mlynedd yn dechrau ar Ebrill y 1af 2021. Mae'r cyfnod yn cynnwys y cyfnod o 50 mlynedd a ddewiswyd i gyd-fynd ag oesau cyfartalog Asedau'r Cyngor nad ydynt wedi'u hariannu'n benodol gan Fenthycia Digymorth ar ôl Ebrill y 1af 2008, wedi tynnu'r chwe blynedd a ddaeth i ben ers iddo gael ei weithredu'n wreiddiol ar Ebrill y 1af 2015. Gan fod Benthycia newydd pellach â Chymorth yn cael ei ddefnyddio yn y Rhaglen Gyfalaf, darperir hefyd ar gyfer rhwymedigaeth yr MRP ar bob cyfran newydd o fenthycia o'r fath gan ddefnyddio Opsiwn 3 o ganllawiau 2018 a gweithredu'r Dull Blwydd-dal. Darperir ar gyfer gwariant a ariannwyd gan Fenthycia Darbodus Digymorth gan ddefnyddio Opsiwn 3 (Dull Oes Asedau) o ganllawiau 2018 a gweithredu'r Dull Blwydd-dal gyda chyfradd llog o 3.68% (cyfartaledd pwysedig cyfradd llog y benthycia dan sylw) dros gyfnod o 38 mlynedd (cyfartaledd pwysedig oes sy'n weddill ar gyfer yr asedau perthnasol) yn dechrau ar Ebrill y 1af 2021. Gan fod Benthycia Darbodus Digymorth pellach yn cael ei ddefnyddio yn y Rhaglen Gyfalaf, bydd rhwymedigaeth yr MRP a adlewyrchir yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf hefyd yn cael ei chodi dros gyfnod sy'n gymesur â'r amcangyfrif o fywyd defnyddiol cyfartalog asedau gan ddefnyddio Opsiwn 3 a'r Dull Blwydd-dal.

Pennir y cyfnodau oes amcangyfrifedig yn unol â Chod Ymarfer Cyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Cyn belled nad yw'r gwariant yn ymwneud â chreu ased, a'i fod o fath sy'n amodol ar gyfnodau oes amcangyfrifedig a gyfeirir atynt yn y cyfarwyddyd, bydd y Cyngor yn mabwysiadu'r cyfnodau hyn yn gyffredinol. Fodd

bynag, mae'r Cyngor yn cadw'r hawl i bennu cyfnodau oes buddiol a Darpariaeth Isafswm Refeniw darbodus mewn amgylchiadau eithriadol pan na fyddai argymhellion y cyfarwyddyd yn briodol.

Mae'r Cyngor yn parhau â'r egwyddor o beidio â chodi Darpariaeth Isafswm Refeniw ar unrhyw fenthyciad (darbodus) digymorth dros dro. Ar hyn o bryd, dim ond cyllid ar gyfer Gwelliannau Tai ac Eiddo Gwag sydd i'w ad-dalu i Lywodraeth Cymru, sy'n cael ei drin yn y fath ffordd.

Gan nad yw rhai mathau o wariant cyfalaf y Cyngor yn gallu cael eu perthnasu i asedau unigol, asesir oesau asedau ar sail sy'n adlewyrchu'r cyfnod buddiol y rhagwelir y bydd yn deillio o'r gwariant. Hefyd, pa bynnag fath o wariant sydd dan sylw, caiff ei grwpio gyda'i gilydd mewn modd sy'n adlewyrchu prif elfen y gwariant a chaiff ei wahanu dim ond mewn achosion lle mae dwy brif elfen neu fwy ag oesau buddiol economaidd sy'n sylweddol wahanol.

Yn ôl y Cod, mae'r asedau a ddelir o dan gynlluniau Menter Cyllid Preifat a phrydlesau cyllid yn amodol ar y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw yn yr un modd ag asedau a gafwyd gan ddefnyddio ffurfiau eraill o fenthycia. O dan reoliadau a chanllawiau statudol, gall y taliadau hyn gyfateb i ad-dalu'r rhwymedigaeth. Cafodd y cynnydd yn y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw yn sgil ychwanegu asedau'r prydlesau cyllid, felly, eu talu ar yr un gyfradd â dibrisiant y rhwymedigaeth gyfatebol ar y fantolen fel na fydd effaith gyffredinol ar Falansau Cronfa Gyffredinol y Cyngor. Yn 2017/18 torrwyd cysylltiad â'r Ddarpariaeth Isafswm Refeniw oedd yn ddyledus ar gyfer asedau Menter Cyllid Preifat Ysgol Gyfun Penweddig, a oedd, yn hanesyddol, wedi'u trin yn debyg i asedau prydlesu cyllid ac yn lle hynny bydd yn cael ei ddibrisio dros weddill oes adeiladau Ysgol Gyfun Penweddig ar sail blwydd-dal yn lle hynny.

xx. Gwasanaethau Cymorth a Gorbenion

Mae'r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei baratoi fesul Gwasanaeth, yn unol ag adroddiadau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn. Fel y cyfryw, nid yw'r costau a ailgudir am wasanaethau cymorth a gorbenion yn cael eu cynnwys yn y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

xxi. Eiddo, Peiriannau ac Offer

Mae asedau y mae iddynt sylwedd ffisegol ac a gedwir i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, neu at ddibenion gweinyddol ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol, yn cael eu hystyried fel Eiddo, Peiriannau ac Offer.

Mae Ysgolion Gwirfoddol a Reolir yn cael eu cynnwys ar y Fantolen, tra bod Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr yn cael eu heithrio.

Os bydd gan unrhyw ran sylweddol o adeilad hyd oes sy'n sylweddol fyrrach na'r prif strwythur, a bod gwerth y rhan honno'n fwy na £10,000, yna fe'i hystyrir fel cydran i'w nodi ar wahân ar gofrestr asedau'r Cyngor. Caiff unrhyw gydrannau o'r fath a nodir o fewn y gwariant cyfalaf newydd eu prisio ar wahân pan gânt eu hychwanegu at y gofrestr asedau i ddechrau (neu pan gaiff yr ased ei drosglwyddo o Asedau sy'n cael eu Hadeiladu gydag adeiladau newydd).

Cydnabyddiaeth – Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Peiriannau ac Offer ei gyfalafu ar sail croniadau, â'i fod yn bosib y bydd y buddiannau economaidd i'r dyfodol neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â nhw yn llifo i'r Cyngord ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Defnyddiwyd rheol de-minimis ar gyfer cyfalaf – yn gyffredinol, ni chaiff gwariant cyfalaf â gwerth llai na £10,000 ei gynnwys o fewn gwariant cyfalaf. Mae gwariant sy'n cynnal, ond nad yw'n ychwanegu at botensial

asedau i gyflenwi buddiannau economaidd i'r dyfodol neu botensial gwasanaeth (e.e. trwsio a chynnal a chadw) yn cael ei ychwanegu at asedau sefydlog yn y Fantolen, ond yn cael ei godi fel traul fel y mae'n digwydd. Mae'r cofnod wedyn yn cael ei wrthdroi allan i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf i sicrhau nad oes unrhyw effaith ar Lefelau Treth y Cyngor.

Mesur – Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:

- a) y pris pwrcasu
- b) unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol iddo fedru gweithredu yn y dull a fwriadwyd gan y rheolwyr
- c) amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y lleolir ef arno

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a achosir tra bod asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir heblaw drwy bryniant i fod eu gwerth teg, oni bai nad oes sylwedd masnachol i'r caffaeliad (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan y caffaelir ased drwy gyfnewid, cost y caffaeliad yw swm yr ased i'w gario a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario i'r Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:

- Cerbydau, Peiriannau Trwm, Celfi a chyfarpar – Cost Dibrisiant Hanesyddol
- Asedau sy'n cael eu hadeiladu ar hyn o bryd, Asedau Cymunedol a rhai Asedau Treftadaeth – Cost Hanesyddol
- Asedau sydd ar werth– Ffigwr isaf y swm a gariwyd a gwerth teg llai costau gwerthu
- Pob ased arall – Gwerth Teg, a bennir Gwerth yr Ased ar y Farchnad

Pan nad oes tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewidiol dibrisiedig fel amcangyfrif o werth teg.

Pan fo gan asedau, nad ydynt yn eiddo, oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg.

Mae'r asedau a gaiff eu cynnwys ar y Fantolen yn ôl eu gwerth teg gan mwyaf yn cynnwys Tir ac Adeiladau Eraill. Rhannwyd y categori hwn yn bum is-gategori. Mae pob is-categori cyfan yn cael ei ailbriso bob pum mlynedd. Dyma'r amserlen gyfredol o ran ailbriso asedau:

2024/25	Adeiladau Addysgiadol (Ysgolion Cynradd, Uwchradd a Phob Oed, Clybiau Ieuencid ac Unedau Cyfeirio)
2025/26	Swyddfeydd ac Adeiladau Gweithredol Eraill
2026/27	Adeiladau Gwasanaethau Cymdeithasol
2027/28	Asedau Tir Amrywiol a Meysydd Parcio
2028/29	Adeiladau Cyhoeddus (Canolfannau Hamdden, Cyfleusterau Cyhoeddus, Theatrau a Phyllau Nofio), Asedau Treftadaeth (pan gânt eu cadw ar werth teg)

Caiff Asedau sy'n weddill eu hystyried i'w hailbriso yn seiliedig ar bryd y bydd pum mlynedd ers y prisiad diwethaf, felly bydd yn ddibynnol ar pa un o'r categorïau y bu iddynt trosglwyddo'r gwaged oddi wrtho.

Efallai y bydd ailbrisiadau eraill yn cael eu cyflawni rhwng yr ymchwiliadau a drefnwyd os bydd y Priswyr yn barnu bod gwerth yr ased berthnasol neu'r asedau perthnasol wedi newid yn sylweddol.

Mae cynnydd mewn ailbrisió'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Yn eithriadol, gellir credydu enillion i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroad colled a godwyd yn flaenorol i wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdanynt trwy:

- Pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn, dibrisir swm yr ased i'w gario yn erbyn y balans hwnnw (i fyny hyd at y swm o enillion cronus)
- Pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn neu falans annigonol, dibrisir swm yr ased i'w gario yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabyddir ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei gweithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu cyfnerthu yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Diffygion – Mae gwerth asedau'n cael eu hasesu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth. Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased a, lle bo hwn yn llai na swm yr ased i'w gario, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad, cyfrifir amdanynt trwy:

- Pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn, dibrisir swm yr ased i'w gario yn erbyn y balans hwnnw (i fyny hyd at y swm o enillion cronus)
- Pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn neu falans annigonol, dibrisir swm yr ased i'w gario yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo colled amhariad yn cael ei gwyrddroi'n dilyn hyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny hyd at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer Dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod.

Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Peiriannau ac Offer trwy ddyraniad systematig o'u symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodadwy gyfyngedig (h.y. tir rhydd-ddaliad, Asedau Treftadaeth ac Asedau Cymunedol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:

- Adeiladau – Dyraniad llinell syth dros oes ddefnyddiol yr eiddo fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr.
- Cerbydau, peiriannau ac offer – Dyraniad llinell syth o'r gost hanesyddol dros oes ddisgwyliedig yr ased. Rhoddir gwerth gweddilliol o 10% o bris pwrcasu cychwynol i'r cerbydau er mwyn adlewyrchu eu gwerth ailwerthu posibl.
- Seilwaith – Dyraniad llinell syth o'r gost hanesyddol dros oes ddisgwyliedig yr ased sy'n weddill.

Caiff asedau sefydlog sy'n cael eu caffael neu'u gwerthu'u hychwanegu at y gofrestr asedau fel y maent ar y dyddiad prynu neu werthu yn y flwyddyn gyfrifyddu berthnasol ac felly cânt eu dibrisio yn y modd arferol ar gyfer y flwyddyn o'r dyddiad hwnnw os ydynt mewn categori y gellir ei ddibrisio fel arfer.

Pan fydd gan eitem sy'n ased Eiddo, Peiriannau ac Offer gydrannau mawr sy'n costio symiau sylweddol (dros £10,000), ac sydd â hyd oes sy'n sylweddol wahanol i'r prif ased, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân yn unol â'u hyd oes amcangyfrifol gwahanol.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Gwaredu – Pan ddaw'n debygol y bydd swm yr ased i'w gario yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu fel Ased a Ddelir i'w Gwerthu. Er mwyn i'r trosglwyddiad o'r categori hyn ddigwydd, mae'n rhaid i'r ased fodloni'r meini prawf canlynol:

- Rhaid iddo fod ar gael i'w werthu yn ei gyflwr presennol ac yn amodol ar delerau gwerthu arferol.
- Rhaid i'r penderfyniad i wneud y gwerthiant fod wedi cael ei wneud ar y lefel reoli briodol.
- Rhaid mynd ati i farchnata'r ased am bris priodol.
- Rhaid disgwyl i'r gwerthiant gael ei gwblhau o fewn blwyddyn.

Mae'r ased yn cael ei ailbrisio yn union cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg wedi tynnu'r costau gwerthu. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg wedi tynnu'r costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei chofnodi ar y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gdnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau, y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a Ddelir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau nad ydynt yn rhai cyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai a ddelir i'w gwerthu; wedi'u haddasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent heb gael eu dosbarthu fel rhai a Ddelir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â gwerthu.

Mae asedau nad ydynt mwyach yn cael eu defnyddio sy'n methu â bodloni'r holl feini prawf uchod neu y maent i'w gadael neu eu sgrapio fel arfer yn cael eu hailddosbarthu fel Gorged Asedau, oni bai nad yw'r Cyngor yn mynd ati i farchnata'r eiddo oherwydd ei fod yn aros i brisiau yn y farchnad godi, ac os felly efallai y gellid categoreiddio'r ased fel Eiddo Buddsoddi. Mae Gorged Asedau yn cael eu dibrisio yn y ffordd arferol, fodd bynnag, mae'r dibrisiant yn cael ei godi i gostau sydd heb gael eu dosbarthu ac nid gyfrif y gwasanaeth gwreiddiol gan nad yw'r ased mwyach yn cael ei ddefnyddio.

Pan gaiff ased ei waredu neu'i ddadgomisiynu, caiff swm yr ased i'w gario ar y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Peiriannau ac Offer neu Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) ei symud i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion o waredu. Caiff yr enillion a wneir o waredu eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion

neu'r colledion o waredu (h.y. wedi eu netio yn erbyn llyfrwerth yr ased ar yr adeg y cafodd ei waredu). Caiff unrhyw enillion/gynnydd yn sgil ailbriso eu trosglwyddo o'r Graonfa Ailbriso Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Caiff symiau mwy na £10 mil eu hystyried yn dderbyniadau cyfalaf. Bydd angen credydu balans y derbyniadau i gronfa wrth gefn y Derbyniadau Cyfalaf, ac yna ni fydd modd eu defnyddio ond ar gyfer buddsoddiadau cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol y Cyngor i fenthycu (gofyniad cyllid cyfalaf). Caiff derbyniadau eu neilltuo i'r Gronfa Wrth Gefn o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

O ddileu dyled y gwarediadau, ni chodir hynny ar Dreth y Cyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer cost asedau sefydlog dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllid cyfalaf. Caiff symiau eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

xxii. Menter Cyllid Preifat a Chontractau Tebyg

Mae Menter Cyllid Preifat a chontractau tebyg yn gytundebau i dderbyn gwasanaethau, lle mae'r cyfrifoldebau ar gyfer gwneud yr eiddo, y peiriannau a'r offer ar gael, sydd eu hangen i ddarparu'r gwasanaethau, yn trosglwyddo i gontractwr y Menter Cyllid Preifat. Gan fod y Cyngor yn cael ei ystyried i reoli'r gwasanaethau a ddarperir o dan ei gynlluniau Menter Cyllid Preifat, a gan y bydd perchnogaeth yr eiddo, y peiriannau a'r offer yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd y contractau am ddim tâl ychwanegol, mae'r Cyngor yn cario'r asedau a ddefnyddir o dan y contractau ar ei Mantolen fel rhan o'r Eiddo, Peiriannau a'r Offer.

Cafodd cydnabyddiaeth wreiddiol yr asedau hyn ar werth teg (yn seiliedig ar y gost o brynu'r eiddo, y peiriannau a'r offer) ei gydbwysu gan y gydnabyddiaeth o rwymedigaeth am symiau a oedd yn ddyledus i weithredwr y cynllun i dalu am y buddsoddiad cyfalaf. Ar gyfer cynllun Menter Cyllid Preifat Ysgol Gyfun Penweddig, dibrisiwyd y rhwymedigaeth gan gyfraniad cyfalaf cychwynnol o £12,027,000.

Mae asedau tymor hir a gydnabyddir ar y Fantolen yn cael eu hailbriso a'u dibrisio yn yr un modd ag eiddo, peiriannau ac offer sy'n eiddo i'r Cyngor.

Mae'r symiau sy'n daladwy i weithredwyr y Menter Cyllid Preifat yn cael eu dadansoddi bob blwyddyn i bum elfen:

- gwerth teg y gwasanaethau a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn – wedi'i ddebydu i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- cost cyllid – tâl llog o 4.5% ar rwymedigaeth y Fantolen sy'n ddyledus, wedi'i ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- rhent amodol – cynnydd yn y swm sydd i'w dalu am yr eiddo sy'n codi yn ystod y contract, wedi'i ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- talu tuag at rwymedigaeth – wedi'i gymhwyso at ddibrisio rhwymedigaeth y Fantolen tuag at weithredwr y Fenter Cyllid Preifat (mae'r proffil ar gyfer dibrisio yn cael ei gyfrifo gan ddefnyddio'r un egwyddorion ag ar gyfer prydles gyllid).
- Costau adnewyddu dros oes– caiff cyfran o'r symiau sy'n daladwy ei dynodi fel Gwelliant i'r diffyg sy'n cyfateb yn ased Ysgol Penweddig o dan Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar pan gaiff y gwaith sy'n ofynnol ei gwblhau yn y diwedd. Ni fydd yn cael effaith net ar y Fantolen

xxiii. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu adeiladol i'r Awdurdod sydd yn ôl pob tebyg angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Efallai na fydd darpariaethau a gynhwysir yn y cyfrifon yn gallu cael eu gorfodi'n gyfreithiol ac efallai gallant ond gael eu casglu o set o ffeithiau mewn sefyllfa arbennig, felly nid yw eu cynnwys yn y cyfrifon yn golygu bod atebolrwydd wedi cael ei dderbyn.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fydd taliadau'n cael eu gwneud yn y pen draw, maent yn cael eu codi i'r ddarpariaeth a'u cario yn y Fantolen. Caiff setliadau tybiedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol – lle mae'n mynd yn llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd bellach (neu bydd setliad is na'r disgwyl yn cael ei wneud), mae'r ddarpariaeth yn cael ei gwrthdroi a'i chredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol. Mae rheoliadau yn darparu'r pŵer i wneud cofnod addasu ar gyfer darpariaethau penodol yng Nghost Net y Gwasanaethau a'r Fantolen.

Lle disgwylir i beth o'r taliad neu'r taliad cyfan sy'n ofynnol i setlo darpariaeth gael ei adennill o barti arall (e.e. o hawliad yswiriant), mae hyn ond yn cael ei gydnabod fel incwm ar gyfer y gwasanaeth perthnasol os yw hi bron yn sicr y bydd ad-daliad yn cael ei dderbyn os bydd y Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi pan fo digwyddiad wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth bosibl i'r Cyngor, y mae ei bodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan y digwyddiad neu fel arall gan ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau amodol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle fel arall byddai darpariaeth yn cael ei wneud ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur swm y rhwymedigaeth mewn modd dibynadwy.

Nid yw rhwymedigaethau amodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen, ond yn cael eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon. Maent yn cynnwys sefyllfaoedd pan fydd achosion cyfreithiol a hawliadau eraill sy'n ymdrin ag ystod o faterion yn yr arfaeth. Maent yn ymwneud â materion cyfreithiol a ffeithiol anodd a chymhleth sy'n amodol ar lawer o ansicrwydd a chymhlethdodau, gan gynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i ffeithiau ac amgylchiadau pob achos penodol. Oherwydd yr ansicrwydd cynhenid mewn materion o'r fath, mae'n aml yn anodd rhagweld y canlyniad terfynol.

Asedau Amodol

Mae ased amodol yn codi pan fo digwyddiad wedi digwydd sy'n rhoi ased posibl i'r Cyngor y mae ei bodolaeth ond yn cael ei gadarnhau gan y digwyddiad neu fel arall gan ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor.

Nid yw asedau amodol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen, ond yn cael eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon lle mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth.

xxiv. Cronfeydd Wrth Gefn

Bydd y Cyngor yn neilltuo symiau penodol o arian mewn cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisiâu'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau na ellir eu rhagweld. Caiff Cronfeydd Wrth Gefn eu creu drwy neilltuo symiau o Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan ariennir gwariant o gronfa wrth gefn, caiff yr arian ei godi i'r gwasanaeth priodol ar gyfer y flwyddyn honno yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth y Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna, caiff yr arian wrth gefn ei neilltuo yn ôl i Falans y Gronfa Gyffredinol yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i sicrhau nad oes tâl net yn erbyn treth y cyngor am y gwariant hwn.

Cedwir rhai cronfeydd wrth gefn i reoli'r broses gyfrifyddu ar gyfer asedau sefydlog diriaethol, offerynnau ariannol, buddion ymddeoliad a chyflogai ac nad ydynt yn cynrychioli adnoddau defnyddiadwy i'r Cyngor – eglurir y cronfeydd wrth gefn hyn yn y polisiâu perthnasol.

xxv. Gwariant Refeniw a Ariennir o Gyfalaf o dan Statud

Cafodd gwariant a wnaed yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu ased tymor hir ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn. Lle y mae'r Cyngor wedi penderfynu talu cost y gwariant o'r adnoddau cyfalaf cyfredol neu drwy fenthyca; yna, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn gwrthdroi'r symiau a godwyd i sicrhau nad oes unrhyw effaith ar lefel treth y cyngor.

xxvi. Treth Ar Werth (TAW)

Cafodd y Cyfrifon eu paratoi gan hepgor TAW, i'r graddau y mae modd ei hadennill.

1.3 SAFONAU CYFRIFYDDU SYDD WEDI'U CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI'U MABWYSIADU ETO

Mae'r Cod Ymarfer yn mynnu bod y Cyngor yn datgelu gwybodaeth yn ymwneud ag effaith newidiadau o ran cyfrifyddu, a fydd yn ofynnol gan safonau newydd sydd wedi'u cyhoeddi, ond nad ydynt wedi'u mabwysiadu eto.

Ar 31 Mawrth 2024 nid oes safonau perthnasol neu ddiwygiadau i safonau cyfredol sydd wedi'u cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu eto gan y Cod a fydd yn cael unrhyw effaith yn y datganiadau ariannol. Fodd bynnag, darparwyd y canlynol er gwybodaeth:

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS) 16 - bydd lesioedd yn effeithio ar ddsbarthiad lesioedd gweithredol a chyllid ar gyfer lesddeiliaid a bydd gofyn i awdurdodau lleol gydnabod pob les ar eu mantolen fel asedau hawl i ddefnyddio gydag atebolrwydd les cyfatebol yn cynrychioli rhwymedigaeth y lesddeiliad i wneud taliadau les ar gyfer yr ased. Mai rhai esemptiadau ar gyfer lesioedd gwerth isel a thymor byr. Mae gweithrediad gorfodol IFRS 16 ar gyfer llywodraeth leol wedi'i gadarnhau gan CIPFA/LASAAC i fynd yn ei flaen fel y cynlluniwyd ar 1af Ebrill 2024.

Mae amcangyfrifon a baratowyd at ddibenion cyllid cyfalaf yn dangos, ar hyn o bryd, fod gwerth tua £4.4m o lesioedd eiddo sy'n bodoli eisoes i'w cyfalafu a'u dwyn i'r fantolen ar 1af Ebrill 2024 ond megis dechrau y mae ymchwiliadau i fathau eraill o gytundeb les felly gallai hyn fod yn destun newid sylweddol.

1.4 BARN GRITIGOL MEWN CYMHWYSO POLISI'AU CYFRIFYDDU

Wrth gymhwyso'r polisiau cyfrifo a nodir, mae'n rhaid i'r Cyngor wneud rhai penderfyniadau am drafodion cymhleth neu'r rheiny sy'n ymwneud ag ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y penderfyniadau hanfodol a wnaed yn y Datganiad o Gyfrifon yw:

Lefelau ariannu yn y dyfodol

Mae yna lefel uchel o ansicrwydd ynghylch lefelau ariannu yn y dyfodol ar gyfer llywodraeth leol gyda setliadau un flwyddyn yn unig yn parhau ar lefel San Steffan a Llywodraeth Cymru.

Ysgolion Gwirfoddol a Reolir ac Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr

Ni chaiff adeiladau Ysgolion Gwirfoddol a Reolir ac Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr eu cynnwys yn y Fantolen o hyd, oherwydd y cadarnhawyd nad ydynt yn asedau'r Cyngor.

Cyd-bwyllgorau Corfforedig

Newidiadau posibl i drefniadau llywodraethu yn y dyfodol yn sgil cyflwyno Cyd-bwyllgorau Corfforedig

1.5 RHAGDYBIAETHAU A WNEIR AM Y DYFODOL A FFYNONELLAU MAWR ERAILL O ANSICRWYDD AMCANGYFRIF

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau amcangyfrifedig sydd wedi eu seilio ar ragdybiaethau a wnaed gan y Cyngor ynghylch y dyfodol neu sydd fel arall yn ansicr. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd i ystyriaeth brofiad hanesyddol, tueddiadau presennol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau gyda sicrwydd, gallai'r canlyniadau gwirioneddol fod yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon. Yr eitemau ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 lle ceir risg o addasiad mewn blynyddoedd ariannol dilynol yw:

Ased/Rhwymedigaeth Pensiynau

Mae amcangyfrif o'r ased/rhwymedigaeth net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd disgownt a ddefnyddir, cyfradd ddisgwyliedig chwyddiant prisiau, cyfradd ddisgwyliedig codiadau cyflog a phensiynau, cyfraddau marwolaeth a chyfradd cymudo pensiynau. Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Pensiynau arweiniol ac mae'n defnyddio cwmni o actiwariaid i sicrhau bod y Cyngor yn cael cyngor arbenigol ynghylch y rhagdybiaethau i'w defnyddio.

Lwfans Amhariad

Mae'n anodd amcangyfrif gyda sicrwydd lefel y lwfans amhariad sy'n ofynnol ar gyfer y gwahanol fathau o ddyled.

Prisio Tir ac Adeiladau

Mae unrhyw waith prisio a gyflawnwyd yn y blynyddoedd 2018/19 i 2021/22 wedi eu hadolygu ac mae rhai o'r prisiadau wedi'u newid o ganlyniad i gynnydd sylweddol mewn costau adeiladu neu oherwydd yr incwm a gynhyrchir gan yr ased.

1.6 GWARIANT AC INCWM WEDI'I DDADANSODDI YN ÔL EI NATUR

Mae gwariant ac incwm y Cyngor wedi'i ddadansoddi fel a ganlyn:

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gwariant Rheoladwy		
Gweithwyr	123,629	116,187
Eiddo	11,272	10,353
Cludiant	11,748	11,809
Cyflenwadau a Gwasanaethau	145,758	130,104 *
Cyfanswm Gwariant	<u>292,407</u>	<u>268,453</u>
Incwm Rheoladwy		
Grantiau	(65,942)	(61,801)
Incwm Arall	(36,328)	(32,820)
Gwasanaethau Contract/Ysgolion	(5,161)	(1,800) *
Cyfanswm Incwm	<u>(107,431)</u>	<u>(96,421)</u>
Cyllideb cyn Cronfeydd Wrth Gefn	184,976	172,032
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	1,697	1,216
Addasiadau IAS19 <i>Buddiannau Gweithwyr</i>	43	19,015
Absenoldebau Cronedig	(691)	26
Dibrisiad, amorteiddio a diffygion	16,617	13,234
(Enillion)/Colledion o waredu asedau	171	13
Taliadau gwariant cyfalaf yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	(3,131)	(981)
Addasiadau cyfrif cyfalaf eraill	(1,563)	(1,529)
Praeseptau	11,621	10,561
Treth ac Incwm Grant Amhenodol	(211,006)	(194,857)
(Gorged) neu Ddiffyg Darparu Gwasanaethau	<u>(1,266)</u>	<u>18,730</u>

*Wedi'i ailddatgan oherwydd cywiro rhaniad costau Gwasanaethau Contract/Ysgolion a Chyflenwadau a Gwasanaethau

1.7 ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFYDDU A SAIL ARIANNU DAN Y RHEOLIADAU

Mae'r nodyn hwn yn manylu ar yr addasiadau a wneir yn y Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyngor yn y flwyddyn yn unol ag arferion cyfrifyddu cywir i'r adnoddau y manylir arnynt gan ddarpariaethau statudol fel eu bod ar gael i'r Awdurdod i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw i'r dyfodol.

2023/24

Cronfeydd Wrth Gefn
Defnyddiadwy

	Balans Gronfa Gyffredinol £'000	Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy £'000	Grantiau Cyfalaf heb Gymhwyso £'000	Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu Defnyddio £'000
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf:				
<u>Gwyrddroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyfredol	15,980	0	0	(15,980)
Colledion/enillion Ailbrisio Eiddo, Peiriannau ac Offer	470	0	0	(470)
Symudiad yng ngwerth teg Eiddo Buddsoddi	167	0	0	(167)
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a ddefnyddiwyd	(16,119)	0	0	16,119
Gwariant referniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	1,697	0	0	(1,697)
Symiau asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëir ar waredu neu werthiant fel rhan o enilliad/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	990	0	0	(990)
<u>Ychwanegu eitemau sydd heb eu debydu na'u credydu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>				
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf	(1,568)	0	0	1,568
Taliadau gwariant cyfalaf yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	(3,124)	0	0	3,124
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso:				
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf heb eu cymhwyso a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(3,127)	0	3,127	0
Cymhwyso grantiau i gyllid cyfalaf wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	(2,534)	2,534
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Derbyniadau Cyfalaf:				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(533)	533	0	0
Defnyddio'r Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	(146)	0	146
Cyfraniad o'r Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf tuag at gostau gweinyddol gwaredu asedau nad ydynt yn gyfredol	8	(8)	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf a Ohiriwyd ar adeg derbyn yr arian	0	0	0	0
Addasiadau'n ymwneud â'r Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig wrth Gefn:				
Trosglwyddo o enillion gwerthiant gohiriedig wedi eu credydu fel rhan o'r elw/colled yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(294)	0	0	294
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:				
Swm lle mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	5	0	0	(5)

Addasiadau yn ymwneud â'r Gronfa Bensiwn:

Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol
wedi eu debydu/credydu yn y Datganiad Incwm a
Gwariant Cynhwysfawr

9,800 0 0 (9,800)

Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau
uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn
y flwyddyn

(9,757) 0 0 9,757

Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig:

Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi
ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant
Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau
swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol

(691) 0 0 691

Cyfanswm Addasiadau

(6,096) 379 593 5,124

2022/23

Cronfeydd Wrth Gefn
Defnyddiadwy

	Balans Gronfa Gyffredinol £'000	Derbyniadau Cyfalaf Defnyddiadwy £'000	Grantiau Cyfalaf heb Gymhwyso £'000	Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu Defnyddio £'000
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf:				
<u>Gwyrddroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyfredol	13,785	0	0	(13,785)
Colledion Ailbriso Eiddo, Peiriannau ac Offer	1,113	0	0	(1,113)
Symudiad yng ngwerth teg Eiddo Buddsoddi	(1,664)	0	0	1,664
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a ddefnyddiwyd	(14,675)	0	0	14,675
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	1,216	0	0	(1,216)
Symiau asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëir ar waredu neu werthiant fel rhan o enilliad/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	452	0	0	(452)
<u>Ychwanegu eitemau sydd heb eu debydu na'u credydu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</u>				
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf	(1,537)	0	0	1,537
Taliadau gwariant cyfalaf yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	(981)	0	0	981
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso:				
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf heb eu cymhwyso a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,732)	0	2,732	0
Cymhwyso grantiau i gyllid cyfalaf wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	(4,520)	4,520
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Derbyniadau Cyfalaf:				
Trosglwyddo arian o waredu asedau wedi eu credydu fel rhan o elw/colled wrth waredu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(353)	353	0	0
Defnyddio'r Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	(672)	0	672
Cyfraniad o'r Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf tuag at gostau gweinyddol gwaredu asedau nad ydynt yn gyfredol	4	(4)	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Wrth Gefn y Derbyniadau Cyfalaf a Ohiriwyd ar adeg derbyn yr arian	0	0	0	0
Addasiadau'n ymwneud â'r Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig wrth Gefn:				
Trosglwyddo o enillion gwerthiant gohiriedig wedi eu credydu fel rhan o'r elw/colled yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(90)	0	0	90
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:				
Swm lle mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	8	0	0	(8)

Addasiadau yn ymwneud â'r Gronfa Bensiwn:

Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â budd-dal ymddeol wedi eu debydu/credydu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	28,713	0	0	(28,713)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(9,698)	0	0	9,698

Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Absenoldeb Cronedig:

Gwahaniaeth rhwng taliadau swyddogion sydd wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail croniadau a'r taliadau swyddogion yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	26	0	0	(26)
Cyfanswm Addasiadau	13,587	(323)	(1,788)	(11,476)

1.8 CRONFEYDD NEILLTUEDIG A BALANSAU YSGOLION DIRPRWYEDIG

Isod, ceir crynodeb o'r cronfeydd neilltuedig y mae'r Cyngor wedi'u sefydlu:

	31/03/22	Trosgl- wyddo	Trosgl- wyddo	31/03/23	Trosgl- wyddo	Trosgl- wyddo	31/03/24
	Balans	i'r	o'r	Balans	i'r	o'r	Balans
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyllideb Dirprwyedig yr Ysgolion - Cynradd	4,230	0	(1,636)	2,594	90	(839)	1,845
Cyllideb Dirprwyedig yr Ysgolion - Uwchradd	2,401	0	(951)	1,450	3	(477)	976
Cyllideb Dirprwyedig yr Ysgolion - Ysgolion Pob Oed	1,681	0	(598)	1,083	1	(110)	974
Cyllideb Dirprwyedig Ysgolion - Pob Ysgol	8,312	0	(3,185)	5,127	94	(1,426)	3,795
Yswiriant- Cyflenwi Athrawon	185	0	(100)	85	0	(85)	0
Gwasanaethau Ysgolion, Dysgu Gydol Oes a Diwylliant	496	274	0	770	0	(174)	596
Gwasanaethau Ysgolion, Dysgu Gydol Oes a Diwylliant	8,993	274	(3,285)	5,982	94	(1,685)	4,391
Cyfalaf Corfforaethol	6,196	0	0	6,196	0	(540)	5,656
Addysg- Menter Cyllid Preifat Penweddig	1,614	0	0	1,614	0	(301)	1,313
Corfforaethol - Trefniadau ar y cyd	8	0	(8)	0	0	0	0
Cydraddoli Cyllid / Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	700	0	0	700	0	0	700
Dileu Swyddi Corfforaethol	1,062	0	0	1,062	0	0	1,062
Yswiriant	1,104	102	0	1,206	140	0	1,346
Cynllun Costau Byw (Dewisol)	487	0	(487)	0	0	0	0
Cyllid- Cyffredinol	250	230	0	480	45	0	525
Cyllid a Chaffael	11,421	332	(495)	11,258	185	(841)	10,602
Gwasanaethau Democraidaidd	112	0	0	112	0	0	112
Cronfa wrth gefn etholiad y Cyngor Sir	200	0	(165)	35	0	0	35
Gwasanaethau Democraidaidd	312	0	(165)	147	0	0	147
Pobl a Threfniadaeth	58	0	(41)	17	0	(17)	0
Porth Cymorth Cynnar	2	0	0	2	0	0	2
Buddsoddiad Pyrth	250	0	0	250	0	0	250
Porth Gofal	363	0	(313)	50	354	0	404
Model Gydol Oes y Pyrth	615	0	(313)	302	354	0	656
Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd	102	25	0	127	0	0	127
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	2,298	0	(1,212)	1,086	18	0	1,104
Cynnal a chadw dros y gaeaf / Atgyweirio ar ôl stormydd	277	0	(122)	155	0	0	155
Diogelu'r Amgylchedd ac Amddifyn rhag Llifogydd	177	0	0	177	0	0	177
Gorfodi Parcio Sifil	86	16	0	102	80	0	182
Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	2,838	16	(1,334)	1,520	98	0	1,618
Cynllun Datblygu Lleol	248	0	(15)	233	0	0	233
Economi ac Adfywio	177	0	(84)	93	0	0	93
Canolfan Bwyd Cymru (Horeb)	217	0	(19)	198	453	0	651
Y Fargen Dwf	250	0	(31)	219	0	(100)	119
Rhaglen Gwella Gwaith Trin Carthion	452	0	0	452	0	0	452
Perfformiad ac Economi	1,344	0	(149)	1,195	453	(100)	1,548
TGCh ac Buddsoddiad Digidol	1,000	0	0	1,000	0	0	1,000
Cronfa Wrth Gefn Adnewyddu Seilwaith TGCh Ysgolion	0	0	0	0	262	0	262
Cyswllt Cwsmeriaid	209	0	(28)	181	150	(75)	256
Cyswllt Cwsmeriaid	1,209	0	(28)	1,181	412	(75)	1,518
Cyfreithiol a Llywodraethu	125	0	(125)	0	0	0	0

	31/03/22	Trosgl- wyddo	Trosgl- wyddo	31/03/23	Trosgl- wyddo	Trosgl- wyddo	31/03/24
	Balans	i'r	o'r	Balans	i'r	o'r	Balans
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Wrth gefn a Rheoli'r Gyllideb	4,463	752	(1,078)	4,137	586	(1,966)	2,757
Chost a Phwysau Chwyddiant	1,435	600	(713)	1,322	0	(534)	788
Cydraddoli Lleoliadau	1,000	0	(1,000)	0	500	0	500
Cynllun Tai Cymunedol (Premiwm Treth y Cyngor)	1,120	677	0	1,797	770	(10)	2,557
Eisteddfod Genedlaethol 2020	170	0	(170)	0	0	0	0
Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a galluogi pobl o bob oed i ddysgu	5,402	0	(525)	4,877	0	(1,507)	3,370
Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth	6,884	1,204	(88)	8,000	0	(500)	7,500
Creu Cymunedau Gofalgar ac Iach	1,500	1,000	(198)	2,302	0	(290)	2,012
Creu Cymunedau Cynaliadwy a Gwyrdd sydd wedi'u cysylltu'n dda â'i gilydd	4,950	0	(310)	4,640	0	(747)	3,893
Grŵp Arweiniol	26,924	4,233	(4,082)	27,075	1,856	(5,554)	23,377
CYFANSWM CRONFEYDD NEILLTUEDIG	53,941	4,880	(10,017)	48,804	3,452	(8,272)	43,984

NODIADAU YNGHYLCH Y CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

Cyllidebau Dirprwyedig Ysgolion

Mae'r cronfeydd wrth gefn hyn wedi'u clustnodi ac maent yn cynnwys y balansau unigol sydd gan bob ysgol gynradd, ysgol uwchradd ac ysgol gydol oed yng Ngheredigion.

Cyfalaf Corfforaethol

Mae'r gronfa wrth gefn hon yn bodoli i ddarparu cyllid ar gyfer y Rhaglen Gyfalaf a bydd yn cael ei defnyddio i wneud cyfraniad refeniw i Raglenni Cyfalaf y presennol, yn ogystal â rhai'r dyfodol.

Hapddigwyddiadau (gan gynnwys COVID-19)

Mae'r gronfa wrth gefn hon yn cynnwys arian sydd wedi ei roi o'r neilltu i gyfrannu at liniaru a rheoli peryglon ariannol COVID-19, yn ogystal â darparu cyllid un-tro neu gyllid graddedig sy'n ymwneud ag eitemau yr ymdrinnir â nhw yn gorfforaethol.

Darparu'r Dechrau Gorau Mewn Bywyd a Galluogi Pobl o Bob Oed i Ddysgu

Mae'r gronfa wrth gefn hon wedi'i chreu i gynorthwyo yn y broses o gyflawni un o Flaenoriaethau Corfforaethol penodol y Cyngor. Mae'n cynnwys arian cyfatebol ar gyfer Rhaglen Gyfalaf Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif.

Hybu'r Economi, Cefnogi Busnesau a Galluogi Cyflogaeth

Mae'r gronfa wrth gefn hon wedi'i chreu i gynorthwyo yn y broses o gyflawni un o Flaenoriaethau Corfforaethol y Cyngor. Mae'n cynnwys arian cyfatebol ar gyfer Strategaeth Economaidd y Cyngor.

Creu Cymunedau Cynaliadwy a Gwyrdd sydd wedi'u Cysylltu'n Dda â'i Gilydd

Mae'r gronfa wrth gefn hon wedi'i chreu i gynorthwyo yn y broses o gyflawni un o Flaenoriaethau Corfforaethol penodol y Cyngor. Mae'n cynnwys arian cyfatebol ar gyfer rhaglenni Cyfalaf Diogelu'r Arfordir.

Cronfeydd Wrth Gefn Eraill

Mae'r cronfeydd wrth gefn eraill i gyd yn cael eu cadw gan y gwasanaethau priodol at y Diben neu'r Gwasanaeth penodol a enwir. Maent wedi'u sefydlu yn sgil arbedion neu danwariant a gafwyd yn ystod blynyddoedd ariannol blaenorol ac maent yn bodoli i fodloni gwariant un-tro nad yw'n mynd i ddigwydd eto neu i gynorthwyo gwasanaethau i reoli eu cyllidebau mewn unrhyw flwyddyn ariannol benodol a hynny ar sail un-tro.

1.9 GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Praesept y Cynghorau Cymuned	1,376	1,257
Praesept Awdurdod Heddlu Dyfed Powys	10,245	9,303
Ardollau	4,868	4,205
Colledion/(Enillion) o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	171	13
Cyfanswm	<u>16,660</u>	<u>14,778</u>

1.10 GWARIANT AC INCWM ARIANNU A BUDDSODDI

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Llog taladwy a thaliadau eraill	5,314	4,994
Cost llog pensiynau ac enillion a ddisgwylir ar asedau pensiynau	(2,614)	3,647
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg (Gwarged)/diffyg ar y Gweithrediadau Masnachol	(2,686)	(1,302)
Incwm a Gwariant parthed Eiddo Buddsoddi	0	49
Newidiadau i werth teg Eiddo Buddsoddi	(677)	(815)
Cyfanswm	<u>167</u>	<u>(1,664)</u>
	<u>(496)</u>	<u>4,909</u>

1.11 TRETH AC INCWM GRANT AMHENODOL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Incwm Treth y Cyngor	62,569	58,029
Ardrethi Annomestig	24,614	27,082
Grantiau'r Llywodraeth heb eu clustnodi (RSG)	104,583	92,339
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	19,240	17,407
Cyfanswm	<u>211,006</u>	<u>194,857</u>

Y Dreth Gyngor

Mae incwm y Dreth Gyngor yn dod o'r taliadau a godir yn ôl gwerth eiddo preswyl sydd wedi'u rhannu i ddeg band prisio ar sail eu gwerth amcangyfrifedig ar 1^{af} Ebrill 2003. Cawsant eu prisio at y diben penodol hwn. Caiff y taliadau eu cyfrifo drwy gymryd swm yr incwm sydd ei angen ar Gyngor Sir Ceredigion, Cynghorau Tref a Chymuned ac Awdurdod Heddlu Dyfed Powys ar gyfer y flwyddyn i ddod a rhannu'r swm hwnnw â sylfaen y Dreth Gyngor.

Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm yr eiddo ym mhob band wedi'i addasu gan gyfran i drosi'r nifer yn swm sy'n gyfwerth â Band D a'i addasu ar gyfer gostyngiadau 32,767.99 yn 2023/24 (32,063.08 yn 2022/23).

Sylfaen Treth Gyngor Cyngor Sir Ceredigion 2023/24

Sylfaen y Dreth (ar sail cyfradd gasglu o 97.5%)

<u>Band</u>	<u>Sylfaen y Dreth</u>
A*	2.33
A	980.44
B	3142.49
C	5808.47
D	6760.92
E	9646.50
F	4783.39
G	1433.93
H	163.43
I	46.09
Cyfanswm Sylfaen y Dreth	32,767.99

Dadansoddiad o enillion net Treth y Cyngor:

	2023/24	2022/23
Treth y Cyngor a gasglwyd	62,763	58,269
<i>Tynnu i ffwrdd:</i>		
(Cynydd)/Gostwng darpariaeth am beidio â thalu	(194)	(240)
Enillion net Treth y Cyngor	<u>62,569</u>	<u>58,029</u>

Gellir dadansoddi'r enillion net fel a ganlyn:

	2023/24	2022/23
Cyngor Sir Ceredigion	50,948	47,468
Praesept Awdurdod Heddlu Dyfed Powys	10,245	9,304
Praesept ar gyfer Cyngorau Tref a Chymuned	1,376	1,257
	<u>62,569</u>	<u>58,029</u>

Ardrethi Annomestig Cenedlaethol

Caiff yr Ardrethi Annomestig Cenedlaethol eu gweithredu ar sail genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru'n pennu swm yr ardreth, sef 53.5c yn 2023/24 (53.5c yn 2022/23), ac mae busnesau lleol yn talu ardrethi a gyfrifir drwy luosi'u gwerth ardrethol â'r swm hwnnw. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu'r ardrethi sy'n ddyledus gan y trethdalwyr yn ei ardal, ond mae'n talu'r enillion i gronfa'r Ardrethi Annomestig Cenedlaethol a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru'n aiddosbarthu'r symiau sy'n daladwy i'r Awdurdodau Lleol ar sail swm penodol y pen o'r boblogaeth dros 18 oed.

Ar 31 Mawrth 2024 y gwerth ardrethol oedd £56,830,579 (£56,692,847 ar 31 Mawrth 2023).

1.12 INCWM GRANTIAU

Grantiau Refeniw – A gredydir i'r Gwasanaethau:

	Ailosodwyd	
	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
LIC - grantiau COVID *gweler tudalen 51 am fwy o fanylion	0	808
LIC - Cyllid Ôl-16	3,982	3,757
LIC - Grant Gwella Ysgolion y Consortiwm Rhanbarthol	3,534	3,722
LIC - Grant Datblygu Disgyblion	1,791	1,685
LIC - Grant Addysg yr Awdurdod Lleol	4,998	3,473
LIC - E-Ysgol	600	600
LIC - Grant Plant a Chymunedau	2,639	2,530
LIC - Grant Cymorth Tai	3,972	3,852
LIC - Neb Heb Help	652	592
LIC - Grant Pwysau Cynladwyedd	1,030	1,030
LIC - Integreiddio Rhanbarthol ar gyfer lechyd a Gofal Cymdeithasol	2,036	1,742
LIC - Rheoli Gwastraff Cynaliadwy	525	522
LIC - Grant Tocynnau Teithio Rhatach	446	523
LIC - Grant Gwasanaethau Bysiau Cyhoeddus	687	948
LIC - Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau	763	763
LIC - Cynnig Gofal Plant	2,286	7,709
LIC - Grant Dileu Elw o Ofal*	752	227
Gofal Cymdeithasol Cymru - Rhaglen Datblygu Gweithlu	1,040	1,020
UE - Rhaglen Trosglwyddo Gwybodaeth ac Arloesi	1,117	545
DLUHC - Cronfa Adfywio Cymunedol	4	2,258
DLUHC - Cronfa Ffyniant Gyffredin	1,328	522
Swyddfa Gymraeg - Rhaglenni Ffoadur	1,067	994
AGPh - Cymhorthdal y Budd-dal Tai a Grantiau Gweinyddu Budd-dal Tai	13,573	13,654
Grantiau a Chyfraniadau Eraill y Llywodraeth	10,393	8,325
Cyfanswm Grantial Llywodraeth mewn Cost	59,215	61,801
Net o Wasanaethau	—————	—————

*Ailddatganwyd 2022/23 ar gyfer gwybodaeth ychwanegol am grantiau a ddatgelwyd yn 2023/24.

Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau – A Gredydir i'r Dreth ac Incwm Grant Amhennodd

	Ailosodwyd	
	£'000	£'000
LIC - Grant Cyfalaf Cyffredinol	2,969	1,995
LIC - Y Gronfa Drafnidiaeth Leol	0	1,711
LIC - Waunfawr i IBERS Cyswllt Teithio Llesol	1,609	0
LIC - Dyranriad Craidd 20 mya*	711	314
LIC - Ysgolion y 21ain Ganrif	6,178	3,871
LIC - Ysgolion - Gwaith Cyfalaf Ychwanegol	183	1,140
LIC - Prydau Ysgol am Ddim	0	798
LIC - Lleihau Maint Dosbarthiadau Babanod	0	909
LIC - Hyb Llanbedr Pont Steffan	123	1,057
LIC - Diogelu'r Arfordir yn Aberaeron	1,944	0
Chwaraeon Cymru - Cais Cam 2 Chwaraeon Cymru	0	538
Llywodraeth y DU – Prosiectau Ffyniant Bro	622	507
Grantiau Eraill	4,907	4,567
	19,246	17,407

*Ailddatganwyd 2022/23 ar gyfer gwybodaeth ychwanegol am grantiau a ddatgelwyd yn 2023/24.

Ariannu Cymorth Ychwanegol

Yn ystod y flwyddyn, darparwyd amrywiaeth o gyllid cymorth ar gyfer nifer o wahanol ddibenion gan gynnwys taliadau COVID-19 parhaus, cynlluniau adsefydlu Wcráin a mesurau costau byw i gefnogi aelwydydd.

Mae'r Cyngor yn derbyn cyllid lle mae'n gweithredu fel pennaeth (gan weithredu ar ran ei hun) ond hefyd lle mae'n gweithredu fel asiant (gan weithredu fel cyfryngwr). Mae'r holl gyllid sy'n cael ei dderbynnir fel Pennaeth wedi'i gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon, ond nid yw'r cyllid a dderbynnir fel asiant.

Crynoir gwerth y ffrydiau cyllido ychwanegol a dderbynnir fel asiant yn y tablau canlynol:

Asiantaethau yn ôl eu Natur

2023/24	Incwm	
	Gwariant	Llywodraeth Cymru
	£000	£000
Cynllun rhyddhad ardrethi - Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch	3,749	3,749
Grant Hunanynysu	1	1
Cymorth Costau Byw	202	202
Cynlluniau adsefydlu Wcráin	156	156
Cyfanswm	4,108	4,108

2022/23	Incwm	
	Gwariant	Llywodraeth Cymru
	£000	£000
Cynllun rhyddhad ardrethi - Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch	2,738	2,738
Cynllun Taliadau'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol	2,390	2,390
Grant Hunanynysu	200	200
Cynllun ychwanegu at y Tâl Salwch Statudol - Gofal Cymdeithasol	49	49
Cynllun Cymorth Tanwydd Gaeaf	1,509	1,509
Taliad Gofalwyr Di-dâl	352	352
Cymorth Costau Byw	2,792	2,792
Cynlluniau adsefydlu Wcráin	157	157
Cyfanswm	10,187	10,187

1.13 EIDDO, PEIRIANNAU A CHYFARPAR

Symudiadau yn 2023/24:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Peiriannau, Celfi a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau sy'n weddill £'000	Asedau caiff eu hadeiladu ar hyn o bryd (AUC) £'000	Cyfanswm Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar £'000
Cost neu Brisiad						
Ar 31 Mawrth 2023	288,671	24,459	1,471	3,132	6,395	324,128
Ychwanegiadau	5,624	2,057	20	0	7,879	15,580
Cynnydd/(gostyngiadau) ailbriso yn y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn	28,410	0	0	(165)	0	28,245
Cynnydd/(gostyngiadau) ailbriso yn y Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	(11,242)	(13)	0	(42)	0	(11,297)
Dadgydnabod–gwaredu	(586)	(752)	0	(402)	0	(1,740)
Dadgydnabod–eraill	0	0	0	0	0	0
Ail-ddosbarthwyd asedau (i)/o cadwyd i'r gwerthu	0	0	0	0	0	0
Ail-ddosbarthwyd asedau o AUC	5,614	0	0	0	(5,614)	0
Symudiadau eraill	(209)	58	0	151	0	0
Ar 31 Mawrth 2024	316,282	25,809	1,491	2,674	8,660	354,916
Croniad o ran y Dibrisio a Diffygion						
Ar 31 Mawrth 2023	(1,585)	(13,372)	0	(469)	0	(15,426)
Tâl dibrisio	(10,703)	(1,851)	0	(69)	0	(12,623)
Dibrisiad wedi ei osod yn erbyn Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	10,225	14	0	54	0	10,293
(Colledion) diffygion/gwyrdroadau yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	(282)	0	0	0	0	(282)
(Colledion) diffygion/gwyrdroadau o ran y Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	(81)	(35)	0	0	0	(116)
Dadgydnabod–gwaredu	45	712	0	343	0	1,100
Dadgydnabod–eraill	0	0	0	0	0	0
Symudiadau eraill	0	126	0	(126)	0	0
Ar 31 Mawrth 2024	(2,381)	(14,406)	0	(267)	0	(17,054)
Gwerth ar Bapur Net						
Ar 31 Mawrth 2024	313,901	11,403	1,491	2,407	8,660	337,862
Ar 31 Mawrth 2023	287,086	11,087	1,471	2,663	6,395	308,702

Symudiadau yn 2022/23:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Peiriannau, Celfi a Chyfarpar £'000	Asedau Cymunedol £'000	Asedau sy'n weddill £'000	Asedau caiff eu hadeliadu ar hyn o bryd (AUC) £'000	Cyfanswm Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar £'000
Cost neu Brisiad						
Ar 31 Mawrth 2022	261,755	23,695	1,470	3,363	2,320	292,603
Ychwanegiadau	8,175	1,872	1	3	5,661	15,712
Cynnydd/(gostyngiadau) ailbriso yn y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn	27,496	0	0	(26)	0	27,470
Cynnydd/(gostyngiadau) ailbriso yn y Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	(9,393)	0	0	(135)	0	(9,528)
Dadgydnabod-gwaredu	0	(1,686)	0	(737)	0	(2,423)
Dadgydnabod-arall	0	(132)	0	0	0	(132)
Ail-ddosbarthwyd asedau (i)/o cadwyd i'r gwerthu	0	(46)	0	0	0	(46)
Ail-ddosbarthwyd asedau o AUC	1,586	0	0	0	(1,586)	0
Symudiadau eraill	(948)	756	0	664	0	472
Ar 31 Mawrth 2023	288,671	24,459	1,471	3,132	6,395	324,128
Croniad o ran y Dibrisio a Diffygion						
Ar 31 Mawrth 2022	(746)	(13,292)	0	(929)	0	(14,967)
Tâl dibrisio	(8,952)	(1,761)	0	(66)	0	(10,779)
Dibrisiad wedi ei osod yn erbyn Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	8,427	0	0	48	0	8,475
(Colledion) diffygion/gwyrddroadau yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	(317)	0	0	0	0	(317)
(Colledion) diffygion/gwyrddroadau o ran y Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	24	0	0	0	(8)	16
Dadgydnabod-gwaredu	0	1,371	0	658	0	2,029
Dadgydnabod-eraill	0	73	0	0	0	73
Symudiadau eraill	(21)	237	0	(180)	8	44
Ar 31 Mawrth 2023	(1,585)	(13,372)	0	(469)	0	(15,426)
Gwerth ar Bapur Net						
Ar 31 Mawrth 2023	287,086	11,087	1,471	2,663	6,395	308,702
Ar 31 Mawrth 2022	261,009	10,403	1,470	2,434	2,320	277,636

Dibrisio

Defnyddiwyd yr oes ddefnyddiol a chyfraddau dibrisio canlynol wrth gyfrif y dibrisiad:

Tir ac Adeiladau eraill – 1-99 mlynedd

Cerbydau, Peiriannau, Celfi a Chyfarpar – 1-20 mlynedd

Seilwaith – 10-99 mlynedd

Caiff asedau o dan Brydlesau Cyllid eu dibrisio ar sail llinell syth dros oes y brydles gyfredol nad yw wedi dod i ben.

Ailbrisi

Mae'r Cyngor yn cynnal rhaglen dreigl sy'n sicrhau y caiff holl Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar y bydd angen eu mesur ar werth teg yn cael eu hailbrisi o leiaf bob pum mlynedd ac ystyrir Eiddo Buddsoddi a Ffermydd y Sir yn flynyddol. Caiff yr holl waith pridio ei wneud yn fewnol gan briswyr y Cyngor sy'n Aelodau o Sefydliad Brenhinol Syrfewyr Siartredig. Yr asedau a ailbrisiwyd gan y Cyngor yn 2023/24 oedd Adeiladau Cyhoeddus (Canolfannau Hamdden, Cyfleusterau Cyhoeddus, Theatrau & Phyllau Nofio). O ran gweddill adeiladau'r Cyngor sy'n cael eu dal ar sail Cost Amnewid Dibrisiedig, cafodd eu prisiadau presennol eu huwchraddio gan fynegai sy'n seiliedig ar ffigyrau addas a gymerwyd o ddata'r Gwasanaeth Gwybodaeth am Gostau Adeiladu. Cafodd prisiadau Meysydd Parcio'r Cyngor eu huwchraddio hefyd yn seiliedig ar amcangyfrifon diweddaraf y Cyngor o ran yr incwm yn y dyfodol. Barnodd y priswyr fod y prisiadau ar gyfer gweddill y categorïau o asedau'n ddigon cywir fel nad oedd angen eu mynegeo ar hyn o bryd.

Gwneir prisiadau ar dir ac adeiladau yn unol â'r methodolegau ac y mae'r sail ar gyfer yr amcangyfrif wedi ei nodi yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol Syrfewyr Siartredig, y cyfeiriwyd ato fel y 'Llyfr Coch'. Mae prisiadau cerbydau, peiriannau a chyfarpar yn seiliedig ar brisiau cyfredol lle y mae marchnad ail law weithredol neu'r prisiau catalog diweddaraf wedi eu haddasu yn unol â chyflwr yr ased.

Nodir isod y rhagdybiaethau penodol a ddefnyddir wrth amcangyfrif gwerth teg:

- Mae cost hanesyddol yn rhesymol i'w ystyried ar gyfer gwerth teg
- Mae oes ased cerbydau, peiriannau a chyfarpar yn seiliedig ar y cyfnodau prydles a ddefnyddir gan y Cyngor ar gyfer cerbydau neu gyfarpar o fath penodol.
- Mae gwerth gweddillion ar gyfer asedau cerbydau, peiriannau a chyfarpar yn 10% o'r gost gychwynnol ar gyfer y cerbydau ac nid oes gwerth gweddilliol i unrhyw gyfarpar arall.

Mae'r datganiad canlynol yn nodi'r datblygiadau o ran rhaglen dreigl y Cyngor ar gyfer ailbrisi Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar:

	Tir ac Adeiladau £'000	Cerbydau, Peiriannau, Celfi ac Offer £'000	Asedau Dros Ben £'000
Ar gost hanesyddol:	859	25,809	343
Prisiad ar werth teg ar:			
31 Mawrth 2024	272,685	0	2,331
31 Mawrth 2023	1,925	0	0
31 Mawrth 2022	9,894	0	0
31 Mawrth 2021	14,623	0	0
31 Mawrth 2020	16,296	0	0
CYFANSWM	316,282	25,809	2,674

Asedau Seilwaith

Yn unol â'r rhyddhad dros dro a gynigiwyd gan y diweddariad i'r Cod ar asedau seilwaith, nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgelu cost gros a dibrisio cronedig ar gyfer asedau seilwaith oherwydd bod arferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fyddai hyn yn dangos y sefyllfa o ran asedau yn gywir i

ddefnyddwyr y datganiadau ariannol. Nid oes unrhyw effaith ar unrhyw un o'r datganiadau ariannol.

Mae'r awdurdod wedi penderfynu yn unol â Rheoliad 24L Cymru o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) 2003 (fel y'u diwygiwyd) mai'r symiau cario ymlaen sydd i'w dad-gydnabod o ran yr asedau seilwaith pan fo gwariant newydd yw dim.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio â datgelu'r wybodaeth hon gan fod yr arferion yr adroddwyd arnynt yn flaenorol a'r diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu nad yw cost gros a dibrisio cronedig yn cael eu mesur yn gywir ac ni fyddai'n sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill sy'n ymwneud ag asedau seilwaith.

Roedd Asedau Seilwaith gyda swm net o £148,264mil yn cael eu dal ar 31 Mawrth 2024 (£138,885mil ar 31 March 2023).

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gwerth ar Bapur Net ar 1 Ebrill	138,885	135,946
Ychwanegiadau	12,338	5,835
Dadgydnabod-gwaredu	0	0
Tâl dibrisio	(2,953)	(2,888)
Diffygion	(6)	(8)
Gwerth ar Bapur Net ar 31 Mawrth	148,264	138,885

1.14 EIDDO BUDDSODDI

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu gwerth ei eiddo buddsoddi ac nid oes cyfyngiadau ychwaith ar hawl y Cyngor i dderbyn yr incwm a derbyniadau wedi i'r eiddo gael ei waredu. Nid oes gan y Cyngor unrhyw oblygiadau contract i brynu, adeiladu na datblygu eiddo buddsoddi, nac ychwaith i'w hatgyweirio, cynnal a'u cadw na'u gwella.

Mae'r tabl canlynol yn crynhoi'r symudiadau yng ngwerth teg eiddo buddsoddi ar draws y flwyddyn:

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	18,948	17,368
Ychwanegiadau:		
Pryniannau	0	0
Gwariant dilynol	499	387
Enillion/(colledion) net o fuddsoddiadau gwerth	(167)	1,664
Trosglwyddiadau (i)/o Eiddo, Peiriannau a		
Chyfarpar	0	(471)
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	<u>19,280</u>	<u>18,948</u>

1.15 ASEDAU TREFTADAETH

Cost neu Brisiad	Tir ac Adeiladau Hanesyddol	Amguedd-feydd	Gwaith Celf	Regalia Dinesig	Eitemau ar ddangos mewn Amguedd-feydd	Cyfanswm Asedau
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
1af Ebrill 2022	1,163	2,120	116	65	58	3,522
Ailbrisiadau	0	197	0	0	0	197
(Colledion) diffygion/ (Gwyrddroadau) yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisio	0	(1)	0	0	0	(1)
31ain Mawrth 2023	1,163	2,316	116	65	58	3,718
Cost neu Brisiad						
1af Ebrill 2023	1,163	2,316	116	65	58	3,718
Ailbrisiadau	0	78	0	0	0	78
Dibrisio	0	(2)	0	0	0	(2)
31ain Mawrth 2024	1,163	2,392	116	65	58	3,794

Mae rhagor o wybodaeth ar Asedau Treftadaeth y Cyngor ar gael yn adran 1.1 o'r nodiadau i'r Datganiad Cyfrifon – rhan xii.

1.16 MESUR GWERTH TEG ASEDAU ANARIANNOL**Hierarchaeth Gwerth Teg**

Categori / Is-Gategori	Gwerth Teg ar			
	Lefel 1	Lefel 2	Lefel 3	31/03/2024
Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	0	120	0	120
Ystad Gorfforaethol	0	11,581	0	11,581
Eiddo Gwag	0	582	0	582
Eiddo Buddsoddi	0	5,089	0	5,089
Adeiladau ar Brydles	0	177	0	177
Adeiladau Eraill	0	1,851	0	1,851
Dros Ben	0	2,407	0	2,407
	0	21,807	0	21,807

Categori / Is-Gategori	Gwerth Teg ar			
	Lefel 1	Lefel 2	Lefel 3	31/03/2023
Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	0	470	0	470
Ystad Gorfforaethol	0	11,403	0	11,403
Eiddo Gwag	0	582	0	582
Eiddo Buddsoddi	0	5,003	0	5,003
Adeiladau ar Brydles	0	177	0	177
Adeiladau Eraill	0	1,783	0	1,783
Dros Ben	0	2,643	20	2,663
	0	22,061	20	22,081

Trosglwyddiadau rhwng Hierarchaeth Lefelau Gwerth Teg

Nid oedd unrhyw drosglwyddiadau rhwng Lefelau 1 a 2 yn ystod 2023/24.

Technegau Prasio a ddefnyddiwyd er mwyn Pennu Gwerthoedd Teg lefel 2 a 3 ar gyfer Eiddo Buddsoddi*Mewnbynnau Sylwadwy Sylweddol – Lefel 2*

Seiliwyd gwerth teg yr asedau hyn ar ddull gweithredu'r farchnad gan ddefnyddio'r amodau presennol yn y farchnad a phrisiau gwerthu a welwyd yn ddiweddar, ynghyd â gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal y Cyngor lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu mewn ffordd weithredol a'u gwerthu, ac mae lefel y mewnbynnau sylwadwy yn sylweddol, gan arwain at gategoreiddio'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

Mewnbynnau Ansylwadwy Sylweddol – Lefel 3

Seiliwyd gwerth teg yr asedau hyn ar yr incwm wedi'i gyfalafu a gafwyd gan ddefnyddio data'r Cyngor, ond hefyd, yn ôl yr angen, gan ddefnyddio dull gweithredu y farchnad sy'n defnyddio'r amodau yn y farchnad ar hyn o bryd trwy werthu/gosod asedau tebyg yn ardal y Cyngor lleol yn ddiweddar.

Defnydd Uchaf a Gorau o'r Eiddo Buddsoddi

Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddi y Cyngor, y defnydd uchaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd presennol.

Technegau Prasio

Ni fu unrhyw newid yn y technegau prasio a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn ar gyfer eiddo buddsoddi.

Cysoni Mesuriadau Gwerth Teg wedi'u CATEGOREIDDO yn Lefel 3 yr Hierarchaeth Gwerth Teg

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	20	70
Trosglwyddiadau allan o Lefel 3	(20)	(50)
Cynnydd/(gostyngiadau) ailbrisiu sy'n cael eu cydnabod yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisiu	0	0
Balans Terfynol	<u><u>0</u></u>	<u><u>20</u></u>

Balans Terfynol

Caiff enillion neu golledion yn deillio o newidiadau i werth teg yr eiddo buddsoddi eu cydnabod yn y Gwarged neu'r Diffyg ar linell Darparu Gwasanaethau – Ariannu ac Incwm a Gwariant Buddsoddi.

Gwybodaeth Feintiol am Fesur Gwerthoedd Teg Eiddo Buddsoddi gan ddefnyddio Mewnbynnau Ansylwadwy Sylweddol – Lefel 3

	Ar	
	31/03/2024	Techneg brisio a
Is-Gategori	£'000	ddefnyddiwyd i fesur gwerth teg
Masnachol	0	Prisiad wedi'i seilio ar rhent y farchnad sy'n pasio neu amodau y cytunwyd ar gyfer yr eiddo
	<u><u>0</u></u>	

Proses Brisio ar gyfer Eiddo Buddsoddi

Mesurir gwerth teg eiddo buddsoddi'r Cyngor bob blwyddyn ar bob dyddiad adrodd. Cynhelir pob prisiad yn fewnol yn unol â'r fethodoleg a'r sail er mwyn amcangyfrif a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae priswyr y Cyngor yn cydweithio'n agos gyda swyddogion cyllid sy'n adrodd yn rheolaidd ynghylch yr holl faterion sy'n ymwneud â phrisio.

1.17 DYLEDWYR TYMOR HIR

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gofal Cymdeithasol i Oedolion	614	562
Tai	3,751	3,418
Eraill	139	115
	4,504	4,095

1.18 OFFERYNNAU ARIANNOL

Nodir y categorïau canlynol o offerynnau ariannol yn y Fantolen:

	Hir Dymor		Cyfredol	
	31/03/24	31/03/23	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000	£'000	£'000
Buddsoddiadau				
Benthyciadau ac arian derbyniadwy	0	0	16,162	11,626
Cyfanswm y Buddsoddiadau	0	0	16,162	11,626
Dyledwyr				
Benthyciadau ac arian derbyniadwy	4,503	4,095	0	0
Asedau ariannol ar gost amorteiddiedig	0	0	32,755	33,027
Cyfanswm y Dyledwyr	4,503	4,095	32,755	33,027
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau ariannol ar gost amorteiddiedig	102,610	106,903	6,340	1,151
Cyfanswm y Benthyciadau	102,610	106,903	6,340	1,151
Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill				
Brydlesau cyllid a PFI	5,182	5,272		
Cyfanswm y Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill	5,182	5,272		
Credydwyr				
Rhwymedigaethau ariannol ar gost amorteiddiedig	1,164	931	43,447	34,416
Cyfanswm y Credydwyr	1,164	931	43,447	34,416

Incwm, Costau, Enillion a Cholledion

Mae'r enillion a cholledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr parthed offerynnau ariannol fel a ganlyn:

	2023/24			2022/2023		
	Rhwymedigaethau ariannol ar gost amorteiddiedig £'000	Asedau Ariannol: Benthyciadau ac Arian Derbyniadwy £'000	Cyfanswm £'000	Rhwymedigaethau ariannol ar gost amorteiddiedig £'000	Asedau Ariannol: Benthyciadau ac Arian Derbyniadwy £'000	Cyfanswm £'000
Treuliau Llog	4,757	0	4,757	5,007	0	5,007
Cost ffi	15	0	15	14	0	14
Cyfanswm y gwariant yn Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	4,772	0	4,772	5,021	0	5,021
Incwm Llog	0	(2,839)	(2,839)	0	(1,352)	(1,352)
Incwm llog a gronnwyd ar asedau ariannol diffygiol	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm yr incwm yn Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	0	(2,839)	(2,839)	0	(1,352)	(1,352)
(Enillion)/colledion net am y flwyddyn	4,772	(2,839)	1,933	5,021	(1,352)	3,669

Gwerthoedd teg Asedau a rhwymedigaethau ariannol na fesurir yn ôl eu Gwerth Teg

Cyfrifir y gwerthoedd teg fel a ganlyn:

Rhwymedigaethau Ariannol	31 Mawrth 2024		31 Mawrth 2023	
	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000	Swm Cario £'000	Gwerth Teg £'000
Rhwymedigaethau Ariannol (Pob un - Cyfraddau Ad-dalu Cyn Pryd)	108,950	109,367	108,054	117,882
Rhwymedigaethau Ariannol (Pob un - Cyfradd Benthyciadau Newydd)	108,950	98,289	108,054	105,025
Rhwymedigaethau Ariannol (Benthyciadau PWLB yn unig - Cyfradd Ad-dalu Cyn Pryd)	100,024	103,389	101,176	111,105
Rhwymedigaethau Ariannol (Benthyciadau PWLB yn unig - Cyfradd Benthyciadau Newydd)	100,024	93,215	101,176	99,351

Prisio benthyciadau PWLB: Ar gyfer benthyciadau gan PWLB, darparwyd amcangyfrifon gwerth teg gan ddefnyddio cyfraddau disgownt adbrynu a benthycia newydd (cyfradd sicrwydd).

Prisio benthyciadau nad ydynt yn fenthyciadau PWLB: Ar gyfer benthyciadau nad ydynt yn rhai PWLB, darparwyd amcangyfrifon gwerth teg gan ddefnyddio cyfraddau adbrynu cynamserol a benthycia newydd. Yn absenoldeb marchnad weithredol sylweddol ar gyfer benthyciadau marchnad tymor hir newydd, mae'r cyfraddau a ddefnyddir ar gyfer benthycia newydd yn seiliedig ar drafodaethau gyda chyfranogwyr posibl y farchnad ar gyfer benthyciadau Mae'r cyfraddau hyn yn darparu procsi rhesymol ar gyfer cyfraddau y mae'n ymddangos bod cyfranogwyr marchnad wedi'u defnyddio ar gyfer costau adbrynu cynnar ar gyfer benthyciadau marchnad.

Mae'r amcangyfrifon gwerth teg yn defnyddio'r 'dull incwm', sef techneg brisio sy'n trosi symiau yn y dyfodol (ee llifau arian parod neu incwm a threuliau) i un swm cyfredol (hy wedi'i ddisgowntio). Mae'r sail brisio a fabwysiadwyd yn defnyddio **Mewnbynnau Lefel 2** – h.y. mewnbynnau yn hytrach na phrisiau a ddyfynnwyd y maent yn sylwadwy ar gyfer yr Atebolrwydd Ariannol.

Benthyciadau PWLB:

Mae'r ymrwymiad i dalu llog sy'n uwch na'r cyfraddau yn y farchnad ar hyn o bryd yn cynyddu'r swm y byddai'n rhaid i'r Cyngor ei dalu os byddai PWLB yn gofyn i'r Cyngor ad-dalu'r benthyciadau'n gynnar (cyfradd Ad-dalu Cyn Pryd), neu os byddai'n cytuno i hynny. Mae gan y Cyngor allu parhaus i fenthycia arian am gyfraddau gostyngol gan PWLB, yn hytrach nag o'r marchnadoedd. Mesur atodol o'r llog ychwanegol y bydd y Cyngor yn ei dalu o ganlyniad i'w ymrwymadau PWLB ar gyfer benthyciadau cyfradd sefydlog yw cymharu amodau'r benthyciadau hyn gyda'r cyfraddau benthycia newydd sydd ar gael gan PWLB (cyfradd benthyciadau Newydd).

Defnyddiwyd y tybiaethau canlynol yn y cyfrifiadau gwerth teg:

- Mae'r llog cronus yn gynwysedig yn y cyfrifiad gwerth teg. Caiff y ffigur yma ei gyfrifo hyd at, ac yn cynnwys y dyddiad prisio.
- Cafwyd y cyfraddau disgownt o'r farchnad ar 31 Mawrth 2024

Tybiaethau eraill a wneir am werthoedd teg asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol:

- Cymrir mai gwerth teg elfennau i'w talu a'u cael (Credydwy'r a Dyledwy'r Tymor Byr) yw'r swm a anfonebwyd neu a nodwyd mewn bil.
- Cyfrifwyd gwerth teg benthyciadau a symiau i'w derbyn ac nid ydynt yn wahanol iawn i'r gwerth cludo.

1.19 YMRWYMIADAU CYFALAF

Ar 31 Mawrth 2024, mae'r awdurdod wedi ymrwymo i nifer o gcontractau ar gyfer adeiladu neu wella eiddo, peiriannau ac offer yn 2023/24 ac yn y blynyddoedd i ddod, sydd wedi'u cyllidebu i'r gost £34,118mil (£2,139mil ar 31 Mawrth 2023).

2022/23	£'000
Hafan Deg, Temple Terrace Llanbedr Pont Steffan	110
Adnewyddu Ysgol Uwchradd Aberteifi	769
Dyffryn Aeron - Ysgol Ardal Newydd	84
Newidiadau ac Estyniadau i floc 5 a 7 - Ysgol Gyfun Aberaeron	287
Ysgol Uwchradd Aberteifi - Ymestyn ac Adnewyddu	665
Canolfan Hamdden a Llesiant Llanbedr Pont Steffan	126
Caeau Pob Tywydd Llanbedr Pont Steffan	98
Cyfanswm	2,139
2023/24	£'000
Fflyd - 7.2t Cerbydau tipio â chab sengl wedi ei insiwleiddio gyda phod	399
Adeiladu Amddiffyn yr Arfordir Harbwr Aberaeron	25,319
Ysgol Gynradd Aberporth Adeiladu Cysylltffuriau	520
Ysgol Ardal Newydd Dyffryn Aeron - Cam 2 Dylunio ac Adeiladu	7,415
Trosi Byngalo ym Min y Mor i Lety Diogel i Blant	392
Sycharth, Felin-fach – Adnewyddu ac Ailfodelu Anedd i Gartref Grŵp Bach	73
Cyfanswm	34,118

1.20 CYFEIRIAD CYFALAFU**DEDDF LLYWODRAETH LEOL 2003 ADRANNAU 16(2)(b) ac 20: TRIN RHAI COSTAU FEL GWARIANT CYFALAF**

Mae'r Cyngor wedi bod yn hyblyg yn ei ddefnydd o dderbyniadau cyfalaf yn unol â'r canllawiau a'r cyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn Ebrill 2023 ar gyfer y blynyddoedd ariannol 2023/24 ac 2024/25. Mae hyn wedi galluogi'r Cyngor i gyfalafu rhai gwariannau refeniw cymwys. Mae'r prosiectau canlynol wedi denfyddio'r canllawiau a'r cyfarwyddyd:

Prosiect	Gwariant yn ystod y flwyddyn £'000	Gwariant a Gyfalafwyd ac a Ariannwyd drwy Dderbyniadau Cyfalaf £'000
Diwygio Gwasanaeth	115	115

Nod Diwygio Gwasanaeth yw trawsnewid y modd y caiff gwasanaethau eu darparu a chyflawni diwygio gwasanaethau gyda'r nod o leihau costau yn y dyfodol a/ neu galw yn y dyfodol.

1.21 DYLEDWYR

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Cyrff Llywodraeth Ganol	17,199	19,623
Awdurdodau Lleol Eraill	3,042	2,253
Cyrff GIG	5,216	3,424
Endidau ac Unigolion eraill	16,488	14,550
Lwfans lleihad yn y gwerth	(4,444)	(3,659)
Cyfanswm	<u>37,501</u>	<u>36,191</u>

1.22 ARIAN AC EITEMAU CYFWERTH AG ARIAN

Mae balans yr arian ac eitemau cyfwerth ag arian yn cynnwys yr elfennau canlynol:

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Arian a gedwir gan y Cyngor	37	36
Cyfrif cyfredol banciau	(1,846)	(2,016)
Adneuon tymor byr gyda banciau/cymdeithasau adeiladu/sefydliadau ariannol eraill	21,205	27,224
Cyfanswm yr arian ac eitemau cyfwerth ag arian	<u>19,396</u>	<u>25,244</u>

1.23 CREDYDWYR

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Cyrff Llywodraeth Ganol	5,801	5,429
Awdurdodau Lleol Eraill	6,982	3,925
Cyrff GIG	229	277
Corfforaethau cyhoeddus a chronfeydd masnachu	55	0
Endidau ac unigolion eraill	30,467	25,382
Cyfanswm	<u>43,534</u>	<u>35,013</u>

1.24 BENTHYCA

Mae'r rhan fwyaf o fenthyciadau tymor hir y Cyngor yn deillio'n bennaf oddi wrth y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB). Caiff y benthyciadau eu dadansoddi yn ôl aeddfedrwydd ac mae'r cyfraddau llog yn amrywio rhwng 1.73% a 9.875%.

Dadansoddiad o'r benthyciadau yn ôl aeddfedrwydd:

	31/03/24	31/03/24	31/03/24	31/03/23	31/03/23	31/03/23
	PWLB	ARALL	CYFANSWM	PWLB	ARALL	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Aeddfedu o fewn blwyddyn	6,340	0	6,340	1,151	0	1,151
Benthyca Hirdymor						
Aeddfedu mewn 1 – 2 flynedd	1,225	0	1,225	4,214	0	4,214
Aeddfedu mewn 2 – 5 mlynedd	7,630	0	7,630	5,805	80	5,885
Aeddfedu mewn 5 – 10 mlynedd	17,794	556	18,350	18,538	556	19,094
Aeddfedu mewn 10 – 15 blynedd	17,244	250	17,494	19,381	250	19,631
Aeddfedu mewn 15 – 20 mlynedd	7,650	0	7,650	7,623	0	7,623
Aeddfedu mewn 20 – 25 blynedd	13,001	0	13,001	11,396	0	11,396
Aeddfedu mewn 25 – 30 blynedd	7,500	0	7,500	9,300	0	9,300
Aeddfedu mewn 30 – 35 blynedd	16,000	0	16,000	16,000	0	16,000
Aeddfedu mewn 35 – 40 blynedd	8,000	0	8,000	8,000	0	8,000
Aeddfedu mewn 40 – 45 blynedd	0	5,760	5,760	0	5,760	5,760
45+ blynedd	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm y benthyciadau hirdymor	96,044	6,566	102,610	100,257	6,646	106,903

Ailstrwythuro Benthyciadau

Ni ailstrwythurwyd benthyciadau yn 2023/24.

Grantiau Llywodraeth Cymru i'w had-dalu yn y dyfodol

Ni dderbyniodd y Cyngor unrhyw fenthyciadau pellach oddi wrth Lywodraeth Cymru yn ystod 2023/24. Yn ystod 2023/24, ad-dalodd y Cyngor £80k i Lywodraeth Cymru gan adael £806k o fewn un cynllun i'w ad-dalu yn y dyfodol. Er mai grantiau yw'r enw ar y symiau hyn, rydym wedi'u trin fel benthyciadau ar y Fantolen oherwydd y bydd angen eu had-dalu mewn 5-15 blynedd. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu cynnwys yn y colofnau Arall yn y tabl uchod.

1.25 RHWYMEDIGAETHAU HIRDYMOR ERAILL

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Ysgol Gyfun Penweddig PFI	2,522	3,010
Rhwymedigaethau Prydlesau Cyllid	504	482
Addasiad ddibrisio MRP	2,156	1,780
Cyfanswm	5,182	5,272

1.26 CRONFEYDD WRTH GEFN Y GELLIR EU DEFNYDDIO

Nodir symudiadau yng nghronfeydd wrth gefn y Cyngor y gellir eu defnyddio yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn ar dudalen 17 a Nodyn 1.8.

1.27 CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Cronfa Wrth Gefn Ailbriso	173,589	153,643
Cyfrif Addasu Cyfalaf	191,220	178,938
Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	613	618
Cronfa Wrth Gefn Bensiynau	86,072	45,020
Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf a Ohiriwyd	3,809	3,515
Cyfrif Absenoldebau Cronedig	(3,382)	(4,073)
Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu defnyddio	451,921	377,661

Mae'r canlynol yn ddadansoddiad o'r Cronfeydd Wrth Gefn na ellir eu Defnyddio sydd fwyaf arwyddocaol:

Cronfa Wrth Gefn Ailbriso

Mae'r Gronfa Ailbriso Wrth Gefn yn cynnwys enillion a wnaed gan y Cyngor o ganlyniad i gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar. Bydd y balans yn lleihau pan fydd asedau ag enillion a gronwyd yn cael:

- eu hailbriso'n llai neu'n ddiffygiol ac y mae'r enillion wedi eu colli
- eu defnyddio wrth ddarparu gwasanaethau a chaiff yr enillion eu defnyddio drwy ddibrisiad, neu
- eu gwaredu a chaiff yr enillion eu cyflawni

Bydd y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn ond yn cynnwys enillion ailbriso a wireddwyd ers 1 Ebrill 2007, sef y dyddiad y'i rhoddwyd ar waith yn ffurfiol. Cafodd enillion a wnaed cyn y dyddiad hwnnw eu cyfuno â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2022/23	2022/23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	153,643	131,592
Asedau a ail-brisiwyd ar i fyny	33,424	30,783
Asedau a ail-brisiwyd ar i lawr a cholledion diffygiol na chafodd eu hawlio ar y Gwarged/Diffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	(5,383)	(3,436)
Gwarged neu Ddiffyg ar ailbriso asedau tymor hir na chafodd eu nodi ar y Gwarged/Ddiffyg o ran Darpariaeth Gwasanaethau	28,041	27,347
Gwahaniaeth rhwng dibrisio gwerth teg a dibrisio cost hanesyddol	(7,705)	(5,081)
Enillion a gronwyd ar asedau a werthwyd neu a ddiystyriwyd	(390)	(215)
Swm a osodwyd yn erbyn y Cyfrif Addasu Cyfalaf	(8,095)	(5,296)
Balans ar 31 Mawrth	173,589	153,643

Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn cymathu'r gwahaniaethau amseru rhwng y trefniadau gwahanol ar gyfer cyfrif y defnydd a wneir o asedau nad ydynt yn rhai cyfredol a'r trefniadau ar gyfer ariannu'r gwaith o brynu, adeiladu neu wella'r asedau hynny o dan

ddarpariaethau statudol. Bydd debyd yn y cyfrif parthed y gost o brynu, adeiladu neu wella fel dibrisiad a chaiff colledion oherwydd diffygion neu amorteiddio eu nodi yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant (gan gysoni trosglwyddiadau o'r Gronfa Ailbriso wrth gefn er mwyn trosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Rhoddir credyd i'r cyfrif drwy gynnwys y symiau a osodwyd i'r naill ochr gan y Cyngor er mwyn ariannu costau prynu, adeiladu a gwella.

Mae'r cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion a gronnwyd ar Eiddo Buddsoddi ac enillion ailbriso a gronnwyd ar Eiddo, Cyfarpar a Pheiriannau cyn 1 Ebrill 2007, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn i gadw enillion o'r fath.

Bydd Nodyn 1.7 yn darparu manylion ffynhonnell y trosglwyddiadau i'r Cyfrif oni bai am y rheiny a oedd yn cynnwys y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn.

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	178,938	166,159
Gwyrddroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf ar ddebyd neu gredyd i'r Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant:		
Ffioedd parthed dibrisio a diffygion asedau nad ydynt yn rhai cyfredol	(15,980)	(13,785)
Ailbriso colledion ar Eiddo, Peiriannau ac Offer	(470)	(1,113)
Gwariant refeniw a ariannwyd o gyfalaf dan statud	(1,697)	(1,217)
Nifer yr asedau nad ydynt yn rhai cyfredol caiff eu diystyru ar ôl gwaredu neu werthu gan eu nodi fel rhan o'r enillion/colledion ar waredu yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant	(990)	(452)
	<u>(19,137)</u>	<u>(16,567)</u>
Cymhwyso symiau a ddiddymwyd o'r Gronfa Ailbriso Wrth Gefn	8,096	5,296
Swm net a ddiddymwyd o gost Asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	<u>(11,041)</u>	<u>(11,271)</u>
Cyllid cyfalaf a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn:		
Defnyddio Derbyniion Cyfalaf Wrth Gefn i ariannu gwariant cyfalaf newydd	145	673
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf wedi eu credydu i'r Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant sy'n briodol i ariannu cyfalaf	16,119	14,677
Cymhwyso grantiau i gyllid cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso	2,534	4,518
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf a hawliwyd yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	1,568	1,537
Gwariant Cyfalaf a nodwyd yn erbyn y Gronfa Gyffredinol	3,124	981
	<u>23,490</u>	<u>22,386</u>
Symudiadau yng ngwerth marchnad Eiddo Buddsoddi a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant	(167)	1,664
Balans ar 31 Mawrth	<u><u>191,220</u></u>	<u><u>178,938</u></u>

Cronfa Wrth Gefn Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau'n delio â'r gwahaniaethau amseru o ganlyniad i drefniadau gwahanol ar gyfer cyfrifo manteision pensiynau ar ôl gwaith ac ar gyfer ariannu manteision yn unol â'r darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fanteision ôl gyflogaeth yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant fel y manteision y bydd gweithwyr yn eu hennill wrth gasglu blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a nodir er mwyn adlewyrchu chwyddiant, addasiadau sy'n newid a dychweliadau ar fuddsoddi parthed unrhyw adnoddau a osodwyd yn erbyn y costau. Fodd bynnag yn unol â threfniadau statudol bydd angen i'r manteision yma gael eu hariannu gan fod y Cyngor yn sicrhau cyfraniadau cyflogwyr i'r gronfa bensiwn neu mi ddylai yn y diwedd dalu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae'r balans debyd ar y Gronfa Bensiwn felly'n dangos diffyg sylweddol yn y manteision a enillwyd gan gyn weithwyr a gweithwyr cyfredol yn ogystal â'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi ei roi i'r neilltu ar eu cyfer. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y caiff arian ei osod i'r neilltu erbyn y bydd yn rhaid talu'r pensiwn.

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	45,020	(139,579)
Cildroi eitemau IAS19	(9,800)	(28,713)
Ailfesuriadau	41,095	203,614
Costau Pensiwn taladwy	9,757	9,698
Balans ar 31 Mawrth	<u>86,072</u>	<u>45,020</u>

Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf a Ohiriwyd

Yn y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf a ohiriwyd ceir yr enillion o'r broses o waredu asedau nad ydynt yn rhai cyfalaf ac nad ydynt wedi eu setlo eto. O dan drefniadau statudol, nid yw'r Cyngor yn ymdrin â'r enillion yma fel rhai y gellir eu defnyddio ar gyfer ariannu gwariant cyfalaf newydd hyd nes y bydd derbyniadau arian wedi eu derbyn. Pan dderbynnir y gwir arian caiff y symiau eu trosglwyddo i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

	31/03/24	31/03/23
	£'000	£'000
Cynllun Perchnogaeth Cartrefi Cost Isel	349	349
LIC Benthyciadau Troi Tai'n Gartrefi	274	291
Benthyciadau Cyfalaf Tai Eraill a Ohiriwyd	261	300
Caniatadu Cynllunio a Ohiriwyd	2,460	2,137
Benthyciadau Atgyweirio Brys	400	373
Derbyniadau Cyfalaf a Ohiriwyd Eraill	65	65
Balans ar 31 Mawrth	<u>3,809</u>	<u>3,515</u>

Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Bydd y Cyfrif Absenoldebau Cronedig yn delio â'r gwahaniaethau y byddai'n codi fel arall yn y Balans ar y Gronfa Gyffredinol o ganlyniad i gronni absenoldebau a enillwyd ond na hawliwyd yn y flwyddyn, e.e. gwyliau blynyddol a gariwyd ymlaen ar 31 Mawrth. Bydd yn ofynnol yn ôl y trefniadau statudol i effaith Balans y Gronfa Gyffredinol gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i'r Cyfrif neu oddi yno.

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(4,073)	(4,047)
Setliad neu ganslo cronïadau a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	4,073	4,047
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(3,382)	(4,073)
Gwahaniaeth rhwng tâl swyddogion a nodir ar y Datganiad Cynhwysfawr Incwm a Gwariant ar sail gronedig a'r tâl a godir yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	691	(26)
Balans ar 31 Mawrth	(3,382)	(4,073)

1.28 DATGANIAD LLIF ARIAN – GWEITHGAREDDAU GWEITHREDU

Mae'r llif arian ar gyfer gweithgareddau gweithredu'n cynnwys yr eitemau canlynol:

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Llog a dalwyd	(2,676)	(2,517)
Llog a dderbyniwyd	3,008	1,371

1.29 LWFANSAU'R AELODAU

Talodd y Cyngor y symiau a ganlyn i aelodau'r cyngor yn ystod y flwyddyn. Cyhoeddir manylion y taliadau unigol yn y wasg leol, yn unol â gofynion Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau Cynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol) (Cymru) 2002.

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Cyflogau	916	890
Treuliau	3	4
Cyfanswm	919	894

1.30 TALIADAU SWYDDOGION

- Y lluosrif rhwng yr enillion cyfwerth ag amser llawn canolrifol ac uchafswm cyflog y Prif Weithredwr yw **1:5.2** (2022/23: 1:5.4)
- Enillion cyfwerth ag amser llawn y Prif Weithredwr ar gyfartaledd yw **£138,674** (2022/23: £133,985)
- Yr enillion cyfwerth ag amser llawn canolrifol holl weithwyr y Cyngor yw **£26,421** (2022/23 £24,948)

Mae'r cyflog a delir i uwch gyflogeion y Cyngor fel a ganlyn:

Enillion Uwch-swyddogion – Cyflog rhwng £60,000 a £150,000

2023/24

Gwybodaeth am Ddeiliad y Swydd (Teitl y Swydd)	Cyflog (yn cynnwys Ffioedd a Lwfansau)	Taliadau Swyddog Canlyniadau/Etholiadau	lawndal am goll cyflogaeth	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwyr	Cyfanswm Taliadau Cydnabyddiaeth gan Gynnwys Cyfraniadau Pensiwn
	£	£	£	£	£
Prif Weithredwr	138,674	1,269	0	20,418	160,361
Cyfarwyddwr Corfforaethol	111,337	1,015	0	16,255	128,607
Cyfarwyddwr Corfforaethol	108,959	0	0	15,908	124,867
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (A151)	86,608	0	0	12,645	99,253
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd	83,085	1,072	0	12,130	96,287
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Economi ac Adfwyio	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu	83,085	521	0	12,130	95,736
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi a Pherfformiad	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Gofal	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid ac TGCh (1)	77,796	0	0	11,358	89,154
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion (Dros Dro) - Mehefin 2023 ymlaen (2)(3)	68,314	0	0	16,177	84,491
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Dysgu Gydol Oes (Dros Dro) - Mehefin 2023 ymlaen (2)	72,659	0	0	10,608	83,267
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cymorth Cynnar (Dros Dro) - Mehefin 2023 ymlaen (5)	63,966	0	0	9,339	73,305
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal - Medi i Tachwedd 2023 (5)	19,789	0	0	2,768	22,557
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal - Ionawr 2024 ymlaen (5)	17,036	0	0	2,487	19,523
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion (Dros Dro) - hyd at Mai 2023 (2)	15,348	0	0	2,194	17,542
Swyddog Arweiniol Corfforaethol Dros Dro: Porth Cymorth Cynnar - hyd at Mai 2023 (2)	14,771	0	0	2,157	16,928

Ni thalwyd unrhyw fuddion mewn nwyddau i uwch swyddogion.

1. Bu i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid ymddeol ar 31 Mawrth 2023, a phenodwyd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid & TGCh newydd a dechrau ar y swydd ar 1 Ebrill 2023.
2. Yn sgil y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion yn gadael ar 31 Mai 2023, gwnaed penderfyniad i rannu'r swydd i ddwy swydd dros dro ar sail secondiad dwy flynedd; Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Dysgu Gydol Oes (Dros Dro) a Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion (Dros Dro). Bu i Swyddog Arweiniol Corfforaethol Porth Cymorth Cynnar fynd i swydd Swyddog Arweiniol

Corfforaethol: Dysgu Gydol Oes (Dros Dro) gan ddechrau ar 5 Mehefin 2023.

Penodwyd i swydd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion (dros dro) hefyd gan ddechrau ar 5 Mehefin 2023.

3. Yn dilyn y secondiad i Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion (Dros Dro) rhoddwyd hawl iddynt barhau yn aelod o Gynllun Pensiwn Athrawon.
4. Yn dilyn penodi Swyddog Arweiniol Corfforaethol : Porth Cymorth Cynnar i swydd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Dysgu Gydol Oes(dros dro), bu'n rhaid penodi Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cymorth Cynnar (dros dro) newydd ar sail secondiad a bu iddynt ddechrau ar eu swydd ar 5 Mehefin 2023.
5. Bu i Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal gael ei benodi a dechrau ar y swydd ar 1 Medi 2023 gan adael y swydd ar 10 Tachwedd 2023. Penodwyd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal parhaol newydd ar 29 Ionawr 2024. Yn ystod y cyfnodau lle nad oedd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal parhaol defnyddiwyd Swyddog Arweiniol Corfforaethol dros dro drwy asiantaeth. Bu i'r swyddog yma gynnwys y cyfnodau o 1 Tachwedd 2022 i 30 Medi 2023 a 13 Tachwedd 2023 i 28 Ionawr 2024. Y gost ar gyfer 2023/24 oedd £115,520.70. Roedd hyn yn cynnwys cyflog a threuliau a dalwyd i'r swyddog yn ogystal â ffioedd i'r asiantaeth.

Enillion Uwch-swyddogion – Cyflog rhwng £60,000 a £150,000 2022/23

Gwybodaeth am Ddeiliad y Swydd (Teitl y Swydd)	Cyflog (yn cynnwys Ffioedd a Lwfansau)	Taliadau Swyddog Canlyniadau/Etholiadau	Iawndal am gollu cyflogaeth	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwyr	Cyfanswm Taliadau Cydnabyddiaeth gan Gynnwys Cyfraniadau Pensiwn
	£	£	£	£	£
Prif Weithredwr	138,674	1,269	0	20,418	160,361
Cyfarwyddwr Corfforaethol	111,337	1,015	0	16,255	128,607
Cyfarwyddwr Corfforaethol	108,959	0	0	15,908	124,867
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion	86,608	0	0	12,645	99,253
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democratiaid	83,085	1,072	0	12,130	96,287
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid (1)	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cymorth Cynnar	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau	83,085	521	0	12,130	95,736
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi a Pherfformiad	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Economi ac Adfwyio	83,085	0	0	12,130	95,215
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Gofal	77,796	0	0	11,358	89,154
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth	68,314	0	0	16,177	84,491
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal (2)	72,659	0	0	10,608	83,267
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (A151) (3)	63,966	0	0	9,339	73,305
Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (A151) (3)	19,789	0	0	2,768	22,557

Ni thalwyd unrhyw fuddion mewn nwyddau i uwch swyddogion.

1. Ymddeolodd y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid ar 31ain Mawrth 2023.
2. Ymddeolodd y Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal ar 11eg Tachwedd 2022. Penodwyd Swyddog Arweiniol Corfforaethol Dros Dro a dechreuodd yn ei swydd ar 1af Tachwedd 2022. Cyflogir y Swyddog Arweiniol Corfforaethol Dros Dro drwy asiantaeth, a'r gost ar gyfer 2022/23 oedd £71,968.30. Mae hyn yn cynnwys cyflog a threuliau a dalwyd i'r swyddog ynghyd â ffioedd sy'n ddyledus i'r asiantaeth.
3. Gwnaeth Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (A151) wedi ymddeol ar 31 Awst 2022, a phenodwyd Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (A151) newydd ei benodi a dechreuodd y swydd ar 1 Medi 2022.

Isod, dangosir nifer y cyflogeion (ac eithrio'r uwch gyflogeion a ddangoswyd ar wahân uchod) yr oedd eu cyflog yn £60,000 neu'n uwch, a hynny mewn bandiau o £5,000.

Nid yw'r symiau hyn yn cynnwys unrhyw gyfraniadau pensiwn a wnaed gan y cyflogwr. Fodd bynnag, maent yn cynnwys y symiau a dalwyd i'r cyflogai, neu i'w derbyn ganddo, o ran unrhyw iawndal am golli swydd (1 cyflogai yn 2023/24 a 0 cyflogai yn 2022/23).

Band Tâl	2023/24 Nifer y Cyflogeion	2023/24 Nifer sy'n cynnwys Taliadau Terfyniad	2022/23 Nifer y Cyflogeion	2022/23 Nifer sy'n cynnwys Taliadau Terfyniad
£60,000 - £64,999	42	1	32	0
£65,000 - £69,999	29	0	10	0
£70,000 - £74,999	2	0	3	0
£75,000 - £79,999	1	1	2	0
£80,000 - £84,999	3	0	2	0
£85,000 - £89,999	1	0	1	0
£90,000 - £94,999	0	0	2	0
£95,000 - £99,999	0	0	0	0
£100,000 - £104,999	0	0	1	0
£105,000 - £109,999	0	0	0	0
£110,000 - £114,999	0	0	0	0
£115,000 - £119,999	0	0	1	0
£120,000 - £124,999	1	0	0	0
CYFANSWM	79	2	54	0

Bu i'r Cyngor derfynu contractau nifer o weithwyr yn 2023/24, a chododd rhwymedigaethau o £422 mil (£94 mil yn 2022/23). Mae'r taliadau canlynol yn cynnwys costau diswyddo statudol a gwirfoddol, cyfraniadau pensiwn mewn perthynas â blynyddoedd a ychwanegwyd, straen pensiwn a thaliadau ex gratia eraill.

Band cost pecyn gadael	Nifer y diswyddiadau gorfodol		Nifer ymadawiadau eraill y cytunwyd		Cyfanswm nifer y pecynnau gadael		Cyfanswm cost pecynnau gadael ym mhob band	
	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23
	nifer	nifer	nifer	nifer	nifer	nifer	£'000	£'000
£0 - £20,000	7	0	25	8	32	8	258	94
£20,001 - £40,000	1	0	5	0	6	0	164	0
£40,001 - £60,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£60,001 - £80,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£80,001 - £100,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£100,001 - £150,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£150,001 - £200,000	0	0	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm	8	0	30	8	38	8	422	94
Adio: Symiau y darparwyd ar eu cyfer yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant heb eu cynnwys mewn bandiau							0	0
Cyfanswm cost yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant							422	94

1.31 COSTAU ARCHWILIO ALLANOL

Mae'r ffioedd a ganlyn am waith archwilio ac arolygu allanol am y flwyddyn ariannol 2023/24 yn daladwy gan y Cyngor:

	Ffi Arfaethedig 2023/24 £'000	Ffi Amcangyfrif 2022/23 £'000
Gwaith Archwilio Ariannol	195	183
Gwaith Archwilio Perfformiad	116	109
Gwaith Ardystio Grant	29	27
Gwaith Archwilio Ariannol Arall: Awdurdod Harbwr Ceredigion	2	2
	342	321

1.32 TRAFODION PARTÏON PERTHNASOL

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodion sylweddol â phartïon perthnasol - cyrff neu unigolion a chanddynt botensial i reoli'r Cyngor, neu ddylanwadu arno, neu i gael eu rheoli gan y Cyngor, neu'u dylanwadu ganddo. Mae'r trafodion hyn yn caniatáu i'r darllenwr asesu i ba raddau y gallai'r Cyngor fod wedi'i gyfyngu o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu i ba raddau y mae'n meddu ar y gallu i gyfyngu ar ryddid parti arall i fargeinio â'r Cyngor.

Llywodraeth Ganol

Bydd gan y Llywodraeth Ganol reolaeth effeithiol ar weithgareddau cyffredinol y Cyngor – mae'n gyfrifol am ddarparu fframwaith statudol y bydd y Cyngor yn gweithredu oddi mewn iddo, gan ddarparu'r mwyafrif o'i arian drwy grantiau gan nodi hefyd amodau nifer o'r trafodion rhwng y Cyngor a phartïon eraill (e.e. biliau treth y cyngor, budd-daliadau tai).

Mae cyfanswm y grantiau refeniw unigol a dderbyniwyd oddi wrth adrannau'r llywodraeth dangosir yn nodyn 1.12

Swyddogion ac Aelodau

Mae gan y Cyngor drefniadau mewn grym sy'n gofyn i swyddogion ac aelodau nodi a datgelu trafodion gyda thrydydd partïon cysylltiedig. Nid oedd unrhyw drafodion perthnasol gyda aelodau neu swyddogion yn ystod y flwyddyn.

Bydd gan aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiâu gweithredu ac ariannol y Cyngor. Nodir yn Nodyn 1.29 cyfanswm lwfansau aelodau a dalwyd yn 2023/24. Dan y Cod Ymddygiad a ymgorfforwyd yng Nghyfiansoddiad y Cyngor, mae gofyn i Aelodau gofnodi yng Nghofrestr Buddiannau'r Aelodau unrhyw fuddiannau ariannol a personol. Mae'r Gofrestr yn agored i'w harchwilio gan y cyhoedd ac mae ar gael ar sail Aelod unigol ar wefan y Cyngor. Nid yw Aelodau sy'n datgan buddiant yn cymryd rhan mewn unrhyw drafodaeth neu benderfyniad sy'n ymwneud â grantiau a roddir neu waith neu wasanaethau a gomisiynir.

Cynhaliwyd y trafodiadau canlynol yr oedd gan aelodau etholedig gysylltiad â nhw yn ystod y flwyddyn 2023/24:

Grŵpiau Perthnasol	Manylion perthynas a thrafodion	Swm £'000
Neuadd Pentref Aberporth Village Hall	Mae un aelod yn ymddiriedolwr. Cyllid a ddarperir ar gyfer amrywiol gynlluniau/prosiectau cymorth gan gynnwys darpariaeth 'Changing Spaces', Cymorth Bwyd Uniongyrchol a grant cymunedol ar gyfer adnewyddu	46
Theatr Mwldan	Mae un aelod yn ymddiriedolwr. Cyfraniad tuag at Wyl Lleisiau Eraill Aberteifi	61
D C Evans Plant Hire Ltd	Mae un aelod yn ysgrifennydd cwmni. Taliadau ar gyfer gwahanol waith priffyrdd	25
Cyngor Bopeth Ceredigion Citizens Advice Bureau	Mae un aelod yn gyfarwyddwr. Taliadau a wnaed fel rhan o brosiect y Gronfa Cartrefi Cynnes	157
Hwb Cymunedol y Borth	Mae un aelod yn ymddiriedolwr ac yn drysorydd. Grantiau a dalwyd am gynlluniau cymorth amrywiol gan gynnwys Cymorth Bwyd Uniongyrchol ac Atal Digartrefedd yn ôl Disgresiwn	5
Cerbydau Cenarth Coaches	Mae un aelod yn gyfarwyddwr. Taliadau ar gyfer cludiant ysgol	603
4CG Cymru 2010 cyf	Mae un aelod yn ymddiriedolwr. Grant wedi'i dalu am brosiect LEADER	17
Cardigan Castle Enterprises cyf	Mae un aelod yn gyfarwyddwr. Grant wedi'i dalu am brosiect LEADER	7
Gofal a Thrwsio Gorllewin Cymru	Mae un aelod yn Gyfarwyddwr Gwirfoddol. Grantiau amrywiol i gefnogi byw'n annibynnol i breswylwyr	120
Cyfanswm		1,041

1.33 CYLLID A GWARIANT CYFALAF

Nodir yn y tabl isod y gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn (gan gynnwys gwerth yr asedau a gafwyd o dan brydlesau cyllid a chontractau PFI), yn ogystal â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle y bydd angen ariannu gwariant cyfalaf yn y blynyddoedd i ddod drwy godi tâl ar refeniw fel y caiff asedau eu defnyddio gan y Cyngor, bydd y gwariant yma'n golygu cynnydd yn y Gofyniad am Arian Cyfalaf (CFR), sef mesur y gwariant cyfalaf yn hanesyddol gan y Cyngor nad yw hyd yma wedi ei ariannu. Caiff y Gofyniad am Arian Cyfalaf ei ddadansoddi yn ail ran y nodyn yma.

	2023/24	2022/23
	£m	£m
Gofyniad Cyllid Cyfalaf Agoriadol	138.3	137.6
Buddsoddiad cyfalaf:		
Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	27.7	21.5
Eiddo Buddsoddi	0.5	0.4
Arall	0.0	0.0
Gwariant Refeniw a ariannwyd o Gyfalaf Statudol	1.7	1.2
Ffynonellau cyllid:		
Derbyniadau Cyfalaf	(0.2)	(0.7)
Grantiau'r Llywodraeth a chyfraniadau eraill	(18.7)	(19.2)
Symiau a neilltuwyd o Refeniw:		
Cyfraniadau Refeniw Uniongyrchol - Cronfa Gyffredinol	(3.1)	(1.0)
Darpariaeth Isafswm Refeniw (MRP)	(1.6)	(1.5)
Gofyniad Cyllid Cyfalaf Terfynol	144.6	138.3
Egluro'r symudiadau yn ystod y flwyddyn:		
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (â chymorth)	6.9	1.2
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthyca (heb gymorth)	(0.5)	(0.4)
Asedau a gafwyd o dan PFI	(0.1)	(0.1)
Asedau a gafwyd o dan brydlesau cyllid	0.0	0.0
Cynnydd/(gostyngiad) o ran y Gofyniad Cyllid Cyfalaf	6.3	0.7

1.34 PRYDLESAU

Y Cyngor fel Deiliad Prydles:

Prydlesau Cyllid

Mae gan y Cyngor adeiladau amrywiol, llungopiwyr, argraffwyr, cyfrifiaduron a chyfarpar eraill amrywiol o dan amodau prydlesau cyllid. Fe'i nodwyd ar y Fantolen ar y gwerthoedd a nodwyd:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Cerbydau, peiriannau, celfi a chyfarpar	161	132
Seilwaith	914	941

Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i wneud y taliadau canlynol o dan y cytundebau yma:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Prydlesau Cyllid (NPV ar leiafswm taliadau):		
- Cyfredol	72	76
- Nid yw'n gyfredol	505	482
Costau Cyllid sy'n daladwy mewn blynyddoedd i ddod	(60)	(64)
Lleiafswm taliadau prydles	517	494

Bydd y lleiafswm taliadau prydles yn daladwy dros y cyfnodau canlynol:

	Lleiafswm Taliadau Prydles		Rhwymedigaethau Prydles Cyllid	
	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000	£'000	£'000
Nid yn hwy na blwyddyn	74	78	72	76
Yn hwy na blwyddyn ond nid yn hwy na phum mlynedd	135	100	159	123
Hwy na phum mlynedd	308	316	346	359
Lleiafswm taliadau prydles	517	494	577	558

Prydlesau Gweithredu

Mae'r Cyngor wedi prynu loriau sbwriel, faniau, bysiau mini, llungopiwyd, cyfrifiaduron a chyfarpar amrywiol eraill o dan amodau prydlesau gweithredu. Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i'r taliadau canlynol o dan y cytundebau yma:

	31 Mawrth 2024	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Nid yn hwy na blwyddyn	103	53
Yn hwy na blwyddyn ond nid yn hwy na phum mlynedd	61	90
Hwy na phum mlynedd	0	0
Lleiafswm taliadau prydles	164	143

Y Cyngor fel Prydlesydd:

Prydlesau Gweithredu

Mae'r Cyngor wedi rhoi ar brydles ei eiddo Stad Corfforaethol o dan amodau prydles gweithredu.

Mae'r lleiafswm taliadau prydles yn y dyfodol sy'n dderbyniadwy o dan brydlesau na ellir eu canslo mewn blynyddoedd i ddod fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2024	Ailosodwyd 31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Nid yn hwy na blwyddyn		715
Yn hwy na blwyddyn ond nid yn hwy na phum mlynedd		2,541
Hwy na phum mlynedd		26,862
Lleiafswm taliadau prydles	0	30,118

Ailddatganwyd 2021/22 oherwydd gwallau a nodwyd yn 2023.

1.35 MENTRAU CYLLID PREIFAT A CHONTRACTAU TEBYG

Cynllun Menter Cyllid Preifat Ysgol Gyfun Penweddig

2023/24 oedd y pedwerydd ar hugain flwyddyn o'r cytundeb Menter Cyllid Preifat o 30 mlynedd ar gyfer adeiladu, cynnal a chadw a gweithredu Ysgol Gyfun Penweddig yn Aberystwyth. Mae'r cytundeb contract Menter Cyllid Preifat yn cwmpasu'r manylebau gweithredu canlynol:

- Rheoli Cyfleusterau – sicrhau bod y safle a'r adeiladu ar gael yn ystod diwrnodau ysgol, diwrnodau swyddfa ac at ddefnydd cymunedol ar amser a chyfnodau y cytunwyd arnynt;
- Cynnal a chadw adeiladau a gwaith peirianyddol – cynnal adeiladau ysgolion, cyfleusterau a chyfarpar mewn cyflwr gwaith da;

- Cynnal a chadw tir – sicrhau y cedwir tir yr ysgol mewn cyflwr diogel, pleserus, ymarferol a gweithredol;
- Cynnal a Chadw Rhwydwaith TG – cynnal prif seilwaith TGCh yr ysgol a'r system ffôn;
- Glanhau – darparu gwasanaeth glanhau a fydd yn sicrhau bod yr ysgol yn gweithredu mewn amgylchedd glân; a
- Gwasanaeth Arlwyo – darparu prydau o safonau maethlon uchel wedi eu darparu yn unol ag anghenion yr ysgol.

Bydd y cytundeb yn nodi'r safonau minimwm ar gyfer y gwasanaethau i'w darparu gan y contractwr, gyda didyniadau o'r ffi sy'n daladwy os na fydd y cyfleusterau ar gael neu os bydd y perfformiad yn is na'r safonau minimwm. Bu i'r contractwr gytuno i fod yn gyfrifol am adeiladu'r ysgol a'i chynnal a'i chadw i gyflwr minimwm derbyniol gan gaffael a chynnal y peiriannau a'r cyfarpar angenrheidiol sydd ei angen i redeg yr ysgol. Caiff yr adeilad ac unrhyw beiriannau a chyfarpar a osodwyd ynddi ar ddiwedd y contract eu trosglwyddo i'r Cyngor am ddim ar ddiwedd y contract. Mae gan y Cyngor hawl o dan gytundeb Cynllun Menter Cyllid Preifat i derfynu'r cytundeb os bydd y Darparwr yn methu â'u goblygiadau fel y nodwyd yn y cytundeb. Bydd y Cyngor, os terfynir y contract yn y fath fodd yn atebol i dalu iawndal i'r Darparwr yn unol â Rhan II Atodlen 3 Cytundeb Menter Cyllid Preifat.

Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

Nodir yr ased ar Fantolen y Cyngor. Caiff symudiadau yn eu gwerth yn ystod y flwyddyn eu nodi yn y dadansoddiad ar symudiadau Balans Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar yn Nodyn 1.13. Mae'r gwerth caiff ei ddwyn ymlaen ar gyfer Ysgol Gyfun Penweddig yn £24,787 mil.

Taliadau

Cytunir gan y Cyngor i wneud taliad bob blwyddyn a gaiff ei gynyddu bob blwyddyn gan chwyddiant a gellir ei leihau os bydd y contractwr yn methu â sicrhau bod deunyddiau ar gael a chyflawni safonau perfformiad mewn unrhyw un flwyddyn sydd fel arall yn sefydlog. Mae'r taliadau sy'n weddill o dan y contract Menter Cyllid Preifat ar 31 Mawrth 2024 (gan eithrio unrhyw amcangyfrif o chwyddiant, sicrhau bod eitemau ar gael/didyniadau perfformiad) fel a ganlyn:

<u>Taliadau i'w gwneud:</u>	Tâl am	Ad-dalu	Llog	Cyfanswm
	Gwasanaethau	Gwariant Cyfalaf		
	£'000	£'000	£'000	£'000
o fewn blwyddyn	760	489	277	1,526
o fewn 2 i 5 mlynedd	3,037	1,973	623	5,633
o fewn 6 i 10 mlynedd	1,293	548	63	1,904
	5,090	3,010	963	9,063

Er y disgrifir y taliadau a wneir i'r contractwr fel taliadau unedol, maent wedi eu cyfrif er mwyn digolledu'r contractwr am werth teg y gwasanaethau a ddarperir ganddynt, y gwariant cyfalaf a'r llog sy'n daladwy tra bydd y gwariant cyfalaf yn parhau i gael ei ad-dalu. Mae'r rhwymedigaeth sy'n weddill i'r contract am wariant cyfalaf arno fel a ganlyn:

Gwerth y Rhwymedigaethau ar Ddyddiad y Fantolen

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	3,517	3,959
Ad-dalu'r prif swm	(507)	(442)
Balans ar 31 Mawrth	3,010	3,517
Tymor Hir	2,521	3,010

1.36 CYNLLUNIAU PENSIWN Y RHODDWDYD CYFRIF AMDANYNT FEL CYNLLUNIAU CYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Mae'r Athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn yr Athrawon, a weinyddir gan Capita. Mae'r Cynllun yn cynnig buddion penodol i athrawon pan fyddant yn ymddeol, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu at y costau drwy gyfrannu ar sail canran o gyflog pensiynadwy'r aelodau. Yn dechnegol, Cynllun Buddion Diffiniedig yw hwn. Serch hynny, nid oes cronfa wedi'i sefydlu ar gyfer y Cynllun, a defnyddir cronfa dybiannol fel sail ar gyfer cyfrifo'r gyfradd y bydd yr awdurdodau lleol yn ei gyfrannu fel cyflogwr. Nid yw'r Cyngor yn medru rhoi cyfrif dibynadwy o'i gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol na pherfformiad y Cynllun. At ddibenion y Datganiad Cyfrifon, rhoddir cyfrif am y cynllun hwn fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2023/24 talodd y Cyngor £6.6m (£6.4m yn 2022/23) i'r Adran Addysg a Sgiliau mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon, sy'n cynrychioli 23.68% o bensiwn taladwy athrawon ar gyfer 2023/24 (23.68% o bensiwn taladwy athrawon am 2022/23). Yn ogystal, mae'r Cyngor yn gyfrifol am yr holl daliadau pensiwn sy'n gysylltiedig â'r blynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu, ynghyd ag unrhyw gynnydd perthnasol. Yn 2023/24, talwyd £402 mil (£392 mil yn 2022/23) i'r Gronfa Pensiwn yr Athrawon, naill ai'n uniongyrchol i neu thrwy Gyngor Sir Caerfyrddin (mewn perthynas â chyfran y Cyngor o gostau hen Gyngor Sir Dyfed o ran ymddeoliad cynnar athrawon). Mae'r Cyngor hefyd wedi gwneud taliadau o £428 mil yn 2023/24 (£392 mil yn 2022/23) yn uniongyrchol i athrawon sydd wedi ymddeol yn gynnar ers 1 Ebrill 1996. Gwerth cyfalafol y taliadau uchod yw £7.24 miliwn a £7.70 miliwn, yn y drefn honno.

1.37 CYNLLUNIAU BUDDION A CHYFRANIADAU DIFFINIEDIG

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau tuag at gost buddion ôl-gyflogaeth. Er na fydd y buddion hyn yn daladwy tan fod gweithwyr yn ymddeol, mae ymrwymiad gan y Cyngor i wneud y taliadau (ar gyfer y buddion hynny) a'u datgelu pan fydd gweithwyr yn ennill yr hyn y mae ganddynt hawl iddo yn y dyfodol.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, wedi'i weinyddu gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Mae'n gynllun cyflog terfynol â buddion diffiniedig a ariennir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, wedi'u cyfrifo ar lefel a ddylai gydbwyso'r rhwymedigaethau pensiwn â'r asedau buddsoddi. Amcangyfrif cyfraniadau cyflogwr o £9,756 mil ar gyfer 2024/25 gan fod yn seiliedig ar y cyfraddau cyfrannu a nodwyd fesul Prisiad Actwaraidd 2022.

Trafodion sy'n Gysylltiedig â Buddion Ymddeoliad

Mae'r Cyngor yn cydnabod cost buddion ymddeoliad wrth adrodd cost y Gwasanaethau pan fydd y gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan fyddant yn cael eu talu ar ffurf pensiynau. Fodd bynnag, mae'r swm y mae gofyn i'r Cyngor ei godi ar Dreth y Cyngor yn seiliedig ar yr arian sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn. Felly caiff gwir gost y buddion ôl-gyflogaeth/ymddeoliad ei wrthdroi yn y Datganiad o Symudiadau ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Gwnaed y trafodion a ganlyn yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant:		
Cost y Gwasanaethau:		
– cost gyfredol y gwasanaeth	12,083	24,969
– cost blaenorol y gwasanaeth	0	0
– (elw)/colled o setliadau/cwtogiadau	331	97
Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi:	0	0
– cost llog net	(2,614)	3,647
Cyfanswm y Buddion Ôl-gyflogaeth a godir o'r Gwaged neu'r Diffyg yn y Gwasanaethau	9,800	28,713
Buddion Ôl-gyflogaeth eraill a godir yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant:		
Ailfesur y rhwymedigaeth budd diffiniedig net gan gynnwys:		
– Enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio'r swm sydd wedi'i gynnwys yn y costau llog net)	(30,118)	27,853
– Enillion a cholledion actiwaraidd sy'n codi ar newidiadau mewn rhagdybiaethau demograffig	(5,955)	(18,131)
– Enillion a cholledion actiwaraidd sy'n codi ar newidiadau mewn rhagdybiaethau ariannol	(7,464)	(265,664)
- Profiad (elw)/colled	2,442	52,328
	(41,095)	(203,614)
Cyfanswm y Buddion Ôl-gyflogaeth a godir yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant	(31,295)	(174,901)
Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:		
– gwrthdroi'r taliadau net a wnaed i'r Gwaged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ar gyfer buddion ol-gyflogaeth yn unol â'r Cod	(9,800)	28,713
Gwir swm a godwyd yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
– cyfraniadau cyflogwr taladwy at y cynllun	9,757	9,698

Asedau a Rhwymedigaethau Pensiynau a Gofnodwyd ar y Fantolen

Mae'r swm a gofnodwyd ar y Fantolen yn sgil rhwymedigaeth y Cyngor o ran ei gynlluniau buddion diffiniedig fel a ganlyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwerth presennol yr ymrwymiad budd diffiniedig		447,258
Gwerth teg o asedau'r cynllun		(492,278)
(Ased)/hwymedigaeth net sy'n codi o'r ymrwymiad budd diffiniedig	0	(45,020)

Mae swm y Pensiwn wedi symud o fod yn atebol i fod yn ased yn y Fantolen (o ddiffyg i warged), mae hyn yn bennaf oherwydd y ffaith bod gwerth presennol y rhwymedigaeth buddion wedi'u diffinio wedi gostwng yn sylweddol oherwydd cynnydd yn y gyfradd ddisgownt o 2.8% i 4.8%.

Cysoni Symudiadau yng Ngwerth Teg Asedau'r Cynllun

	Holl Fuddion Gronfa		Buddion heb Gronfa	
	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23
	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth teg agoriadol asedau'r cynllun		506,724		0
Incwm llog		14,305		0
Ailfesur elw/(colled):				
– Enillion ar asedau'r cynllun, ac eithrio'r swm sydd wedi'i gynnwys yn y costau llog net		(27,853)		0
Cyfraniadau gan y cyflogwr		9,698		352
Cyfraniadau gan weithwyr i'r cynllun		3,749		0
Buddion a dalwyd		(14,113)		(352)
Arall		(232)		0
Gwerth teg terfynol asedau'r cynllun	0	492,278	0	0

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun (Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig)

	Holl			
	Rhwymedigaethau Gronfa		Rhwymedigaethau heb Gronfa	
	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23
£'000	£'000	£'000	£'000	
Balans agoriadol ar 1 Ebrill		646,303		4,809
Cost gwasanaeth cyfredol		24,737		0
Cost llog		17,952		129
Cyfraniadau gan gyfranogwyr y cynllun		3,749		0
Ailfesur (enillion) a cholledion:				
– Profiad (enillion)/colledion		52,328		208
– (Enillion)/colledion actiwaraidd sy'n codi o newidiadau mewn rhagdybiaethau ariannol		(265,664)		(1,139)
– (Enillion)/colledion actiwaraidd sy'n codi o newidadau mewn tybiaethau demograffig		(18,131)		(123)
Cost blaenorol y gwasanaeth		0		0
Colledion/(enillion) ar gwtogiad		97		0
Buddion a dalwyd		(14,113)		(352)
Balans terfynol 31 Mawrth	0	447,258	0	3,532

Roedd asedau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cynnwys:

		Gwerth teg asedau'r cynllun	
		2023/24	2022/23
		£'000	£'000
Ecwitiau:			
	DU	66,581	93,928
	Byd-eang	263,847	201,096
	Japan	21,786	17,377
	Marchnadoedd Datblygol	31,015	39,678
	Ewropeaidd heb DU	11,987	14,128
	Is-gyfanswm ecwitiau	395,216	366,207
Bondiau: Llywodraeth y DU wedi'u mynegeo			
		0	2,658
	Dosbarth Arall 1	51,116	34,853
	Is-gyfanswm bondiau	51,116	37,511
Eiddo: Cronfeydd Eiddo			
		66,913	66,211
	Is-gyfanswm Eiddo	66,913	66,211
Dewisiadau eraill:			
	Black Rock UK SAIF	20,758	18,805
	Infrastructure WPP GCM		
	Grosvenor	3,774	0
	Infrastructure WPP Capital		
	Dynamics	428	0
	WPP Global Private Credit	2,313	0
	Is-gyfanswm Dewisiadau eraill	27,273	18,805
Arian Parod: Cyfrifon arian parod			
		2,719	3,544
	Is-gyfanswm arain parod	2,719	3,544
	Cyfanswm asedau	543,237	492,278

Ymraniad yr asedau ar draws y categorïau buddsoddi

	2023/24	2023/24
Ecwitiau	72.75%	74.39%
Bondiau	9.41%	7.62%
Eiddo	12.32%	13.45%
Dewisiadau eraill	5.02%	3.82%
Arian Parod	0.50%	0.72%

Sail ar gyfer Amcangyfrif Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu uned credyd. Mae amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y dyfodol yn dibynnu ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, lefelau cyflog, ac ati. Amcangyfrifwyd Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol gan Mercer Limited, cwmni annibynnol o actiwariaid, ac mae'r amcangyfrifon ar gyfer y Gronfa yn seiliedig ar y prisiad actiwaraid diwethaf o'r cynllun fel ar 31 Mawrth 2022. Y rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd gan yr actiwari oedd:

	31 Mawrth 24	31 Mawrth 23
Gwybodaeth ynghylch hyd fel ar ddiwedd y cyfnod cyfrifyddu:		
Rhagamcanu hyd rhwymedigaethau Macaulay Proffil hyd a ddefnyddir i bennu rhagdybiaethau	18 flynyddoedd Aeddfed lawn	18 flynyddoedd Aeddfed lawn
Rhagdybiaethau ariannol:		
	2.70%	2.70%
- Cyfradd chwyddiant y Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI)/ailbrisiad buddion CARE		
- Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	4.20%	4.20%
- Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau mewn taliad/gohiriad	2.80%	2.80%
- Cyfradd disgownt	4.90%	4.80%
Rhagdybiaethau marwolaeth ôl-ymddeol (iechyd arferol):		
Aelodau sydd heb ymddeol		S3PA CMI_2021_[1.5%] (110% gwryw, 100% benyw)
- Aelodau wedi ymddeol		CMI_2021_[1.5%] (107% gwryw, 101% benyw)
Hirhoedledd o gwryw (benyw):		
- pensiynwr yn y dyfodol 65 oed mewn 20 mlynedd	23.3 (26) mlynedd	23.3 (26) mlynedd
- pensiynwr 65 oed ar hyn o bryd	21.9 (24.1) mlynedd	21.9 (24.1) mlynedd

Mae rhagamcanu rhwymedigaethau budd diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraid a amlinellir yn y tabl isod. Mae'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod wedi cael eu pennu yn seiliedig ar newidiadau rhesymol posibl o'r rhagdybiaethau sy'n digwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd ac yn cymryd ar gyfer pob newid bod y rhagdybiaeth wedi dadansoddi newidiadau tra bo'r holl ragdybiaethau eraill yn parhau'n gyson. Mae'r rhagdybiaethau mewn hirhoedledd, er enghraifft, yn cymryd bod disgwyliad oes yn cynyddu neu'n lleihau i ddynion a menywod. Yn ymarferol, nid yw hyn yn debygol o ddigwydd, a gall newidiadau mewn rhai o'r rhagdybiaethau fod yn rhyng-gysylltiedig. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad o sensitifrwydd wedi dilyn polisïau cyfrifyddu ar gyfer y cynllun, h.y. ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu uned credyd. Nid oedd y dulliau a'r mathau o ragdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn newid o'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

Dadansoddiad sensitifrwydd fel ar 31 Mawrth 2023

Eitem i'w datgelu	Canolog	Sensitifrwydd 1	Sensitifrwydd 2	Sensitifrwydd 3	Sensitifrwydd 4
		+ 0.5% y flwyddyn cyfradd disgownt	+ 0.25% y flwyddyn chwyddiant	+ 0.25% y flwyddyn twf tâl	blwyddyn o gynnydd mewn disgwyliad oes
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau	447,258	410,828	466,990	450,173	456,335
Asedau	(492,278)	(492,278)	(492,278)	(492,278)	(492,278)
Diffyg/(Gwarged)	(45,020)	(81,450)	(25,288)	(42,105)	(35,943)
Cost Gwasanaeth Ddisgwyliedig ar gyfer y flwyddyn nesaf	10,662	9,144	11,543	10,662	10,922
Cost Llog Net Ddisgwyliedig ar gyfer y flwyddyn nesaf	(2,371)	(4,549)	(1,415)	(2,222)	(1,927)

Sensitifrwydd 5
Newid o +/- 1% yn
nychweliadau Buddsoddi

	+1%	-1%
	£'000	£'000
Rhwymedigaethau	447,258	447,258
Asedau	(497,242)	(487,314)
Diffyg/(Gwarged)	(49,984)	(40,056)
Cost Gwasanaeth Ddisgwyliedig ar gyfer y flwyddyn nesaf	10,662	10,662
Cost Llog Net Ddisgwyliedig ar gyfer y flwyddyn nesaf	(2,609)	(2,133)

Risgiau sy'n gysylltiedig â'r Gronfa Bensiwn

Y prif risgiau i'r Cyngor yn deillio o'r cynllun yw'r rhagdybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (h.y. tynnu symiau mawr o'r cynllun), newidiadau i chwyddiant, arenillion bondiau a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Mae'r rhain yn cael eu lliniaru i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi i'r Gronfa Gyffredinol y symiau sy'n ofynnol gan statud fel y disgrifir yn y nodyn polisiau cyfrifyddu.

1.38 DATGELU NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gweithgarwch Rheoli Trysorlys y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i amrywiaeth o risgiau ariannol:

- Risg credyd – y posibilrwydd y gallai partïon eraill fethu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor.
- Risg Hylifedd ac Ail-gyllido – y posibilrwydd na fydd y Cyngor yn meddu ar gyllid i gyflawni ei rwymedigaethau i wneud taliadau.

- Risg y farchnad – posiblwydd y gallai colledion ariannol ddod i ran y Cyngor o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog a symudiadau ar y farchnad stoc.

Mae tîm Trysorlys canolog yn cyflawni'r gwaith o Reoli'r Trysorlys gyda chymorth cynghorydd allanol – Link Asset Services Ltd. Diffinnir Rheoli'r Trysorlys fel a ganlyn: *'Rheoli buddsoddiadau a llifau arian yr awdurdod, ei drafodion bancio, marchnadoedd ariannol a marchnadoedd cyfalaf; rheoli'n effeithiol y risgiau sydd ynghlwm wrth y gweithgareddau hynny a cheisio sicrhau'r perfformiad gorau posibl yn unol â'r risgiau hynny'*.

Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r Cyngor lunio Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, a gaiff ei gymeradwyo'n flynyddol gan y Cyngor llawn. Mae canllawiau ar gael ar ffurf cod ymarfer Rheoli Trysorlys CIPFA. Mae Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor yn nodi polisïau'r Cyngor o ran rheoli ei fuddsoddiadau a'i ddyledion ac o ran blaenoriaeth i ddiogelwch a hylifedd y buddsoddiadau hynny.

Risg Credyd

Mae risg credyd yn deillio o adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol, ac o fod yn agored i gwsmeriaid y Cyngor. Ni wneir adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol os nad oes ganddynt statws credyd.

Caiff statws credyd ei fonitro gan wasanaeth monitro ar-lein ynghyd â rhestrau graddfeydd credyd wythnosol a ddarperir gan Link Asset Services. Mae hwn yn defnyddio sgoriau credyd o'r 3 asiantaeth sgorio credyd (Fitch, Moody's a Standard & Poor's) ac maent hefyd yn cyfnewid data ynglŷn ag unrhyw ddiffyg lle mae hyn yn bodoli yn y marchnadoedd. Hysbysir y Cyngor yn electronig bob tro y bydd statws credyd un o'r sefydliadau sydd ar y rhestr gymeradwy'n newid. Os caiff un o'r gwrthbartïon neu gynllun buddsoddi ei israddio a bod hynny'n golygu nad yw'n bodloni meini prawf sylfaenol y Cyngor o ran credyd, bydd y Cyngor yn rhoi'r gorau ar unwaith i ddefnyddio'r gwrthbarti hwnnw neu'r cynllun buddsoddi hwnnw.

Isod, nodir y meini prawf credyd o ran asedau ariannol y Cyngor ar 31ain Mawrth 2024:

Categori'r Asedau Ariannol	Meini Prawf	Buddsoddiad unigol mwyaf ar 31/03/2023	Cyfanswm y Buddsoddiadau ar 31/03/2023
Adneuon sydd gyda Swyddfa Rheoli Dyledion Llywodraeth y DU	Dim sgôr greddyd	£3.5m	£17.4m
Adneuon mewn Banciau / Cymdeithasau Adeiladu.	Isafswm sgôr: Hirdymor A-Byrdymor F1	£4.0m	£19.8m

Mae gan y Cyngor restr fuddsoddi a gymeradwyir gan y Cyngor Llawn fel rhan o'r strategaeth flynyddol i Reoli'r Trysorlys. Mae'r rhestr yn cynnwys:

- y categorïau buddsoddi a ganiateir a phwy sydd wedi ei awdurdodi i fuddsoddi ym mhob categori (e.e. swyddogion mewnol, rheolwyr cronfeydd allanol);
- y meini prawf sylfaenol sy'n ofynnol o ran credyd ar gyfer pob math o fuddsoddiad;
- gwerth uchaf yr arian y gellir ei fuddsoddi gyda phob gwrthbarti unigol;
- gwerth uchaf yr arian y gellir ei fuddsoddi ym mhob categori buddsoddi;
- y cyfnod hiraf a ganiateir ar gyfer pob math o fuddsoddiad;
- y terfyn uchaf ar gyfer buddsoddiadau hirach na 364 o ddiwrnodau.

Caiff y rhestr ei hadolygu a'i diweddarau'n rheolaidd yn unol â'r statws credyd diweddaraf a chyflwr y farchnad.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn crynhoi'r risg credyd mwyaf posibl i'r Cyngor, yn seiliedig ar brofiad o ddiffygddalu.

	Swm ar 31 Mawrth 2024 £'000	Profiad Hanesyddol o ddiffyg %	Uchafswm amlygiad amcangyfrifedig i ddiffyg £'000
<u>Adneuon gyda Banciau a</u>			
<u>Sefydliadau Ariannol</u>			
Adneuon Cyfnod Penodol gyda DMO y DU	17,400	0.00%	-
Partion i gontract sydd â sgôr A	19,752	0.05%	10
	<u>38,654</u>		<u>8</u>

Yn ystod y flwyddyn ariannol bu'r Cyngor yn gweithredu o fewn cyfyngiadau'r trysorlys a'r Dangosyddion Darbodus a nodwyd yn yr adroddiad blynyddol ar Strategaeth Rheoli'r Trysorlys.

Mae'r sector gwasanaethau ariannol yn wynebu cryn ansicrwydd a llawer o heriau. Mae'r Cyngor yn parhau i fonitro'n ofalus statws credyd y sefydliadau sydd ar ei restr gymeradwy o bartion gontract. Bydd unrhyw barti i gontract a gaiff ei israddio, gan olygu nad yw mwyach yn bodloni meini prawf gofynnol y Cyngor o ran credyd, yn cael ei dynnu ar unwaith oddi ar y rhestr gymeradwy o bartion contract.

Risg Hylifedd ac Ail-gyllido

Oherwydd bod y Cyngor yn gallu benthg oddi wrth y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb), nid oes risg sylweddol na fydd yn gallu codi arian i gyflawni'r ymrwymadau sydd ganddo o dan yr offerynnau ariannol. Yn hytrach, mae risg yn codi oherwydd bod y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran helaeth o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn anffafriol. I'r perwyl hwn, mae'n allweddol ystyried proffil aeddfedrwydd dyledion wrth ymgymryd â benthyciadau newydd neu ailstrwythuro'r benthyciadau presennol.

Dyma ddadansoddiad o aeddfedrwydd dyledion allanol y Cyngor ar 31ain Mawrth 2024:

	£'000
Llai na blwyddyn	6,340
Rhwng blwyddyn a dwy flynedd	1,225
Rhwng dwy a phum mlynedd	7,630
Rhwng pump a deng mlynedd	18,350
Deng mlynedd a mwy	75,405
	<u>108,950</u>

Bydd yr holl ddyledion masnachol a dyledion eraill yn daladwy ymhen llai na blwyddyn.

Risg y Farchnad

Risg Cyfradd Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risg o ran ei amlygiad i symudiadau yng nghyfraddau llog ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae newidiadau i'r gyfradd llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y gyfradd llog yn peri'r effeithiau canlynol:

- Benthyciadau ar gyfraddau newidiol – bydd y treuliau llog a godir ar y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant yn codi.
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg y rhwymedigaethau'n disgyn.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau newidiol – bydd yr incwm llog a gredydir i'r Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant yn codi.
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau'n disgyn.

Caiff benthyciadau eu cario ar gost amorteiddiedig, ac felly ni fyddai'r enillion a'r colledion enwol ar fenthyciadau ar gyfradd sefydlog yn effeithio ar y Cyfrif Incwm a Gwariant. Fodd bynnag, caiff newidiadau yn y llog sy'n daladwy ac yn dderbyniadwy ar fenthyciadau ar gyfradd newidiol eu codi ar y Cyfrif Incwm a Gwariant a byddant yn effeithio ar Fantolen y Gronfa Gyffredinol.

Y brif strategaeth yw rheoli'r gofynion o ran llif arian a'r balans craidd, gwneud buddsoddiadau mwy hirdymor pan fo'r cronfeydd dros ben yn caniatáu hynny, a mynd ati ar yr un pryd i gydnabod y gofynion cyllido yn rhaglen gyfalaf tair blynedd y Cyngor.

Yn 2023/24 roedd portffolio buddsoddi'r Cyngor (ac eithrio'r llog a gronnwyd) yn £38.7 miliwn ar ddechrau'r flwyddyn ac yn £37.2 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Dechreuodd portffolio dyled y Cyngor (ac eithrio'r llog a gronnwyd) ar £108.1 miliwn ac roedd yn £106.6 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae asesiad o sefyllfa ddiweddaraf y gyfradd llog a rhagolygon y dyfodol yn bwydo i mewn i osod y gyllideb flynyddol. Defnyddir hwn hefyd i fonitro a rhagamcanu sefyllfa alldro cyllideb yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn caniatáu i unrhyw newidiadau andwyol gael eu cymryd i ystyriaeth. Derbynnir rhagolygon cyfradd llog gan ddaroganwyr annibynnol trwy ymgynghorwyr trysorlys allanol y Cyngor. Mae hyn nid yn unig yn dylanwadu ar strategaethau benthycia ond hefyd ar amserlenni buddsoddi a balans cyffredinol y portffolios buddsoddi a benthycia.

Ar 31/03/2024, pe bai'r cyfraddau llog 1% yn uwch a phob newidyn arall yn gyson, byddai'r effaith ariannol fel a ganlyn:

	£'000
Cynydd o ran y Llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau cyfradd newidiol	1
Cyfanswm yr effaith ar y Cyfrif Incwm a Gwariant	1
	£'000
Gostyngiad yng ngwerth teg y benthyciadau cyfradd sefydlog	9,844

Nid yw Gwerth Teg y buddsoddiadau Cyfradd Sefydlog a'r gwahaniaeth o ran y gwerth caiff ei gwario ymlaen yn berthnasol. Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaethau benthycia ar gyfradd newidiol.

Byddai effaith cwmp o 1% yn y cyfraddau llog fel yr uchod, ond gyda'r symudiadau wedi'u gwrthdroi.

Mae enillion buddsoddiad ar gyfer 2023/24 wedi cynyddu'n sylweddol oherwydd codiadau llog yn ystod y flwyddyn (2023/24: £2.75 miliwn 2022/23: £1.15 miliwn).

Risg o ran Prisiau

Nid yw'r Cyngor yn defnyddio rheolwr cronfa allanol bellach; felly mae'r buddsoddiadau a wneir ar hyn o bryd yn seiliedig ar gyfraddau llog sefydlog. Nid yw'r Cyngor felly yn agored ar hyn o bryd i golledion sy'n codi yn sgil newidiadau ym mhrisiau eitemau a gaiff eu masnachu e.e. cyfranddaliadau, giltiau, tystysgrifau adneuo.

Risg y Cyfnewidfeydd Tramor

Nid oes gan y Cyngor ddim asedau na rhwymedigaethau ariannol mewn arian cyfred tramor ac felly nid yw'n agored i golled sy'n deillio o symudiadau mewn cyfraddau cyfnewid.

1.39 RHWYMEDIGAETHAU AMODOL**Deddf Hawliau Dynol (1998)**

Mae gan y Cyngor achosion yn mynd rhagddynt ar hyn o bryd lle honnir bod y Cyngor wedi torri hawliau dynol yr hawlydd o dan y Ddeddf Hawliau Dynol (1998). Mae'r achosion hyn yn y camau cynnar lle nad yw union natur yr honiadau a wneir a'r atebolrwydd posibl i'r Cyngor wedi'u cadarnhau eto.

Colled Enillion

Yn dilyn achos llys blaenorol, mae'r Cyngor wedi derbyn llythyr cyn-gweithredu o hawliad am golli enillion yn y swm o £540k. Ar hyn o bryd mae'r Cyngor yn ymgynghori â chynghorydd cyfreithiol ar y mater.

Tor contract

Mae achos cyfreithiol wedi dechrau yn erbyn y Cyngor ar ôl iddo derfynu contract gyda chyflenwr. Megis dechrau mae'r achos hwn ac nid yw'r Cyngor wedi ymgynghori â chynghor cyfreithiol ar y mater eto.

1.40 CYD-BWYLLGORAU**Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru**

Mae'r Cyngor a Chyngor Sir Powys yn aelodau o Fwrdd Tyfu Canolbarth Cymru a sefydlwyd yn 2020/21. Mae'r Bwrdd yn rhoi arweinyddiaeth, atebolrwydd ac yn gwneud penderfyniadau strategol ar gyfer Bargaen Twf Canolbarth Cymru. Mae datganiad blynyddol ar wahân wedi'i lunio ar gyfer y Bwrdd. Yr unig ffigurau sy'n ymwneud â Thyfu Canolbarth Cymru sydd wedi'u cynnwys yn y Datganiad hwn o Gyfrifon yw cyfraniad y Cyngor i'r Bwrdd, sef £100,000 ar gyfer 2023/24 (£30,590 ar gyfer 2022/23).

1.41 CYD-BWYLLGORAU CORFFORAETHOL**Cyd-Bwyllgor Corfforedig y Canolbarth (CBC)**

Mae'r Cyngor, Cyngor Sir Powys ac Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn aelodau o'r CBC a sefydlwyd yn 2021/22. Tasg y Pwyllgor yw datblygu trafndiaeth ranbarthol, cynlluniau datblygu strategol a gwella lles economaidd. Cynhyrchwyd ffurflen flynyddol ar wahân ar gyfer y MWCJC. Yr unig ffigurau sy'n ymwneud â'r MWCJC sydd wedi'u cynnwys yn y Datganiad Cyfrifon hwn yw cyfraniad y Cyngor sef £84,997 ar gyfer 2023/24 (£78,283 yn 2022/23) ac incwm a dderbynnir o £17,033 mewn perthynas â gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor (£6,005 yn 2022/23).

1.42 DIGWYDDIADAU AR ÔL Y FANTOLEN AC AWDURDODI'R CYFRIFON I'W CYHOEDDI

Does dim digwyddiadau ôl fantolen ar gyfer 2023/24.

Awdurdodir y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael ar 28 Mehefin 2024.

DATGANIAD LLYWODRARTHU BLYNYDDOL**1 CRYNODEB GWEITHREDOL**

Mae Cyngor Sir Ceredigion ('y Cyngor') yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gyflawni yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu, bod cyfrif priodol amdano a'i fod yn cael ei ddefnyddio mewn ffordd ddarbodus, effeithlon ac effeithiol.

Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Mae Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor yn ceisio adolygu trefniadau llywodraethu'r Cyngor er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cyrraedd yr allbwn bwriadol ar gyfer eu rhanddeiliaid/defnyddwyr gwasanaethau. Mae Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar Delivering Good Governance in Local Government 2016 CIPFA/SOLACE, Fframwaith Rhyngwladol: Llywodraethu Da yn y Sector Gyhoeddus (CIPFA/IFAC, 2014) a'r saith egwyddor a ganlyn:

- A: Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cadarn i werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith
- B: Sicrhau ei fod yn agored ac yn ymgysylltu'n gynhwysfawr â rhanddeiliaid
- C: Diffinio canlyniadau yn nhermau buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
- D: Penderfynu ar yr ymyriadau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r canlyniadau arfaethedig gystal ag y bo modd
- E: Datblygu capasiti'r sefydliad, gan gynnwys gallu ei arweinwyr a'r unigolion oddi mewn iddo
- F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a thrwy reoli arian cyhoeddus yn gadarn
- G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Bob blwyddyn, mae'n ofynnol i'r Cyngor lunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol (y ddogfen hon), sy'n esbonio sut y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r saith egwyddor graidd a'r is-egwyddorion sydd yn ei Fframwaith Llywodraethu a'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol, a sut y mae'n bodloni gofyniad Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn yn nodi canlyniadau'r adolygiad blynyddol o Drefniadau Llywodraethu'r Cyngor wrth gyflawni ei Flaenoriaethau'r Cyngor ac yn rhoi sicrwydd o gydymffurfiaeth ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cadarnhaodd yr adolygiad bod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn effeithlon ac yn addas i'w ddiben.

Gwnaeth adolygiad y Fframwaith Llywodraethu Blynyddol fesur cynnydd wrth ystyried Fframwaith Llywodraethu Da CIPFA/SOLACE (2016) ac fe ganfuwyd bod y trefniadau llywodraethu ar y cyfan yn dderbyniol ac yn dda. Cadarnhaodd yr adolygiad bod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn effeithlon ac yn addas i'w bwrpas.

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn ystod y flwyddyn gyda chyflawniadau a gofnodwyd ar gyfer pob un o'r saith egwyddor graidd.

Mae trefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer y flwyddyn 2023/24 wedi cael eu hadolygu yn unol â'i God Llywodraethu Corfforaethol Lleol. Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol hwn yn ddatganiad cyhoeddus sy'n nodi'r ffordd y bydd y Cyngor yn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw er mwyn cyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol.

Daeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'r casgliad, yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd iddo yn ystod 2023/24, bod trefniadau llywodraethu a rheolaethau mewnol y Cyngor yn cael eu hystyried yn foddhaol/da.

Wrth ystyried y dystiolaeth a gyflwynwyd iddo, mae'r Grŵp Arweiniol hefyd wedi dod i'r casgliad bod trefniadau llywodraethu'r Cyngor a rheolaethau mewnol yn cael eu hystyried yn foddhaol/da.

Yn ogystal, ystyrir bod y Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn ystod y flwyddyn gyda chyflawniadau wedi'u cofnodi yn erbyn pob un o'r saith egwyddor graidd.

Mae'r Cyngor wedi nodi nifer o fân faterion i'w datrys yn ystod 2023/24 ac mae wedi nodi'r rhain mewn cynllun gweithredu i'w gwblhau (fel y dangosir isod)

Mae'r camau a gymerwyd o ganlyniad uniongyrchol i'r pandemig wedi'u cofnodi, fel y bo'n briodol, ac erbyn hyn fe'u hystyrir yn hanesyddol.

Strategaeth Gorfforaethol

Mae Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor yn nodi Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor, sy'n anelu at wella a gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol dinasyddion Ceredigion ac y bydd y Cyngor yn cyfeirio ei adnoddau iddynt.

Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor 2022-2027 (ar gael ar wefan y Cyngor ar: [Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 \(ceredigion.gov.uk\)](https://ceredigion.gov.uk)) gyda chrynodeb o ddogfen ar gael ar: [Crynodeb o'r Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 \(ceredigion.gov.uk\)](https://ceredigion.gov.uk) yn disgrifio sut y bydd y Cyngor yn ymateb i'r heriau sydd o'i blaen ac yn manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd.

Gweledigaeth y Cyngor yw sicrhau gwerth am arian, gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog cynaliadwy, sy'n cefnogi economi gref ac amgylchedd iach, wrth hyrwyddo lles pobl a chymunedau Ceredigion. Mae hyn i'w gyflawni drwy gyflawni Amcanion Llesiant Corfforaethol, sy'n:

- Hybu'r economi, cefnogi busnesau a galluogi cyflogaeth;
- Creu cymunedau gofalgarn ac iach;
- Darparu'r dechrau gorau mewn bywyd a galluogi dysgu i bob oed; a
- Chreu cymunedau cynaliadwy, mwy gwyrdd a chysylltiedig.

Bydd y camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd i gyflawni ei Amcanion Llesiant Corfforaethol yn helpu i wella canlyniadau i bobl leol a gwneud y mwyaf o'i gyfraniad i'r 7 Nod Llesiant Cenedlaethol (gweler isod):

Adolygiad o'r Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Fframwaith Llywodraethu presennol yn monitro sut mae'r Cyngor yn cyflawni ei Flaenoriaethau Corfforaethol ac yn cadw at ei Strategaeth Gorfforaethol.

Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cael ei adolygu a chynhaliwyd gweithdy ar 6.12.23. Cynigir y bydd y Fframwaith Llywodraethu newydd yn cael ei gymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor a'i weithredu o 01.04.2024

Fframwaith Llywodraethu

Mae Fframwaith Llywodraethu wedi'i greu a bydd yn cael ei gwblhau ym mis Ebrill 2024. Bydd y Fframwaith Llywodraethu yn disodli'r cod llywodraethu corfforaethol lleol presennol ac yn gweithredu fel dogfen gyffredinol ar y trefniadau llywodraethu o fewn yr awdurdod lleol.

Cyfansoddiad

Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi'r trefniadau llywodraethu (Rheolau Sefydlog) ar gyfer y Cyngor ac mae'n cael ei ddiwygio'n rheolaidd.

[cyfansoddiad-cym.pdf \(ceredigion.gov.uk\)](https://ceredigion.gov.uk/cyfansoddiad-cym.pdf)

Mae Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr ill dau yn cydnabod pwysigrwydd cael sylfaen gadarn o lywodraethu da a rheolaeth ariannol gadarn. Maent yn addo eu hymrwymiad i fynd i'r afael â'r materion a amlygir yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol hwn, ac i wella trefniadau llywodraethu'r Cyngor ymhellach.

Mae'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr yn cadarnhau eu bod wedi cael gwybod am oblygiadau'r adolygiad gan yr Uwch Reolwyr a'r Pwyllgor Archwilio ac maent yn fodlon y bydd y camau a amlinellir yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol hwn yn mynd i'r afael â'r meysydd i'w gwella.

Llofnodwyd ar ran **Cyngor Sir Ceredigion**

Arweinydd y Cyngor

Dyddiad: xx/xx/xxxx

Prif Weithredwr

Dyddiad: xx/xx/xxxx

2 Asesiad o effeithiolrwydd prif elfennau'r Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i ddangos bod ganddo'r trefniadau llywodraethu corfforaethol angenrheidiol ar waith i berfformio'n effeithiol.

Mae Arweinydd y Cyngor yn darparu cyfeiriad strategol clir ac mae'r Cyfansoddiad yn diffinio rolau'r Cyngorwyr a'r Swyddogion yn glir. Mae Timau Archwilio Mewnol ac Allanol, y Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi ymrwymo i sicrhau bod y trefniadau llywodraethu yn effeithiol ac yn gadarn.

Mae'r Cyngor wedi cynnal adolygiad blynyddol o effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu yn erbyn fframwaith CIPFA/SOLACE, Delivering Good Governance in Local Government (2016). Roedd yr adolygiad yn cynnwys gweithdy ar gyfer Aelodau/Swyddogion, lle y dadansoddwyd ac adolygwyd dogfen Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor, a'r newidiadau pellach a wnaed ar ôl y gweithdy wedi'u hadrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Cafwyd cyfraniadau i'r adolygiad gan yr Aelodau a ganlyn: Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghyd â chynghorydd ac aelodau lleyg y Pwyllgor. Yn ogystal, roedd y canlynol hefyd wedi cymryd rhan: Swyddog Monitro; Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol; Swyddog Llywodraethu; Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Gwasanaethau Democrataidd; Rheolwr Corfforaethol–Gwasanaethau Democrataidd; Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Pobl a Threfniadaeth; a Rheolwr Corfforaethol–Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd.

Yn ystod y gweithdy, cyflwynwyd a sgoriwyd pob ymddygiad ar sail system sgorio, fel a ganlyn:

1. Annerbyniol – angen gweithredu'n syth
2. Yn llai na boddhaol – angen gweithredu ar frys (cyn pen 3-6 mis)
3. Boddhaol – angen gweithredu (cyn diwedd y flwyddyn, 9-12 mis)
4. Derbyniol – gallai fod angen mân addasiadau
5. Da – ystyrir bod y Llywodraethu, yn gyffredinol, yn dda a'i fod yn bodloni arfer gorau – nid oes angen unrhyw gamau gweithredu pellach

Mae pob sgôr a ddefnyddir yn yr Adolygiad Fframwaith Llywodraethu yn sgôr allan o 5

Caiff yr Adolygiad Fframwaith Llywodraethu ei adolygu gan swyddogion, sydd â chyfrifoldebau llywodraethu/rheoli o fewn y Cyngor, a hefyd gan Grŵp Arweiniol y Cyngor.

Adolygwyd y fframwaith adolygu hefyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 24/01/2024 (gweler yr adroddiad yn [Eitem 9 Datganiad LLYw blynyddol combined c.pdf \(ceredigion.gov.uk\)](#)).

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2023/24, gan gynnwys yn ystod y Gweithdy blynyddol, daeth y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'r casgliad bod

Mae'r camau a argymhellir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi'u cynnwys yn y Camau Gweithredu a hefyd yn cael eu monitro trwy Log Gweithredoedd y Pwyllgor.

Mae effeithiolrwydd y Fframwaith Llywodraethu yn seiliedig ar dystiolaeth a sicrwydd sy'n deillio o:

- Archwiliadau ac Arolygiadau Mewnol ac Allanol;
- Rheolaeth Ariannol;
- Rheoli Risgiau a Pherfformiad;
- Safonau Moesegol a Chyfreithiol;
- Y Cyfarwyddwyr Corfforaethol ac Uwch-Reolwyr Eraill, gan gynnwys Swyddog Adran 151 a'r Swyddog Monitro;
- Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio; a'r
- Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.

Archwiliad Mewnol

Yn ogystal, mae'r Prif Archwilydd mewnol (Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol) yn cynnal adolygiad annibynnol o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a'r dull o sgorio a thystiolaeth, yn flynyddol. Casgliad yr adolygiad oedd bod y systemau a'r prosesau yn foddhaol.

Cwblhaodd yr adolygiad o'r Adolygiad Fframwaith 2023/24 ym mis Rhagfyr 2023 ac yn rhoi sicrwydd uchel fod system gadarn o graffu a chadernid ar waith.

Cafodd hyn ei adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Mawrth 2024

(adroddiad ar gael yn [Eitem AGS combined c.pdf \(ceredigion.gov.uk\)](#)).

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan arwyddocaol o'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol ac mae wedi'i chynllunio i reoli risg i lefel resymol. Ni all ddileu pob risg o fethu â chyflawni polisiau, nodau ac amcanion ac felly dim ond sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd y gall ddarparu hynny. Mae'r system rheoli mewnol yn seiliedig ar broses barhaus a gynlluniwyd i nodi a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd y bydd y risgiau hynny'n cael eu gwireddu a'r effaith pe byddent yn cael eu gwireddu, a'u rheoli'n effeithlon, effeithiol ac yn economaidd.

Mae Cod Rheoli Ariannol CIPFA yn gosod safonau rheoli ariannol ar gyfer awdurdodau lleol. Fe'i cynlluniwyd i gefnogi arferion effeithiol mewn rheolaeth ariannol a chynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd cyllidebol. Mae'r Swyddog A.151 wedi cynnal adolygiad hunanasesu ac mae'n fodlon bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r cod.

3 Cyflawniadau ym maes Llywodraethu Corfforaethol yn ystod 2023-24

Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol yn amlinellu ymrwymiad yr awdurdod lleol i egwyddorion llywodraethu da. Mae'r paragraffau canlynol yn darparu crynodeb byr o brif gyflawniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn ystod 2023-24 (ystyriaeth o'r cyflawniadau'n llawn wedi'u hystyried yn llawn yn ystod adolygiad Fframwaith a gynhaliwyd rhwng Swyddogion perthnasol ac aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel rhan o'r broses adolygu).

Er mwyn osgoi ailadrodd diangen, isod ceir crynodeb o dystiolaeth newydd o waith y Cyngor yn ystod 2023-2024 sy'n berthnasol i bob un o'r egwyddorion A-G yn unig. Am ddadansoddiad llawn o'r dystiolaeth, gan gynnwys ffyrdd parhaus y mae'r Cyngor yn tystiolaethu eu bod yn glynu wrth yr egwyddorion, gweler Adolygiad y Fframwaith Llywodraethu yn [Eitem 9 Datganiad LLYw blynyddol combined c.pdf \(ceredigion.gov.uk\)](#)

Ymddwyn gydag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cadarn i werthoedd moesegol, a pharchu rheolaeth y gyfraith:

Ymddwyn gydag uniondeb

Rhaid i holl Aelodau a Swyddogion y Cyngor gydymffurfio â Chodau Ymddygiad, sydd wedi'u nodi yn y Cyfansoddiad ac sy'n nodi cyfrifoldebau a dyletswyddau.

Darperir hyfforddiant gorfodol hefyd ar y Cod Ymddygiad a moeseg i Aelodau, yn ogystal â hyfforddiant ar Foeseg/Twyll i Reolwyr.

Y Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Cyfreithiol a Llywodraethu yw'r Swyddog Monitro y mae ei ddyletswyddau yn cynnwys sicrhau cyfreithlondeb a thegwch gwneud penderfyniadau, a chefnogi'r Pwyllgor Moeseg a Safonau. Mae'r Swyddog Monitro yn cynghori ar fuddiannau'r Aelodau (ac mae'n dal y Gofrestr buddiannau personol), datganiadau o ddi-ddordeb a pherthnasoedd Swyddogion / Aelodau.

Mae'n ofynnol i aelodau ddiweddarau Cofrestr Buddiannau yn unol â'r Cod Ymddygiad, ac yn ogystal, yn flynyddol, sy'n gyfle i gyfeirio unrhyw gysylltiad/rolau personol agos ac ati. Yn ogystal, datganiadau o fuddiant personol a wnaed gan aelodau mewn cyfarfodydd. Mae hyn yn cynnwys aelodau lleyg/annibynnol. Cyhoeddwyd diweddariadau rheolaidd ar ddatganiad buddiant personol a lletygarwch gweithwyr ar safle CeriNet y Cyngor.

Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn hyrwyddo cydymffurfiaeth foesegol i sicrhau bod gan y cyhoedd ymddiriedaeth a hyder bod Aelodau a Swyddogion yn gweithio i'r safonau moesegol a moesol uchaf. Mae'n ystyried safonau aelodau a materion ymddygiad, a darparodd y Pwyllgor ei Adroddiad Blynyddol i'r Cyngor ar 05/06/2023.

Mae gan y Cyngor nifer o bolisiâu a strategaethau ar waith i atal twyll a chyflwynodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Adroddiad Blynyddol Archwilio ar Atal Twyll ar 21.06.2023.

Mae'r Gofrestr Swyddi dan Gyfyngiadau Gwleidyddol ar gyfer Swyddogion yn cael ei chynnal. Mae'r Polisi Gweithwyr Llywodraeth Leol a'r Cyfyngiadau Gwleidyddol ar gael i weithwyr ar CeriNet.

Mae'r Cyfansoddiad yn destun adolygiadau rheolaidd, gyda diweddariadau parhaus yn ôl yr angen, gan gynnwys cyflwyno newidiadau arfaethedig i Weithgor Cyfansoddiad Trawsbleidiol, i wneud argymhellion ar newidiadau i'r Cyfansoddiad i'r Cyngor. Adroddiad y Swyddog MO/Llywodraethu i'r Cyngor i ddiweddarau dirprwyaethau a'r Cyfansoddiad. Cyfarfu Gweithgor y Cyfansoddiad dair gwaith yn 2023. 25 Ebrill 2023, 26 Medi 2023 a 14 Tachwedd 2023.

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, sy'n cael ei gadeirio gan berson lleyg ac sydd â chyfansoddiad 1/3 Person Lleyg/Aelod, yn ffurfio rhan o broses adolygu'r

Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ystod y cyfnod Gweithdy ar 6 Rhagfyr 2023 ac adolygu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn ei gyfarfod ar 24 Ionawr 2023.

Yn ystod mis Ebrill 2023 mae'r adolygiad o'r Polisi Chwythu'r Chwiban, sydd ar gael i Weithwyr a Chontractwyr, wedi'i gwblhau a'i gyhoeddi ar CeriNet ar gyfer Staff. Mae'r Swyddog Monitro yn cadw cofrestr o atgyfeiriadau ac yn adrodd i'r Pwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu bob 6 mis.

A. Sicrhau ei fod yn agored a'i fod yn ymgysylltu'n gynhwysfawr â rhanddeiliaid:

Mae ymgynghori ac ymgysylltu â dinasyddion yn bwysig i'r Cyngor. Cyhoeddir ymgynghoriadau ar wefan y Cyngor a'u hyrwyddo ar y cyfryngau cymdeithasol. Roedd yr ymgynghoriadau a gynhaliwyd yn ystod 2023-24 yn cynnwys:

- Gorchmynion Rheoleiddio Traffig arfaethedig a gyflwynwyd yn ddiweddar / Gorchmynion Rheoleiddio Traffig Arbrofol;
- Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru i sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforaethol;
- Lleihau llifogydd;
- Digwyddiad Ymgynghori ar Geisiadau Cyn-gynllunio Ysgol Gymraeg;
- Llwybr Troed Ysgol Uwchradd Aberaeron;
- Ymddiriedolaeth Elusennol 'Llyfrgell ac Ystafell Ddarllen Cei Newydd';
- Defnyddio arian ymddiriedolaeth yr elusen 'Hen Ysgol Sirol, Tregaron';
- Gwasanaethau Seibiant a Dydd Ceredigion;
- Cyfyngiadau cyflymder 20mya ar ffyrdd gwledig Ceredigion
- Cais am gofrestru Cae Erw Goch;
- Holiadur Asesu Strategol Trosedd ac Anhrefn Ceredigion; a
- Cynllun Llesiant Lleol Ceredigion 2023-28 (drafft)

Mae cyfarfodydd y Cyngor a'r Cabinet yn cael eu darlledu ar-lein

IIA casgliadau a adroddwyd i'r Cyngor, y Cabinet a Trosolwg a Chraffu

- Mae adroddiadau cryno ar weithgareddau ymgynghori ac ymgysylltu yn cael eu hadrodd yn ôl i'r Aelodau a defnyddwyr gwasanaeth.
- Rydym wedi gweithio mewn partneriaeth ag Awdurdodau Lleol a Gwasanaethau Cyhoeddus ar draws Canolbarth a Gorllewin Cymru ar adolygu ein Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol. Lluniwyd set o gwestiynau ar y cyd a fframwaith ymgysylltu ac ymgynghori ac o ganlyniad, cafwyd adborth gan bobl â nodweddion gwarchoddedig.
- Cofnodion grwpiau ymgysylltu â phobl â nodweddion gwarchoddedig.
- Cyfranogiad Cymunedol Effeithiol a wneir gyda'r gwaith asesu llesiant.
- Cynnwys Cymunedol Effeithiol gyda defnyddwyr gwasanaeth o wahanol gefndiroedd i lywio'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd.
- Mae Strategaeth Cyfathrebu Corfforaethol 2019-2022 yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd a bydd Strategaeth newydd yn cael ei datblygu yn 2023.
- Mae lledaenu canlyniadau ac adroddiadau ymgynghori ar ymgynghoriadau ac ymarferion ymgysylltu wedi'u cwblhau yn cael eu postio ar dudalen we adloniant cyhoeddus y Cyngor <https://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/ymgyngoriadau/> er mwyn rhoi adborth i'r cyhoedd.
- Mae prosesau wedi'u cyflwyno i fonitro adborth e.e. cyflwynir unrhyw adroddiadau ymgynghori/ymgysylltu i Graffu a'r Cabinet i lywio eu penderfyniadau.

- Cofnodir adborth o ymgysylltu a sut mae barn pobl wedi'i ystyried yn yr IIAs.
- Cynhaliwyd asesiad llesiant (Darlledu Gwasanaeth Cyhoeddus) a fydd yn llywio datblygiad Cynllun Llesiant Lleol y Darlledu Gwasanaeth Cyhoeddus), a gyhoeddir ym mis Mai 2023.
- Adroddiad blynyddol ar gynnydd a wnaed yn erbyn amcanion Llesiant a blaenoriaethau Corfforaethol y Cyngor a gyhoeddwyd ar wefan y Cyngor.
- UNCRC – Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn wedi cael ei fabwysiadu gan y Cyngor.
- Mae Safonau Cyfranogiad wedi cael eu mabwysiadu gan y Cyngor.

B. Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy:

Diffinio canlyniadau

- Mae Amcanion Llesiant Corfforaethol y Cyngor wedi'u cynnwys yn Strategaeth Gorfforaethol y Cyngor 2022-2027 ac yn cael eu hadolygu bob blwyddyn a'u hadrodd yn yr Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad a'r Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a Llesiant a gyhoeddir ar wefan Cyngor Sir Ceredigion.
- Mae pwrpas a gweledigaeth y Cyngor wedi'u pennu gan y Cyngor ac wedi'u cynnwys yn Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027. Mae'r strategaeth hon yn dangos sut y bydd yr awdurdod yn cefnogi ac yn hyrwyddo lles dinasyddion Ceredigion.
- Mae'r holl drefniadau Cynllunio yn adlewyrchu'r Edau Aur ac yn ffurfio'r cysylltiadau gyda chynlluniau Corfforaethol, gan gynnwys;
 - Cynlluniau Busnes;
 - Cynllun Strategol;
 - Adrodd am Reoli Perfformiad Corfforaethol; ac
 - Amcanion Gwella Llesiant.
- Amlinellir gwybodaeth am berfformiad yn yr Adroddiad Blynyddol y Cyngor ar yr Hunanasesiad a'r Adolygiad Blynyddol o Berfformiad a Llesiant.
- Caiff Cynlluniau Busnes eu paratoi bob blwyddyn a'u monitro bob chwarter gan Fwrdd Perfformiad, sy'n cynnwys aelodau'r Cabinet a Chadeiryddion ac Isgadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Mae'r broses o bennu cyllidebau yn destun gweithgarwch craffu manwl gan y pum Pwyllgor Trosolwg a Chraffu.
- Mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig mewn grym.
- Mae trefniadau perfformiad chwarterol yn darparu protocol herio er mwyn sicrhau y cyflawnir canlyniadau.
- Mae'r broses cynllunio busnes yn cynnwys dyrannu adnoddau.
- Mae'r Grŵp Trawsbleidiol Trawsnewid ac Effeithlonwydd yn monitro arbedion cyllidebol a bod gwasanaethau yn cael eu darparu o fewn cyllidebau.
- Mae trefniadau rheoli perfformiad corfforaethol yn cynnwys asesiad chwarterol o'r risgiau wrth geisio cyflawni canlyniadau neu ddarparu gwasanaethau.
- Mae gweithgarwch rheoli risg yn cynnwys cofnodion risg ar gyfer:
 - Cynlluniau Busnes (Lefel 1); a
 - Chynlluniau Gwasanaeth (Lefel 2).
- Caiff mesurau perfformiad lleol eu cynnwys mewn cynlluniau busnes a darparu gwasanaethau.
- Mae Cynlluniau Cyfalaf yn cynnwys;
 - Hawliau Tramwy;
 - Priffyrdd;

- Cynllun Cyllideb Blynyddol; a
- Thrawsnewid.
- Cymeradwydd y Cabinet y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg ar 20 Chwefror 2024.
- Cyflwynir hyfforddiant Rheoli Risg i Aelodau ac Uwch Reolwyr.
- Datblygwyd pecyn e-ddysgu rheoli risg i'r holl Staff eraill a chynhaliwyd hyfforddiant yn 2019, a threfnwyd gweithdy gydag yswirwyr ar gyfer Uwch Reolwyr.
- Caiff cyhoeddi perfformiad gwasanaeth, gan gynnwys data ynghylch costau a gwerth am arian, ei ystyried yn rheolaidd mewn adroddiadau gwasanaeth.

Buddion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

- Mae'r Archwilydd a benodwyd yn ystyried trefniadau'r Cyngor er mwyn sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd. Yn ei lythyr, mae wedi datgan bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau ynghylch ei ddefnydd o adnoddau.
- Cyhoeddwyd yr Archwiliad mwyaf diweddar o Gynllun Gwella'r Cyngor (2020-2021) ym mis Tachwedd 2020. Daeth yr adroddiad i'r canlyniad cadarnhaol bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau a'i fod wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru mewn ffordd ddigonol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau.
- Caiff ffurflen arfarnu cyfalaf ei llenwi ar gyfer prosiectau cyfalaf newydd, sy'n cynnwys y gofyniad ar gyfer y prosiect, ac fe'i defnyddir i asesu gwerth am arian a goblygiadau refeniw prosiectau mawr.
- Mae Strategaeth Buddsoddi Cyfalaf wedi'i chynnwys yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig.
- Mae'r Awdurdod wedi cymryd y camau canlynol tuag at weithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015:
 - Paratoi datganiad ac amcanion llesiant;
 - Ymgorffori'r Nodau Llesiant a'r egwyddor datblygiad Cynaliadwy yn y broses cynllunio busnes;
 - Datblygu canllawiau ac offeryn Asesiadau Effaith Integredig newydd;
 - Sefydlu grŵp a chynllun gweithredu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol;
 - Monitro ac adolygu'r Cyfansoddiad yn barhaus;
 - Cyhoeddi asesiad Llesiant Lleol BGC ym mis Mawrth 2017;
 - Cytuno ar drefniadau craffu ar gyfer BGC;
 - Adroddiadau Cabinet, gan gynnwys yr asesiad effaith cymdeithasol / economaidd / amgylcheddol;
 - Datblygu modiwl e-ddysgu gorfodol am y Ddeddf a'i hyrwyddo ymhlith holl Staff y Cyngor;
 - Rhaid cynnal Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb, Cymunedau a'r iaith Gymraeg ar gyfer yr holl gynigion i ailstrwythuro ysgolion fel sy'n ofynnol dan God Trefniadaeth Ysgolion Llywodraeth Cymru; ac
 - Mae aelodau wedi cyfrannu at Fframwaith Craffu Swyddog Cenedlaethau'r Dyfodol mewn perthynas â'r Ddeddf.
- Mae datganiad polisi caffael Cymru yn cyd-fynd â Strategaeth Caffael 2018-2022 y Cyngor. Sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen ym mis Rhagfyr 2023 i ystyried Strategaeth Caffael a Chomisiynu 2024
- Hyfforddiant caffael hefyd yn cael ei gyflwyno
- Cynllun Gweithredu Grŵp DLICD ledled y Cyngor cyfan.
- Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024.
- Safonau'r Gymraeg.
- Adroddiad blynyddol monitro Safonau'r Gymraeg.

- Rhaid i bob aelod o staff gwblhau modiwl hyfforddiant E-ddysgu gorfodol ar mwybyddiaeth o'r iaith Gymraeg.
- Rhoddir Hyfforddiant Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg a Chydraddoldeb i Aelodau fel rhan o'u Rhaglen Ymsefydlu.

C. Penderfynu ar yr ymyriadau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r canlyniadau arfaethedig gystal ag y bo modd:

Penderfynu ar ymyriadau

- Mae arweiniad ac offeryn Asesiadau Effaith Integredig ar gael a rhoddwyd hyfforddiant i Swyddogion ac Aelodau.
- Mae grŵp rheoli prosiect corfforaethol wedi'i sefydlu i ffurfioli datblygiad a rheolaeth prosiectau.
- Defnyddir templedi adrodd safonol yn y broses o wneud penderfyniadau.
- Mae hyfforddiant Ymwybyddiaeth Sefydliadol ar gael fel modiwl dewisol yn y Rhaglen i Reolwyr Corfforaethol, sy'n cynnwys gwybodaeth ynghylch y broses o wneud penderfyniadau, Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, Cydraddoldeb, yr Iaith Gymraeg a defnyddio'r Asesiadau Effaith Integredig, ac mae Pennaeth y Gwasanaethau Democraidd a'r Swyddog Monitro (Swyddog Arweiniol Corfforaethol-Cyfreithiol a Llywodraethu) yn rhoi cyngor yn ôl yr angen.
- Cyhoeddir Polisi, Strategaeth a Fframwaith Rheoli Risg gyda rhaglen hyfforddiant ar gyfer Aelodau, Uwch-reolwyr a Rheolwyr ar CeriNet ac maent ar gael i bob Aelod o Staff. Diwygiwyd dogfennau i adlewyrchu risgiau ychwanegol a gwybodaeth gefndirol er mwyn gwneud penderfyniadau gwybodus. Adroddir am y Gofrestr Risg Corfforaethol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn rheolaidd.
- Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi cael ei diweddarau'n rheolaidd.
- Mae offeryn coeden penderfyniadau ymgynghori yn cynnwys adran sy'n cynnig arweiniad ynghylch lledaenu canlyniadau ymgynghori.
- Ceir her gyllid ynghylch arbedion ar wefan y Cyngor.

Cynllunio ymyriadau

- Mae trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cynnwys yr elfennau chwarterol canlynol:
 - cyfarfodydd wythnosol y Grŵp Arweiniol;
 - adroddiad chwarterol am y cynnydd yn erbyn Cynlluniau Busnes lefel 1;
 - cyfarfodydd chwarterol y Bwrdd Perfformiad; a
 - chyfarfodydd chwarterol y Panel Gweithredol.
- Defnyddir calendr i hysbysu am derfynau amser a chyhoeddir dyddiadau Bwrdd/Panel Gweithredol gydag adroddiadau.
- Mae gan yr holl brosiectau cydweithio mawr drefniadau llywodraethu a rheoli sefydledig gan gynnwys rheoli risg.
- Ystyrir pob prosiect gan Banel Rheoli Prosiectau Corfforaethol, a fynychir hefyd gan yr Archwiliwr Mewnol ac mae'n fforwm effeithiol ar gyfer cynghori/herio ac amlygu risgiau wrth i feysydd Gwasanaeth ddatblygu prosiectau, gan gynnwys prosiectau cydweithio.
- Mae'r Panel Rheoli Prosiectau Corfforaethol yn helpu i sicrhau bod prosiectau yn ystyried yr elfennau canlynol yn gynnar: Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol; arweiniad arall; cyllid, caffael, llywodraethu a threfniadau cyfreithiol; goblygiadau AD; lechyd a Diogelwch; ac Archwilio. Gwella trefniadau prosiect cyn adrodd i'r Grŵp

Datblygu a phrosesau awdurdodi eraill. Mae hyn hefyd yn helpu i nodi gofynion cyfalaf i'w cynnwys mewn rhaglenni cyfalaf yn y dyfodol.

- Sicrhau bod Staff sy'n meddu ar sgiliau rheoli prosiect ar gael.
- Rhoddir ystyriaeth i newidiadau deddfwriaethol e.e. mae gwaith yn mynd rhagddo mewn perthynas â gweithredu newidiadau deddfwriaethol megis newidiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 ac ystyried/monitro risgiau y mae pob partner yn eu hwynebu wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir. Cynhelir cyfarfodydd ac mae gwaith paratoi yn cael ei wneud, er enghraifft, ynghylch gofyniad Deddf 2021 am Gyd-bwyllgorau Corfforedig, gan gynnwys risgiau posibl a risgiau a rennir (sefydlwyd grŵp Cyd-bwyllgorau Corfforedig, a chynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 19 Ebrill 2021, i ystyried y gofyniad i sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforedig Canolbarth Cymru yn unol â Deddf 2021).
- Mae trefniadau Craffu ar y Cyd priodol ar waith mewn perthynas â Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru. Yn yr un modd, bydd gan Gyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru drefniadau priodol (Craffu ar y Cyd, Safonau a Phwyllgor Llywodraethu ac Archwilio) – trefniadau sy'n cydymffurfio â deddfwriaeth a'i Reolau Sefydlog.
- Pennwyd a chymeradwywyd dangosyddion perfformiad lleol ar gyfer pob elfen gwasanaeth ac maent wedi cael eu cynnwys yn y cynllun gwasanaeth, ac adroddir amdanynt yn rheolaidd.
- Mae'r broses Cynllunio Busnes ar gyfer 2023-24 wrthi'n cael ei rhoi ar waith a rhennir Cynlluniau Busnes Lefel 1 gyda'r Tîm Perfformiad ac Ymchwil.
- Nodwyd mesurau perfformiad ym mhob Cynllun Busnes Lefel 1 ac mae'r rhain yn eu tro yn cael eu trosi i'r Dangosfwrdd adrodd ar gyfer pob gwasanaeth. Craffwyd ar y mesurau hyn yn ofalus ac fe'u cymeradwywyd yn derfynol gan yr uwch arweinwyr. Mae gwasanaethau yn adrodd yn erbyn y mesurau hyn fel rhan o'r broses rheoli perfformiad ar gyfer y flwyddyn.
- Mae Cynlluniau Busnes yn cynnwys gwybodaeth ynghylch y gyllideb a chyllid ac maent yn rhan o'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol chwarterol.
- Fframwaith Cyllideb mewn grym.
- Cyfrifyddu Gwasanaeth – Monitro cyllideb.
- Mae Rheoliadau Ariannol a Rheolau am y Weithdrefn Ariannol (Dogfen F y Cyfansoddiad), ynghyd â Chanllawiau Rheoli Cyllidebol, wedi cael eu diweddarau. Ceir datganiadau Sicrwydd Prif Swyddog. Mae'r trefniadau rheoli mewnol sydd mewn grym yn destun gweithgarwch adolygu rheolaidd gan Archwilwyr Mewnol, yn unol â'r cynllun archwilio blynyddol sy'n seiliedig ar risg.
- Mae newidiadau drwy'r cynllun arbedion corfforaethol wedi bod trwy broses lywodraethu gadarn er mwyn sicrhau bod yr holl arbedion yn cysylltu â'r canlyniad a ddymunir.
- Caiff Buddion Cymunedol eu hymwreiddio yn ein Prosesau a'n Polisiâu ac maent wedi cael eu gweithredu a'u monitro ac adrodd amdanynt yn rheolaidd. Caiff Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) ei hintegreiddio yn ein prosesau.

D. Datblygu capasiti'r sefydliad, gan gynnwys gallu ei arweinwyr a'r unigolion oddi mewn iddo:

Datblygu capasiti'r sefydliad

- Mae trefniadau ymsefydlu corfforaethol ac ar gyfer rheolwyr llinell bellach mewn grym. Cyflwynwyd cynlluniau Datblygu Rheolwyr Corfforaethol ac ymsefydlu Corfforaethol ym mis Ebrill 2018 a'u hadolygu ym mis Hydref 2022. Mae sesiynau ymsefydlu corfforaethol yn rhan o'r gofynion hyn, rhaid i bob aelod o Staff newydd

fynychu sesiwn ymsefydlu. Mae Uwch Reolwyr yn cyflwyno yn y sesiynau hyn sydd wyneb-yn-wyneb neu'n rhithiol.

- Caiff CeriNet (yr adnodd a'r mewnrwyd AD i Staff a rheolwyr) ei adolygu'n barhaus a'i wella er mwyn sicrhau ei effeithiolrwydd.
- Bellach, rheolir Dysgu a Datblygu trwy system Ceri a chynigir cyfleoedd i bob aelod o Staff.
- Cynllun Perfformiad Personol blynyddol parhaus – mae Adolygiadau Perfformiad yn cysylltu ag amcanion Corfforaethol a strategol.
- Mae'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn darparu'r fforwm ar gyfer anghenion rheoli perfformiad ac wedyn yn paratoi'r cynlluniau gweithredu er mwyn sicrhau gwelliannau corfforaethol wrth adolygu perfformiad Staff. Cryfhawyd y rhain ymhellach wrth gyflwyno arfarniadau blynyddol ar gyfer yr holl Staff trwy gyfrwng system AD Ceri.
- Darparir rhaglen ymsefydlu ar gyfer Aelodau newydd. Trefnir hyfforddiant parhaus ar gyfer materion penodol e.e. rheoli Trysorlys
- Mae aelodau yn mynychu digwyddiadau, seminarau a chynadleddau amrywiol (gweler uchod).
- Mae proses Adolygu Datblygiad Personol yn ei lle ar gyfer Aelodau.
- Defnyddir ymarferion meincnodi ac ymchwil.
- Mae system gyflogres AD Ceri wedi sicrhau bod data ystyrlon am Staff bellach ar gael i Reolwyr bob mis er mwyn monitro costau, trosiant ac absenoldeb.
- Gweithredir partneriaethau yn effeithiol i gyflawni canlyniadau y cytunwyd arnynt.
- Datblygwyd Partneriaethau effeithiol mewn sawl maes a gwasanaeth gan gynnwys:
 - Gwella Ysgolion;
 - Iechyd a Gofal cymdeithasol; a
 - Gwastraff.
- Caiff partneriaethau ychwanegol eu cynnwys yn y Rhestr Prosiectau Cydweithio strategol.
- Gwneir gwaith cynllunio gweithlu gan ddefnyddio'r pecyn offer cynllunio gweithlu Strategol a chaiff hwn ei gwblhau gan bob maes gwasanaeth. Mae Cynllun y Gweithlu 2022-2027 wrthi'n cael ei ddatblygu ar hyn o bryd ac fe'i cyhoeddir ar ôl ei gymeradwyo gan y Cabinet yn gynnar yn 2023. Unwaith y bydd yn ei le, caiff diweddariadau blynyddol ar gynnydd cynllun y gweithlu eu hadrodd i'r pwyllgor craffu.

Datblygu gallu arweinwyr y sefydliad ac unigolion eraill

- Mae strwythur Arweinwyr ac Uwch Reolwyr yn diffinio'r rolau hyn, gan gynnwys sut y maent yn integreiddio â'i gilydd.
- Mae cyfarfod ar y cyd rhwng yr Uwch Reolwyr yn sicrhau bod rolau, cyfrifoldebau ac atebolrwydd yn glir.
- Mae disgrifiadau swydd yn diffinio'n glir y rolau a'r cyfrifoldebau gofynnol i swyddi.
- Mae'r Cyfansoddiad yn nodi rolau a chyfrifoldebau Aelodau (Rhan 3.4 Tabl 4) ac Uwch Swyddogion (rhan 2 Erthygl 2).
- Mae'r Pecyn Cymorth Cynllunio Strategol yn cynnwys elfen o gynllunio ar gyfer olyniaeth a rheoli talent.
- Cynigir cyfleoedd Dysgu a Datblygu i'r rheiny sydd mewn rôl Arwain neu sy'n ddarpar arweinwyr.
- Mae Cynllun Dirprwyo (Rhan 3.5 y Cyfansoddiad) yn bodoli ac yn nodi'n glir gyfrifoldebau Aelodau a Swyddogion.

- Mae protocolau yn eu lle ar gyfer perthnasoedd gwaith rhwng Aelodau a Swyddogion (e.e. Protocol Swyddog-Aelod).
- Mae Codau Ymddygiad i Swyddogion ac Aelodau mewn grym.
- Mae gweithgorau Swyddogion ac Aelodau mewn grym ac yn gweithio'n effeithiol.
- Adolygir yn rheolaidd Reolau Gweithdrefn Contractau ('CPR') (Rhan 4 Dogfen G y Cyfansoddiad) a Rheoliadau Ariannol a gweithdrefnau ariannol cysylltiedig (Rhan 4 Dogfen F y Cyfansoddiad) e.e. diweddarwyd y Rheolau Gweithdrefnau Contractau ym mis Mawrth 2019.
- Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn nodi swyddogaethau a chyfrifoldebau'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr.
- Sefydlwyd strwythur Corfforaethol y Cyngor er mwyn sicrhau y gall y Swyddogion Statudol gyflawni eu rolau mewn ffordd effeithiol.
- Mae'r Prif Weithredwr yn gyfrifol am adolygu'r strwythur hwn, yn ôl yr angen.
- Cytunodd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar y set ddiwygiedig o Ddisgrifiadau Rôl Aelodau, a gynlluniwyd i gael eu defnyddio law yn llaw â Fframwaith Datblygu Aelodau (Cymhwysedd) Cymru, Manylebau Person a Disgrifiadau Rôl Aelodau Fframwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ('CLILC').
- Cyflwynwyd Disgrifiadau Rôl Aelodau a Manylebau Person i'r Cyngor.
- Rhaglen Gynefino/Ymsefydlu Gynhwysfawr ar gyfer Aelodau (hen a newydd) wedi'u cynnal yn dilyn Etholiadau Lleol 2022.
- Mynediad i sesiynau briffio gwybodaeth/cyrsiau am ddeddfwriaeth newydd.
- Cyfleoedd wedi'u darparu i Swyddogion gael hyfforddiant diweddarau a sgiliau yn barhaus.
- Gweithdai i Aelodau wedi'u trefnu yn ôl yr angen.
- Adolygiadau personol ar gyfer Swyddogion
- Darparu cyfleoedd, ac adolygu parhaus ar y cyfleoedd hynny, ar gyfer hyfforddiant sgiliau a diweddarau i Aelodau (gweler uchod), gan gynnwys y Cynllun Adolygu Datblygiad Personol.
- Datblygiad/Hyfforddiant wedi'u gwneud fel rhan o fanyleb y person ar gyfer prif swyddi cyllid a chyfreithiol (cymhwyster gorfodol, gofynion y swydd).
- Nod y Cyngor yw sicrhau'r lefel safonol ar gyfer Siarter Cymru o ran Cymorth a Datblygiad Aelodau.
- Datblygwyd proses ar gyfer Adolygu Datblygiad Personol Aelodau a defnyddir y wybodaeth i ddatblygu Cynllun Hyfforddiant Aelodau.
- Mae cynlluniau Ymsefydlu a Datblygu Rheolwyr Corfforaethol ar waith.
- Caiff pecynnau e-ddysgu eu datblygu a'u cyflwyno'n rheolaidd ar gyfer hyfforddiant gorfodol ac anorfodol.
- Cynhelir Arfarniadau Perfformiad gan yr holl staff fel rhan o fodiwl Rheoli Perfformiad ar system Ceri.
- Mae'r trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn darparu'r fforwm ar gyfer anghenion rheoli perfformiad ac wedi hynny yn paratoi cynlluniau gweithredu ar gyfer sicrhau gwelliannau corfforaethol wrth adolygu perfformiad Staff.
- Cynhelir rhaglen ymsefydlu ar gyfer Aelodau newydd a chynhaliwyd rhaglen ymsefydlu gynhwysfawr newydd ar ôl yr etholiad (o fis Mai 2022) gyda modiwlau eddysgu ychwanegol ar gael. Trefnir hyfforddiant parhaus ar gyfer materion penodol. Mae aelodau yn mynychu digwyddiadau, seminarau a chynadleddau amrywiol (gweler uchod).
- Gwneir gweithgarwch hunanasesu craffu bob blwyddyn gan gynnwys arolwg.

- Mae Rhaglen Rheolwyr Ceredigion yn cynnig datblygiad personol gan gynnwys trefniadau llywodraethu a gwybodaeth sefydliadol.
- Anogir a chynorthwyr aelodau i gwblhau Adroddiadau Blynyddol, a gyhoeddir ar wefan y Cyngor.
- Mae Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yn mynychu'r Rhwydwaith Cenedlaethol, wedi'i gynnal gan CLILC.
- Mae Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn mynychu Cyfarfodydd Rhwydweithio Cadeiryddion Pwyllgorau Archwilio a Llywodraethu Cymru Gyfan er mwyn datblygu a chymharu'r rôl o fewn Awdurdodau Lleol.
- Mae cynlluniau datblygu staff sy'n gysylltiedig ag arfarniadau wedi'u cryfhau drwy gyflwyno'r modiwl Rheoli Perfformiad yn Ceri.
- Gweithredir polisiâu Adnoddau Dynol priodol a sicrhau eu bod yn gweithio'n effeithiol.
- Polisi Gweithle Di-Fwg.
- Polisi Camddefnyddio Alcohol a Chyffuriau.
- Mae'r Cyngor wedi cyflwyno amrediad o adnoddau a dewisiadau er mwyn gwella iechyd a lles Staff.
- Cyflwynwyd Strategaeth Iechyd a Llesiant 2021-2026 er mwyn cynorthwyo'r gwelliant yn iechyd a lles y gweithlu.
- Mae'r Cyngor wedi penodi Swyddog Iechyd a Lles Cyflogeion er mwyn cydlynu a hyrwyddo iechyd a lles yn y gweithlu.
- Cyflwynwyd pecyn cymorth Gofal yn Gyntaf i gyflogeion, sy'n cynnig:
 - Gwasanaeth cwnsela; a
 - Cyngor ynghylch materion ariannol, cyfreithiol, defnyddwyr, gofal i'r henoed, gofal plant a chyflogaeth.
- Mae'r cymorth arall sydd ar gael i Staff yn cynnwys:
 - Rhaglen iechyd a lles Rhyngweithiol Therapi Ymddygiad Gwybyddol;
 - Cynllun gofal llygaid;
 - Cynllun talebau gofal plant;
 - Iechyd Da; a
 - Hyfforddiant ymwybyddiaeth ofalgar ar gyfer Staff a Rheolwyr..
- Mae gwasanaeth cwnsela hefyd ar gael i Aelodau.

F. Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a thrwy reoli arian cyhoeddus yn gadarn:

Rheoli risgiau

- Cymeradwywyd y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg gan y Cabinet ar 20 Chwefror 2024, a'r diweddarau yn parhau arnynt.
- Ystyrir y Gofrestr Risg Corfforaethol yn ystod holl gyfarfodydd y Grŵp Arweiniol, cyfarfodydd y Swyddogion Arweiniol Corfforaethol ac fel eitem sefydlog yng nghyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r Pwyllgor yn cyfeirio materion i Bwyllgorau Craffu pan fo hynny'n briodol. Mae hyn yn rhoi gwybodaeth barhaus a sicrwydd bod risgiau'n parhau i gael eu rheoli.
- Caiff pob risg eu neilltuo i Swyddog Arweiniol Corfforaethol (Perchennog y Risg).
- Gwneir gwaith Monitro Risgiau prosiectau penodol.
- Mae'r Grŵp Trawsbleidiol ar Drawsnewid ac Effeithlonrwydd yn monitro Risgiau Trawsnewid yn rheolaidd.
- Mae Rheoli Risg yn rhan annatod o weithgarwch cynllunio busnes gweithredol a phennu Strategaethau a Pholisiâu.

- Cofnodir holl Risgiau trawsnewid a phrosiectau.
- Mae pob Cynllun yn cynnwys cofnodion Risgiau, gan gynnwys:
 - Y Cynllun Ariannol Tymor Canolig;
 - Cynlluniau Busnes (lefel 1); a
 - Cynlluniau Gwasanaeth (lefel 2).
- Caiff trefniadau Rheoli Risg Corfforaethol eu harchwilio'n rheolaidd.
- Mae gweithgarwch rheoli risg wedi'i gynnwys mewn rhaglenni archwilio sefydliad/gwasanaethau unigol.
- Mae 'risgiau' yn sail i raglenni gwaith archwilio'r Archwilwyr Mewnol, fel sy'n ofynnol gan system meddalwedd rheoli archwilio Pentana. Estynnwyd templed adroddiadau'r Cabinet i gynnwys risgiau ac oblygiadau sy'n codi.

Rheoli perfformiad

- Mae rheoli perfformiad corfforaethol yn gysylltiedig â'r Amcanion Llesiant a Gwella, Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 a chynlluniau'r BGC. Mae gan y Cyngor hefyd lawer o ddangosyddion lleol sy'n ei helpu i benderfynu a yw wedi cyflawni'r blaenoriaethau yn ei Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 ai peidio.
- Cymeradwyodd y Cyngor Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad ac Adolygiad Blynyddol o Amcanion Perfformiad a Llesiant 2021-22.
- Casglwyd gwybodaeth feincnodi fel rhan o weithgarwch ailfodelu gwasanaethau.
- Aseidiadau mewnol ac allanol gan:
 - Archwilio Cymru;
 - Estyn;
 - Arolygiaeth Gofal Cymru ('AGGC');
 - Swyddfa'r Comisiynydd Pwerau Ymchwilio ('ICPO'); a
 - Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ('ICO').
- Hunanasesiad (Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio) –ymarfer hunanasesu wedi'i drafod ar 13 Mehefin 2023 ac i'w gynnal yn 2023/24.
- Mae gwasanaethau unigol yn cynnal gweithgarwch hunanasesu trwy gyfrwng matrices perfformio.
- Mae Archwilio Mewnol yn cynnal hunanasesiad blynyddol ac maent yn cael adolygiad cymheiriad / asesiad allanol annibynnol bob 5 mlynedd gan PSIAS. Asesu ansawdd yn allanol (EQA) wedi'i gwblhau fis Mai 2022, adroddiad a chynllun gweithredu yn deillio o hwnnw wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 27.9.22 ynghyd â Hunanasesiad Archwiliad Mewnol Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol.
- Perfformiad costau (gan ddefnyddio mewnbynnau ac allbynnau).
- Mae Panel Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cyfarfod bob chwarter. Mae pob Swyddog Arweiniol Corfforaethol yn adrodd i'r Panel hwn a chyhoeddir y dyddiadau ar gyfer adrodd yn yr adroddiad. Mae Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn mynychu ar sail yr egwyddor y gallant nodi meysydd y mae gofyn eu cynnwys yn eu Blaenraglenni Gwaith priodol nhw.
- Mae Prif Swyddogion yn darparu cymorth a chynngor i Aelodau. Rhoddir cynngor gan y Prif Swyddog Ariannol a'r Swyddog Monitro hefyd.
- Mae trefniadau craffu mewn grym ac sy'n cynnig cyfleoedd i herio gweithgarwch gwneud penderfyniadau ac adolygu darpariaeth gwasanaethau. Nod y swyddogaeth graffu yw cynnig gwerth ychwanegol i'r agenda gwelliant parhaus yn eu rôl fel "cyfaill beirniadol". Yn ogystal, mae Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn cynnig cyfleoedd i wneud gwaith datblygu polisi a gwaith cyn gwneud penderfyniadau, sy'n

swyddogaeth craffu, a hyn wedi'i ddatblygu dros y blynyddoedd diwethaf. Nod y Cyngor yw craffu, pan fo modd, cyn y caiff penderfyniadau eu gwneud.

- Rhoddir hyfforddiant i Aelodau ar rôl Craffu a hyfforddiant i Gadeirydd ac Is-Gadeirydd Craffu.
- Bydd Pwyllgor Cydlynw Trosolwg a Chraffu'r Cyngor yn gyfrifol am gymryd trosolwg o effeithiolrwydd cyffredinol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC).
- Gwneir gwaith gyda Swyddfa Cenedlaethau'r Dyfodol er mwyn datblygu Fframwaith Craffu mewn perthynas â DLICD.
- Mae Bwrdd Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cyfarfod bob chwarter, ac estynnir gwahoddiad i Gadeiryddion Pwyllgorau Craffu fynychu.
- Pennir dyddiadau adrodd ar ddechrau pob blwyddyn.
- Atgyfeirir Trawsnewid a Risgiau i gyd-gyfarfodydd a Phaneli Llywodraeth Leol.
- Cyflawnir gwaith monitro ariannol yn rheolaidd ar draws y Cyngor dan drefniant cyfrifyddu datganoledig a chaiff gwaith adrodd ffurfiol ei gyflwyno i'r Cabinet. Caiff gwaith monitro ei gynnwys yn yr adroddiadau rheoli perfformiad chwarterol hefyd.
- Arferion cyfrifyddu – cydymffurfir â Chodau Ymarfer. Caiff Dangosyddion Darbodus eu paratoi ac fe'u hadroddir i'r Cyngor a'u monitro trwy gydol y flwyddyn. Cyflawnir gweithgarwch rheolaidd i fonitro'r gyllideb trwy gydol y flwyddyn. Mae Archwiliwr Mewnol yn adolygu trefniadau rheoli o ran monitro a chasglu incwm hefyd.
- Caiff cynlluniau Busnes/Gwasanaethau eu monitro er mwyn sicrhau y cyflawnir canlyniadau cyflawni.

Rheolaeth fewnol gadarn

- Cymeradwyodd y Cabinet y Strategaeth a'r Polisi Rheoli Risg a'r Fframwaith Rheoli Risg ar 20 Chwefror 2024.
- Cyflwynir diweddariadau mewn perthynas â Pharhad Busnes ac Argyfyngau Sifil Posibl yn rheolaidd yn unol â'r Gofrestr Risg Corfforaethol, Risg CORP04.
- Mae'r Grŵp Parhad Busnes ac Argyfyngau Sifil Posibl yn cyfarfod bob mis.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd o'r Grŵp Rheoli Parhad Busnes a Materion Brys i adolygu Cynlluniau a Threfniadau Parhad Busnes a Materion Brys Meysydd Gwasanaeth a Chorfforaethol, yn ogystal ag argymhellion sy'n codi o ddigwyddiadau yn y gorffennol ac ymarferion i ddangos tystiolaeth o risg, nodi tueddiadau sy'n dod-i'r amlwg, a chofnodi unrhyw wersi a ddysgwyd er mwyn ymateb iddynt.
- Asesir risg y Cynllun Archwilio Mewnol blynyddol ac mae'n ystyried nodau ac amcanion y Cyngor, a'i bolisiâu a'i weithdrefnau corfforaethol; i gynnwys adolygiad o'r trefniadau corfforaethol Rheoli Risg, a phrofi'r trefniadau rheoli lliniarol sydd mewn grym ar gyfer sampl o risgiau a nodir yn y Gofrestr Risg Corfforaethol.
- Cymeradwywyd y Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynyddol 2023-2024 gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 09 Mawrth 2023
- Gall cynllun archwilio blynyddol yr Archwilydd Mewnol roi sylw i unrhyw weithgarwch angenrheidiol i ail-flaenoriaethu gwaith, gan ganiatáu i'r Archwilydd Mewnol fod yn ymatebol i unrhyw newidiadau o ran risg yn y Cyngor.
- Cyflwynir adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol Chwarterol rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio at ddibenion monitro (e.e. cyflwynwyd Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol ar gyfer y cyfnod rhwng 1 Gorffennaf 2022 hyd at 30 Medi 2023 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 24 Ionawr 2024).
- Mae adroddiadau archwilio mewnol a gyflwynir i Reolwyr yn amlygu'r risgiau o beidio gweithredu unrhyw gamau Archwilio Mewnol a argymhellir. Cynhelir archwiliad dilynol o'r cynlluniau gweithredu a gyflwynir. Os bydd y Rheolwr Corfforaethol-

Archwilio Mewnol o'r farn nad yw Rheolwr wedi rhoi sylw i unrhyw risgiau sylfaenol, adroddir am hyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ac mae gan y Pwyllgor hwn y disgrisiwn i ofyn i'r Rheolwr hwnnw fynychu ac esbonio'r rheswm dros beidio sicrhau cydymffurfiaeth.

- Llunnir crynodeb yn flynyddol o'r gwaith a barn yr archwilwyr ynghylch y sicrwydd a roddir yn yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn. Cymeradwywyd Adroddiad Blynyddol yr Archwilwyr Mewnol ar gyfer 2023/24 gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 21 Mehefin 2023.
- Mae adolygiadau dilynol yr Archwilwyr Mewnol yn monitro rhoi'r camau gweithredu gofynnol ar waith.
- Caiff trefniadau rheoli mewnol, risg a phrosesau llywodraethu eu monitro yn unol â'r Siarter Archwilio Mewnol (cymeradwywyd y fersiwn diwethaf gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 17/01/23) a'r Cynllun a'r Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol.
- The appointed Auditor considers the Council's arrangements to secure economy, efficiency and effectiveness in his letter he has stated that the Council has complied with its responsibilities to the use of its resources.
- Bydd yr Archwilydd a benodir yn ystyried trefniadau'r Cyngor er mwyn sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei lythyr lle y mae'n nodi bod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau ynghylch defnyddio ei adnoddau.
- Mae gwerthuso risg wastad yn ymddangos ar agendâu.
- Cydymffurfir â'r Cod Ymarfer ynghylch Rheoli Risg Twyll a Llygredd ('CIPFA', 2014).
- Mae gan Archwilwyr Mewnol weithdrefnau yn eu lle os darganfyddir twyll.
- Mae Swyddog yn nhîm yr Archwilydd Mewnol yn Dechnegydd Atal Twyll achrededig, ac mae ail swyddog wrthi hefyd yn astudio at y cymhwyster.
- Mae Swyddog yn nhîm yr Archwilydd Mewnol yn meddu ar Dystysgrif CIPFA mewn Arferion Ymchwilio ('CCIP').
- Diweddarwyd a chymeradwywyd 'Strategaeth i Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo (gan gynnwys Atal Gwyngalchu Arian)' gan y Cyngor ar 17 Mehefin 2021 (cadarnhawyd y cofnodion ar 23 Medi 2021) ac fe'i hysgrifennwyd mewn perthynas â'r Cod Ymarfer a'i diweddarau i sicrhau y caiff yr holl ofynion eu cynnwys.
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn gwneud gwaith atal twyll yn ôl y gofyn (yn ogystal â delio gyda gweithgarwch darganfod twyll fel yr ystyriwyd yn gynharach).
- Mae'r Cyngor yn cydymffurfio â gofynion Menter Twyll Genedlaethol flynyddol Archwilio Cymru, a gydlynir gan yr Archwilydd Mewnol ar hyn o bryd.
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn cyflwyno Adroddiad Atal Twyll i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn ([Adroddiad Archwilio Mewnol c.pdf](#) (ceredigion.gov.uk) 21/06/2023).
- Gwneir gwaith monitro ac ymateb i rybuddion o dwyll (NAFN, rhwydweithiau ehangach, cymheiriaid, ac ati);
- Ceir aelodaeth o rwydweithiau a grwpiau proffesiynol (Tisonline, KHub, ac ati), a chyfranogir yn weithredol atynt;
- Mae'r Archwilydd Mewnol yn cynnig cyngor i wasanaethau ynghylch gweithredu systemau a phrosesau newydd er mwyn sicrhau y caiff trefniadau rheoli mewnol effeithiol eu cynnal;
- Mae Swyddogion enwebedig o'r Cyngor yn gwneud hyfforddiant twyll amrywiol er mwyn cynnal eu gwybodaeth a'u harbenigedd;

- Pan fo hynny'n briodol, cyhoeddir erlyniadau llwyddiannus ar wefan y Cyngor (ac yn y wasg leol).
- Gall cynllun archwilio blynyddol yr Archwilydd Mewnol roi sylw i unrhyw weithgarwch angenrheidiol i ail-flaenoriaethu gwaith, gan ganiatáu i'r Archwilydd Mewnol fod yn ymatebol i unrhyw newidiadau o ran risg yn y Cyngor.
- Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cynnwys barn flynyddol y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol ar sicrwydd.
- Pennaeth y swyddogaeth Archwilio Mewnol yw Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol sy'n astudio ar hyn o bryd tuag at gymhwyster Archwilio Mewnol, mae ganddynt brofiad helaeth ym maes llywodraeth leol, ac maent yn cael eu cynorthwyo gan dîm sy'n meddu ar sgiliau a gwybodaeth briodol. Cynhelir gwaith adrodd rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch gweithgarwch Archwilio Mewnol. Ceir gweithgarwch cynllunio busnes a blaenraglen waith gadarn sy'n seiliedig ar risg.
- Mae'r Archwilwyr Mewnol yn gwerthuso ac yn gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu yn unol â PSIAS, a gaiff ei hunanasesu a'i adrodd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn, ynghyd ag unrhyw welliannau sy'n ofynnol. Cynhelir adolygiad cymheiriaid bob 5 mlynedd, a'r diweddaraf wedi'i gwblhau ym mis Mai 2022. Cyflwynwyd yr adroddiad a'r cynllun gweithredu dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2022.
- Mae'r Archwilwyr Mewnol yn cynnig sicrwydd unigol i Reolwyr ar ôl pob adolygiad archwilio – yna, defnyddir y rhain i gynnig lefel gorfforaethol gyffredinol o sicrwydd bob blwyddyn, sy'n cyfrannu i'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- Gweithredwyd proses i ailstrwythuro Archwilio Mewnol ym mis Mai 2019, a chynhaliwyd un arall ym mis Tachwedd 2020. Mae'r gwasanaeth wedi bod yn manteisio ar adnoddau llawn er 1 Rhagfyr 2020.
- Mae dau aelod o'r tîm yn astudio am gymhwyster hyfforddiant proffesiynol Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol ar hyn o bryd.
- Hunanasesiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio – ymarfer hunanasesu ar y gweill
- Ceir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Cynhelir cyfarfodydd yn ôl yr angen rhwng y Swyddog Monitro a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Swyddog Monitro a'r Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol.
- Ceir cyfarfodydd rheolaidd rhwng y Swyddog Monitro, y Rheolwr Corfforaethol–Archwilio Mewnol ac Archwilio Cymru pan fo angen.
- Trefnir cyfarfodydd rheolaidd rhwng Aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r rheolydd allanol Archwilio Cymru (gyda Swyddogion a hebddynt).

Rheoli data

- Cymeradwywyd y Strategaeth TGCh a Digidol ar gyfer 2018-2022.
- Mae'r holl bolisiâu wedi cael eu diweddarau (cymeradwywyd pob un ym mis Chwefror 2019) gan gynnwys:
 - Polisi Diogelu Data a GDPR (diweddarau yn 2023)
 - Polisi Diogelwch Gwybodaeth; (diweddarau yn 2024) a
 - Pholisi Rheoli Cofnodion. (diweddarau yn 2024)
- Rhaid i'r holl Staff gwblhau modiwl hyfforddiant e-ddysgu gorfodol ynghylch Diogelwch Gwybodaeth.

- Rhaid i'r holl Staff gwblhau modiwl hyfforddiant e-ddysgu gorfodol ynghylch Diogelu Data.
- Mae Swyddog Diogelu Data dynodedig.
- Y Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Cyswllt Cwsmeriaid yw'r Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth ('SIRO') ac mae wedi mynychu hyfforddiant priodol ar gyfer y rôl honno.
- Nodir y Swyddogion cyfrifol canlynol:
 - Swyddog Diogelwch TG ('ITSO'); a
 - Swyddog Rheoli Cofnodion a Gwybodaeth ('IRMO')
- Yn ogystal, mae'r grwpiau/pwyllgorau canlynol yn ystyried diogelwch gwybodaeth:
 - Grŵp Seibergadernid a Llywodraethu Gwybodaeth; a
 - Cyfarfod Parhad Busnes ac Argyfyngau.
- Aseidiadau allanol i gynnwys cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- Archwiliadau Mewnol rheolaidd ar ofynion cofrestru diogelu data.
- Mae gweithdrefnau yn dilyn archwiliad Archwilio Cymru wedi'u rhoi ar waith.
- Mae swyddogion yn ystyried cyflwyno hysbysiadau preifatrwydd mewn perthynas â cheisiadau i'r holl Aelodau, gan gynnwys y Pwyllgor Rheoli Datblygu.
- Mae hyfforddiant wedi'i drefnu ar gyfer Aelodau ar eu rhwymedigaethau o dan y GDPR fel rhan o'r hyfforddiant newydd i Aelodau ac mae adran ar y ddeddfwriaeth honno bellach wedi'i chynnwys yn y protocol ar gyfer Aelodau wrth gynllunio.
- Llofnododd Cyngor Sir Ceredigion Gytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru ('WASPI'), felly mae'n defnyddio fframwaith WASPI ar gyfer Cytundebau Rhannu Gwybodaeth

***Mae'r cytundeb yn gasgliad cyffredin o egwyddorion a safonau y bydd sefydliadau partner yn rhannu gwybodaeth bersonol drwyddynt. Bydd sefydliadau sy'n mabwysiadu'r Cytundeb yn dangos eu hymrwymiad wrth fodloni'r amodau, y hwymedigaethau a'r gofynion cytunedig o fewn y fframwaith.
- Yn rhan fwyaf yr achosion, anfonir cytundebau ymlaen i'r Swyddog Diogelu Data.
- Ceir cofrestr gyhoeddus ar wefan WASPI hefyd.
- Aseidiadau allanol rheolaidd e.e. cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- Tystiolaeth a monitro perfformiad mewnol.
- Caiff data ei groes-gyfateb ar draws y gwahanol wasanaethau.
- Caiff gwerthoedd Dangosyddion Perfformiad eu dilysu gyda chymorth tystiolaeth.
- Amserlen Gadw – bellach wedi'i chyhoeddi ar y fewnwyd.

Rheolaeth ariannol gyhoeddus gref

- Cymeradwywyd fersiwn ddiweddaraf y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig gan y Cyngor Llawn ar 21/09/23. Mae hyn yn adlewyrchu Setliad Terfynol Llywodraeth Cymru 2023/24 a Setliad Cymru Gyfan dangosol Llywodraeth Cymru 2024/25 ac yn cwmpasu'r cyfnod 2023/24 i 2026/27. Cafodd hyn hefyd ei ystyried gan y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol ar 19/07/23 a'r Cabinet ar 05/09/23.
- Mae bellach yn cynnwys fframwaith polisi er mwyn pennu cyllidebau bob blwyddyn, yn ogystal â chynllun tair blynedd. Mae'r SATC yn cynnwys risg corfforaethol a gaiff ei ddiweddarau o leiaf dair gwaith y flwyddyn. Yn ogystal, mae'r gweithgarwch blyneddol er mwyn pennu'r gyllideb yn cynnwys asesiad risg. Mae'r Cyngor yn ymateb i'r cynnig yn Adroddiad Gwella Blyneddol Swyddfa Archwilio Cymru (Archwilio Cymru bellach) 2016, gan ystyried yr adroddiad yng ngoleuni SATC trwy sicrhau bod trefniadau rheolaeth ariannol y Cyngor yn ddigon cadarn i fodloni'r sialensiau sylweddol a fydd yn codi yn y dyfodol.

- Datblygwyd Cynllun Strategol ac mae wedi gwella'r rhaglen waith sy'n angenrheidiol er mwyn ystyried blaenoriaethau gwasanaeth wrth roi sylw i gyfyngiadau ariannol.
- Pennir amserlen/cynllun prosiect cyllideb flynyddol er mwyn sicrhau y caiff cyllideb gytbwys ei chymeradwyo o fewn y cyfnod statudol yn unol â fframwaith cyllideb y Cyngor.
- Cyflwynir adroddiadau cyllideb rheolaidd i'r Cabinet a'r Grŵp Arweiniol trwy gydol y flwyddyn a chaiff cyllidebau gweithredol eu monitro bob mis.
- Mae gweithgarwch monitro'r gyllideb yn digwydd yn gyson trwy gydol y flwyddyn, o fewn gwasanaethau, i'r Cabinet ac i weithgorau Swyddogion sy'n Aelodau e.e. Grŵp Datblygu a CMG ac arbedion y rhaglen drawsnewid i'r Grŵp Trawsbleidiol Ymgynghorol am Drawsnewid ac Effeithlonrwydd.
- Cynhelir cyfarfodydd chwarterol o'r Panel Gweithredol yn ôl y gofyn gyda Swyddogion Arweiniol Corfforaethol, ynghyd ag Arweinydd y Cyngor, y Prif Weithredwr, y Swyddog Arweiniol Corfforaethol dros Gyllid a'r Aelod Cabinet sydd â chyfrifoldeb dros Gyllid.

G. Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol:

Gweithredu arferion da o ran tryloywder

- Gwefan y Cyngor.
- Darlledir cyfarfodydd y Cyngor a'r Cabinet.
- Templedi safonol ar gyfer y Cabinet, Craffu a'r Cyngor.
- Cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.
- Defnyddio Modern.Gov er mwyn cyhoeddi agendâu a Gwybodaeth am Gyngorwyr.
- Mae manylion cyswllt Cyngorwyr, eu cofnodion presenoldeb, eu haelodaeth o Bwyllgorau a'r Datganiadau Datgelu Buddiannau ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae adroddiadau blynyddol Cyngorwyr ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Chraffu ar gael ar wefan y Cyngor.
- Mae Adroddiad Blynyddol y Gwasanaethau Democrataidd ar gael ar wefan y Cyngor.
- Yn unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021, mae offer wedi'i osod yn Siambr y Cyngor i alluogi cynnal cyfarfodydd hybrid. Mae'r Cyngor yn cynnig ffyrdd amgen i ddinasyddion droi at wybodaeth os nad ydynt yn gallu manteisio ar wasanaethau digidol. Gallant ffonio Canolfan Gyswllt y Cyngor neu ymweld â'i Lyfrgelloedd lle gall y cyhoedd droi at gyfrifiaduron sydd ar gael neu wasanaeth WiFi 4G am ddim, sy'n caniatáu i unrhyw un ddefnyddio eu dyfais eu hunain.

Gweithredu arferion da mewn adroddiadau

- Cyhoeddir Adroddiad Blynyddol ar yr Hunanasesiad ac Amcanion Gwella a Llesiant y Cyngor Sir ar wefan Cyngor Sir Ceredigion er mwyn hysbysu dinasyddion Ceredigion o'r gweithgareddau a'r camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd er mwyn cefnogi ei Amcanion Gwella a Llesiant. Mae hyn yn rhan o hunanasesiad y Cyngor hefyd. Mae cynllun cryno ar gael hefyd mewn swyddfeydd cyhoeddus ar gyfer ein dinasyddion.
- Cyhoeddir datganiadau ariannol blynyddol ar wefan y Cyngor.
- Mae Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yn dangos tystiolaeth o'r ffordd y mae'n cydymffurfio â saith Egwyddor graidd y Fframwaith Llywodraethu a'r

isegwyddorion sydd yn y Fframwaith ac yn y Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol, gan gynnwys sut y mae'n gweithredu trefniadau cywir er mwyn llywodraethu ei faterion, yn hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau ac yn gwneud trefniadau ar gyfer rheoli risg (datblygwyd y Fframwaith Llywodraethu yn 2010 ac fe'i diwygiwyd yn unol â Fframwaith *Delivering Good Governance in Local Government* CIFA/SOLACE 2016). Mae'n cydymffurfio hefyd â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

- Cynhaliwyd asesiad o'r fframwaith ar gyfer llywodraethu corfforaethol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth. Penderfyniad i'w wneud gan y Cyngor ynghylch cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ai peidio, ynghyd â'r Datganiad Cyfrifon.
- Rhannwyd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol gyda chyfrifon, gan ei adolygu a'i ddiweddarau gydag Aelodau a Swyddogion gan gynnig proses ymgysylltu ehangach.
- Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol y Cyngor yn dangos bod y trefniadau llywodraethu corfforaethol angenrheidiol mewn grym ganddo er mwyn sicrhau perfformiad effeithiol. Mae'r Cod Llywodraethu Lleol yn ddatganiad cyhoeddus sy'n nodi'r ffordd y bydd y Cyngor yn cyflawni'r ymrwymiad hwnnw.
- Mae goblygiadau ariannol yn ofyniad er mwyn eu cynnwys yn holl adroddiadau Cyfarfodydd y Cabinet. Diweddarwyd Rheoliadau Ariannol a'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol (Dogfen F y Cyfansoddiad), a'r Rheolau Gweithdrefn Contract (Dogfen G y Cyfansoddiad).
- Arferion cyfrifyddu – cydymffurfir â Chodau Ymarfer, caiff Dangosyddion Darbodus eu paratoi a'u hadrodd i'r Cyngor a'u monitro trwy gydol y flwyddyn. Cynhelir gweithgarwch rheolaidd er mwyn monitro'r gyllideb trwy gydol y flwyddyn. Yn ogystal, mae'r Archwilydd Mewnol yn adolygu trefniadau rheoli ynghylch casglu a monitro incwm.

Sicrwydd ac atebolrwydd effeithiol

- Mae perthynas waith dda yn bodoli gyda Llywodraeth Cymru a rheolyddion allanol, gan gynnwys Archwilio Cymru, Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC), yr Awdurdod Gwasanaethau Ariannol ('FSA') a'r Asiantaeth Safonau Bwyd fel rheolyddion allweddol.
- Cofnodir Protocol Archwilio Cymru ac mae gweithdrefnau mewn grym er mwyn sicrhau y rhoddir sylw i'r holl 'Ffurflenni Ymateb Rheolwyr' o bob adroddiad Archwilio Cymru, a bod ymatebion Gwasanaeth yn cael eu cyflwyno i'r Grŵp Arweiniol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac Archwilio Cymru.
- O ran monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion, y Swyddog Llywodraethu yw pwynt cyswllt Archwilio Cymru ar gyfer Ffurflenni Ymateb Rheolwyr ('MRFs') a materion llywodraethu/ORFs sy'n ymwneud â llywodraethu parhaus. Disgrifir y system hon mewn Protocol, a gymeradwywyd gan y Grŵp Arweiniol ac a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a chyflwynwyd fersiwn wedi'i ddiweddarau (er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Swyddog Gwella a Pherfformiad Corfforaethol yn eu swydd) i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod ei gyfarfod ar 9.9.2021.
- Cynhelir cyfarfodydd misol hefyd rhwng Swyddogion Perfformio ac Archwilio Cymru a gellir eu trefnu â swyddogion eraill os oes angen. Ceir deialog reolaidd gyda chynrychiolwyr o Archwilio Cymru.
- Rhoddir sylw i argymhellion gan Archwilio Cymru yn y trefniadau Rheoli Perfformiad Corfforaethol.

- Cyflwynir holl adroddiadau Archwilio Cymru i'r grŵp Arweiniol a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, sy'n monitro rhoi'r camau gweithredu cywiro gofynnol ar waith.
- Mae proses er mwyn monitro cynnydd Camau Gweithredu wedi'i datblygu.
- Mae'r Prif Archwilydd Mewnol (CMIA) wrthi ar hyn o bryd yn astudio er mwyn sicrhau cymhwyster Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA) ac mae ganddynt brofiad helaeth ym maes llywodraeth leol, ac wedi'u cefnogi gan dîm sy'n meddu ar sgiliau a gwybodaeth briodol.
- Mae'r Rheolwr Archwilio wrthi'n gwneud cymhwyster Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA).
- Mae dau archwilydd yn datblygu sgiliau archwilio TGCh.
- Mae Swyddogion Archwilio Mewnol yn astudio am gymwysterau archwilio er mwyn gwella eu gwybodaeth, eu sgiliau a'u cymhwysedd.
- Gweithredwyd proses i ailstrwythuro Archwilio Mewnol ym mis Mai 2019, a chynhaliwyd rhai eraill ym mis Tachwedd 2020 ac ym mis Ebrill 2022. Mae'r gwasanaeth wedi bod yn manteisio ar adnoddau llawn er 1 Mehefin 2022.
- Mae CMIA newydd wedi bod yn y swydd o 1 Ionawr 2022, ac mae ganddynt brofiad sylweddol ym maes Archwilio Mewnol, ac fe'u cefnogir gan Reolwr Archwilio gwybodus a medrus.
- Mae gan rôl CMIA fynediad rhydd a dilyffethair i Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac mae'r ddau yn cyfarfod yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn.
- Mae gweithgarwch cynllunio busnes a blaenraglen waith gadarn sy'n seiliedig ar risg yn eu lle.
- Adroddir yn rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ynghylch gweithgarwch Archwilio Mewnol, h.y. Adroddiadau Cynnydd Archwilio Mewnol chwarterol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er mwyn monitro perfformiad cynnydd a gwella, a rhoddir crynodeb o'r gwaith a'r farn archwilio ynghylch sicrwydd mewn Adroddiad Blyneddol Archwilio Mewnol bob blwyddyn ar ddiwedd y flwyddyn. Cynhelir adolygiadau dilynol er mwyn monitro camau gweithredu cywirol. Internal Audit Charter regularly reviewed and approved by Governance & Audit Committee (last version approved by Audit Committee 17/1/23).
- Mae CMIA yn cynnig barn wrthrychol flynyddol am sicrwydd ynghylch prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu y Cyngor, ar sail y sicrwydd unigol a roddir i Reolwyr—ar ôl pob adolygiad archwilio, ac mae hyn yn cyfrannu i'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol.
- Adroddir am y cydymffurfio â PSIAS bob blwyddyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chynllun gwella yn dilyn hyn. Cynhelir gweithgarwch adolygu asesu gan gymheiriaid bob pum mlynedd (cynhaliwyd yr adolygiad diweddaraf ym mis Mai 2022 gan Gyngor Sir Ynys Môn, cyflwynwyd yr adroddiad a'r cynllun gwella dilynol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Medi 2022).
- Cenhadaeth Archwilio Mewnol yw gwella a diogelu gwerth sefydliadol trwy gynnig sicrwydd, cyngor a barn wrthrychol ac sy'n seiliedig ar risg. Nodir manylion hyn yn y Siarter Archwilio fewnol, sy'n nodi hawl mynediad Archwilio Mewnol hefyd (yn unol â Rheoliadau Ariannol/Cyfansoddiad y Cyngor).
- Pennir cytundebau Atebolrwydd a Phartneriaeth mewn prosiectau ar y cyd.

4 Barn am lefel y sicrwydd y gall y trefniadau llywodraethu ei rhoi

Mae'r Rheolwr Corfforaethol-Archwilio Mewnol (CMIA) yn paratoi Adroddiad Archwilio Mewnol Blyneddol ar ddiwedd y flwyddyn, a gyflwynir fel rheol i'r Pwyllgor Llywodraethu

ac Archwilio yn ei gyfarfod ym mis Mehefin. Mae'r adroddiad yn amlinellu canlyniadau unigol a chyfunol yr adolygiadau archwilio a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn, ac mae'n rhoi'r farn archwilio gyffredinol am sicrwydd yn seiliedig ar y gwaith archwilio hwnnw. Mae'r sicrwydd a roddir hefyd yn rhoi sylw i gynnydd o ran gweithredu gwelliannau, ystyriaeth o'r gofrestr risgiau, a'r sicrwydd a roddir mewn adroddiadau a gyhoeddwyd gan reoleiddwyr allanol. Yn yr adroddiad ceir manylion ynghylch cwrpas y gwaith archwilio, a'r angen i ail-flaenoriaethu'n gyson er mwyn sicrhau bod gwaith digonol yn cael ei gyflawni ar gyfer rhoi sicrwydd.

Mae'r Adroddiad Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn yn cynnwys canlyniadau hunanasesiad blynyddol y gwasanaeth archwilio mewnol, sy'n seiliedig ar dempled Nodyn Cymhwys CIPFA i Lywodraeth Leol. Roedd y templed yn destun adolygiad allanol gan gymheiriaid yn 27 Medi 2023.

Daeth yr asesydd allanol i'r casgliad bod swyddogaeth Archwilio Mewnol Cyngor Sir Ceredigion yn cydymffurfio'n gyffredinol â'r PSIAS. Ar hyn o bryd mae'r swyddogaeth yn cydymffurfio â 50 o feysydd yr arferion gorau, cydymffurfiaeth rannol mewn chwe maes a dim meysydd o ddiffyg cydymffurfio.

Lluniwyd Adroddiad am gynnydd Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023-2024 a Chynllun Gweithredu'r Flwyddyn Gyfredol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 24ed Ionawr ac 14eg Mawrth 2024.

Mae Adroddiad Cynnydd Archwilio Mewnol 1/4/2023-30/6/2023 (a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27/09/2023 a'r cyfnodau dilynol i'w disgwyl ar , 24/01/2024, 14/03/2024 a 16/07/2024) yn cynnwys y camau gweithredu a gymerwyd hyd yma er mwyn cyflawni'r gwelliannau arfaethedig a nodwyd.

Mae strwythur staffio'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi bod yn gyflawn yn ystod y flwyddyn 2023-2024.

Ar 09 Mawrth 2023, cyflwynodd y CMIA y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2023/24 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Diben hwn yw sicrhau bod gwaith yn cael ei gyflawni ar lefel ddigon eang i ategu'r farn flynyddol am effeithiolrwydd y systemau llywodraethu, gwaith rheoli risgiau, a rheolaeth fewnol ar draws y Cyngor.

Roedd y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2023/24 yn crynhoi'r meysydd gwaith yr oedd yr Adran Archwilio Mewnol yn bwriadu canolbwyntio arnynt yn ystod y flwyddyn.

Mae gwaith archwilio mewnol wedi'i asesu yn barhaus ac mae anghenion a blaenoriaethau cyfnewidiol y Cyngor wedi cael eu hystyried yn rheolaidd. Yn ychwanegol i'r gwaith adweithiol hwn, rhoddir sicrwydd ar gyfer 2023/24 ar adolygiadau a gynllunnir ac sy'n parhau neu'n cael eu cynnal yn ystod y flwyddyn er mwyn asesu lefel flynyddol y sicrwydd ar gyfer y Cyngor. Mae'r holl gamau gweithredu a gymerwyd wedi bod yn gyson â'r nodyn cyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan y Bwrdd Cynghori ar Safonau Archwilio Mewnol. At hynny, mae rhagor o adnoddau wedi'u neilltuo i ddatblygu'r system mapio sicrwydd er mwyn ategu ymhellach y sicrwydd a roddir ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae gan y Cyngor, er enghraifft, rwymedigaeth daer i ddyfarnu grantiau amrywiol i fusnesau cymwys yn y Sir, ac oherwydd hawliadau twyllodrus posibl, mae Archwilio

Mewnol wedi parhau i adolygu sampl o geisiadau cyn talu (mae'n haws stopio taliadau nag adfer yr arian wedi hynny), gan ychwanegu gwerth i weithrediadau'r Cyngor o ganlyniad i amgylchiadau sy'n newid, fel y'i cefnogir gan nodiadau arweiniad y Bwrdd Cyngori Safonau Archwilio Mewnol.

Daeth y CMIA i'r casgliad yn ei Hadroddiad Blynyddol 2023/24 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 21 Mehefin 2023 bod gan y Cyngor fframwaith boddhaol o lywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol ar waith i reoli cyflawni amcanion y sefydliad yn ystod y flwyddyn, yn seiliedig ar:

- nifer, cwmpas a'r sicrwydd a gafwyd o'r adolygiadau mewnol ac allanol a gynhaliwyd yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2024,
- a'r ffaith bod y rheolwyr wedi derbyn y camau a gymerwyd (pan fo modd).

Bydd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn destun adolygiad gan Archwilio Cymru er mwyn sicrhau ei fod yn gyson â'r wybodaeth sydd ganddo ac â deddfwriaeth. Yn ogystal, mae'r Adran Archwilio Mewnol yn cynnal adolygiad annibynnol blynyddol o'r Fframwaith Llywodraethu Blynyddol ac o'r dull sgorio a'r dystiolaeth, fel y nodir ym Mhwynt 2 uchod.

Swyddog Arweiniol Corfforaethol–Cyswilt Cwsmeriaid y Cyngor yw Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth yr awdurdod, ac mae'n gyfrifol hefyd am Ddiogelu Data a Diogelwch TGCh.

Yn draddodiadol, roedd Fforwm SIRO yn cynnwys arbenigwyr am faterion: e.e. Cyfleusterau, Diogelu Data, Diogelwch TG, Pennaeth TG, Cyfreithiol, AD a rhywfaint o gynrychiolaeth adrannol. Mae hwn yn cyfarfod bob chwarter i drafod materion sy'n ymwneud â risg gwybodaeth a rheoli gwybodaeth.

Mae rolau allweddol a threfniadau craffu presennol y Tîm Asedau Gwybodaeth fel a ganlyn:

- Swyddog Diogelwch TG ('ITSO') sy'n cynghori ynghylch diogelwch data, a chynghorwyr ac ymgynghorwyr allanol yn cael eu defnyddio o bryd i'w gilydd i roi prawf ar drefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch;
- Swyddog Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion ('IRMO') sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau ar waith ac y glynir wrthynt;
- Mae'r Grŵp Corfforaethol Diogelu Data (a elwir yn fewnol yn gyfarfod Grŵp Corfforaethol Diogelu Data / Rhyddid Gwybodaeth / Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol) yn cwrdd bob chwarter, a chaiff ei gadeirio gan y Pennaeth; a
- Adroddiadau Blynyddol yn ôl yr angen i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'r Cyngor.

Yn ogystal:

- Y Swyddog Diogelwch TG ('ITSO') yw Is-gadeirydd Fforwm Diogelwch Sector Cyhoeddus Cenedlaethol Cymru (WARP Cymru) sy'n cwrdd bob chwarter.

- Y Swyddog Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion ('IRMO') yw Cadeirydd Cymdeithas Rheoli Gwybodaeth a Chofnodion Cymru ac mae'n trefnu digwyddiadau ar draws Cymru.
- Mae'r IRMO yn aelod o Banel Sicrhau Ansawdd Cytundeb Rhannu Gwybodaeth Bersonol Cymru ar gyfer Canolbarth a Gorllewin Cymru.

Yn dilyn yr adolygiad o'r Fframwaith Llywodraethu, bernir bod y trefniadau llywodraethu cyffredinol yn dda ar y sail bod mwyafrif y sgorau a roddwyd yn 4/5.

5 Y materion a nodwyd ar gyfer y llynedd (2023-2024)

Mae'r tabl canlynol yn cofnodi'r camau gweithredu a gymerwyd yn ystod 2023-24 i ddatrys y materion a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2022-2023, y Swyddog Arweiniol sy'n gyfrifol am oruchwylio'r cam gweithredu a'r dyddiad cwblhau disgwylidig. Mae gan y Swyddog Arweiniol gyfrifoldeb i sicrhau bod y cam gweithredu'n cael ei nodi mewn manylder, yn cael ei fonitro a'i ddiweddarau yn eu Cynllun Busnes Gwasanaeth personol.

Sylwer: bydd unrhyw gamau gweithredu nad ydynt wedi'u cwblhau'n llawn erbyn y dyddiad cwblhau yn cael eu cario ymlaen i Gynllun Gweithredu 2024-2025.

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
A1.1 Sicrhau bod yr Aelodau a'r Swyddogion yn ymddwyn gydag ymddygiad uniondeb ac yn arwain diwylliant lle maent yn gweithredu'n amlwg ac yn ddatgelu gyson er budd y cyhoedd, gan warchod enw da'r sefydliad	<p>Y Swyddog Monitro i barhau i gynghori Aelodau ymhellach am y Cod Ymddygiad.</p> <p>Y Swyddog Monitro barhau i roi cyngor i Brif Swyddogion am yr angen i ddatgelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> cysylltiadau personol agos gyda Swyddogion neu Aelodau eraill <p>Adolygiad parhaus o ddatganiadau busnes Prif Swyddogion</p> <p>Adolygu Aelodau sy'n dal cyfarwyddion, ymddiriedolaethau neu aelodaeth.</p> <p>Swyddog Monitro i ystyried adborth aelodau a gwerth ychwanegol</p>	<p>Canlyniad: ymgorffori ymddygiad uniondeb ymhellach</p> <p>Cynnydd: Cod Ymddygiad ar gyfer Swyddogion, wedi'i ddiwygio a'i gymeradwyo. Cyngor gan y Swyddog Monitro yn parhau</p> <p>Heb gwblhau</p>	Elin Prysor/ Lowri Edwards	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
	<p>aelodaeth o gyrff allanol.</p> <p>Cod Ymddygiad a adolygwyd ar gyfer Swyddogion i'w gyhoeddi unwaith y bydd yn cael ei gymeradwyo.</p> <p>Swyddogion i gwblhau modiwl eDdysgu Moeseg/Twyll Gorfodol ar ôl ei gwblhau a'i gymeradwyo.</p> <p>Sefydlu camau/dogfennau llywodraethu ar gyfer Rheoli Cynlluniau/Datblygiadau, darparu hyfforddiant ac adolygu cynnydd yn ystod 2023-2024</p> <p>Ar hyn o bryd mae trafodaethau'n cael eu cynnal gydag Archwilio Cymru i gefnogi Adolygiad Dilynol y Gwasanaeth Cynllunio. Bydd unrhyw argymhellion yn cael eu hateb.</p>	<p>Modiwl e-Ddysgu gorfodol Twyll a Moeseg wedi'i gwblhau. Bydd yn cael ei lansio ar 12/12/2023 i holl weithwyr y Cyngor ei gwblhau</p> <p>Grŵp Gorchwyl a Gorffen wedi'i sefydlu Hydref 2023</p>		
A1.2 Sicrhau bod Aelodau'n cymryd yr awenau wrth sefydlu egwyddorion neu werthoedd gweithredu safonol penodol ar gyfer y Sefydliad a'i Staff a'u bod	Camau gweithredu/dogfennau llywodraethu'r Pwyllgor Cynllunio/Rheoli Datblygu wedi'u sefydlu, hyfforddiant i'w roi a chynnydd	Canlyniad: Ymgorffori ymhellach Egwyddorion a gwerthoedd Gweithredu Safonol, gan gynnwys eu cyfathrebu.	Elin Prysor/ Lowri Edwards	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
<p>yn cael eu cyfathrebu a'u deall. Dylai'r rhain adeiladu ar Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus (Egwyddorion Nolan)</p>	<p>i'w adolygu yn ystod 2023-2024.</p> <p>Ar hyn o bryd mae trafodaethau'n cael eu cynnal gydag Archwilio Cymru i gefnogi eu Hadolygiad Dilynol o'r Gwasanaeth Cynllunio. Bydd unrhyw argymhellion yn cael eu hateb.</p>	<p>Cynnydd: yn parhau. Grŵp Gorchwyl a Gorffen wedi'i sefydlu.</p>		
<p>A1.4 Arddangos, mynegi ac ymgorffori'r egwyddorion neu'r gwerthoedd gweithredu safonol drwy bolisiau a phrosesau priodol a adolygir yn rheolaidd i sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol</p>	<p>Penderfyniad dirprwyedig Cofrestr Penderfyniadau i'w chyhoeddi.</p> <p>Parhau i fonitro cwblhau modiwl e-ddysgu gorfodol Chwythu'r Chwiban.</p> <p>Mae polisi chwythu'r chwiban wedi cael ei adolygu ac mae'n aros am gymeradwyaeth gan Bwyllgor Cydlynu Trosolwg a Chraffu a'r Cabinet.</p> <p>Cyflwyno ffurflenni Cod Ymddygiad a Datganiad Buddiant Personol Diwygiedig i'r Pwyllgor Craffu</p> <p>Adroddiad ar weithgarwch chwythu'r chwiban generig i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu.</p>	<p>Aeth yr adroddiad i'r Grŵp Arweiniol ar y Gofrestr Penderfyniadau Dirprwyedig a phenderfynwyd peidio â chyhoeddi'r wybodaeth hon.</p> <p>Paratowyd y Gofrestr TPO a chafodd ei chyhoeddi ym mis Ionawr 2024</p> <p>Aeth yr adroddiad i'r Grŵp Arweiniol ar Gofrestr Prif Swyddogion o Fuddiannau Busnes Personol a phenderfynwyd peidio â chyhoeddi'r wybodaeth hon.</p> <p>Cynnydd: Drafft wedi'i baratoi. Angen ymarfer cysondeb</p>	<p>Elin Prysor/ Katy Sinnett- Jones</p>	<p>Mawrth 2024</p>

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
		Cymeradwywyd gan Bwyllgor Craffu Adnoddau Corfforaethol ar 4.3.24.		
A3.1 Sicrhau bod aelodau a Staff yn dangos ymrwymiad cadarn i'r gyfraith, yn ogystal â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau perthnasol	Hysbysiadau preifatrwydd ar gyfer cynghorwyr sy'n cael eu datblygu ac i'w darparu gan y Swyddog Diogelu Data.	Canlyniad: Dangos ymrwymiad cryf i reolaeth y gyfraith a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau perthnasol Cynnydd: wedi cwblhau Mae templed o hysbysiad preifatrwydd wedi'i greu a'i ddarparu a'i drafod gyda chynghorwyr fel rhan o'u Data DPO hyfforddi Swyddog Diogelu.	Lowri Edwards /Alan Morris	Mawrth 2024
A3.2 Creu'r amodau i sicrhau bod y Swyddogion statudol, deiliaid swyddi allweddol eraill ac aelodau yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau yn unol â gofynion deddfwriaethol a rheoleiddiol.	CMIA i gwblhau cymhwyster proffesiynol	Canlyniad: Sicrhau bod deiliaid swyddi allweddol yn gallu cyflawni eu cyfrifoldebau yn unol â gofynion deddfwriaethol a rheoleiddiol. Cynnydd: Tystysgrif Archwilio Mewnol (CIA) wedi'i gwblhau	Elin Prysor/Alex Jenkins	Mawrth 2024 wedi ei gwblhau

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
		ym mis Tachwedd 2023		
B1.1 Sicrhau bod diwylliant agored ar waith, drwy ddangos, cofnodi a mynegi ymrwymiad y sefydliad i fod yn agored	Cwblhau adolygiad o Gynllun Cyhoeddi'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth, sydd ar y gweill.	Canlyniad: Dangos ymrwymiad i fod yn agored. Cynnydd:	Alun Williams /Marie-Neige Hadfield	Mawrth 2024
B3.1 Sefydlu polisi clir ar y math o faterion y bydd y sefydliad yn ymgynghori'n ystyrion â dinasyddion unigol, defnyddwyr gwasanaethau a rhanddeiliaid eraill yn eu cylch, neu'n eu cynnwys ynddynt, i sicrhau bod gwasanaeth (neu ddarpariaeth arall) yn cyfrannu at gyflawni'r canlyniadau arfaethedig	Mae Polisi Ymgysylltu a Chyfranogiad newydd, 'Siarad, Gwrando a Gweithio Gyda'n Gilydd' wedi'i gyhoeddi. Dylid ystyried gweithredu'r polisi hwn cyn i'r gweithredu gael ei gwblhau.	Canlyniad: Gwella ymgysylltiad cymunedol. Cynnydd:	Alun Williams	Mawrth 2024
D2.3 Ystyried a monitro risgiau y mae pob partner yn eu hwynebu wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir	Parhau i roi ystyriaeth i newidiadau deddfwriaethol e.e. Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Gweithredu newidiadau deddfwriaethol, megis ynghylch Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac ystyried/monitro'r risgiau sy'n wynebu pob partner wrth gydweithio, gan gynnwys risgiau a rennir.	Canlyniad: Rheoli risg a chydymffurfio â deddfwriaeth i ddangos ymrwymiad i reolaeth y gyfraith. Cynnydd: Pob caniatâd arbed cyflawn ar gyfer Deisebau PE-Protocol: Cyngor 14/12/23. Cyfansoddiad i'w ddiwygio wedi hynny.	Alun Williams/ Elin Prysor	Mawrth 2024

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad / Cynnydd hyd yma	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau
E2.2 Cyhoeddi datganiad sy'n pennu'r mathau o benderfyniadau sy'n cael eu dirprwyo a'r rhai a gedwir ar gyfer gwneud penderfyniadau cyfunol y corff llywodraethu	Cofrestr Penderfyniad Dirprwyedig i'w chyhoeddi.	Canlyniad: Eglurder pellach ynghylch pa benderfyniadau sy'n cael eu dirprwyo drwy gyfathrebu trwy gyhoeddiad. Cofrestr Gorchymyn Cadw Coed yn barod i'w gyhoeddi	Elin Prysor	Mawrth 2024
G3.1 Sicrhau bod argymhellion ar gyfer camau cywiro a wneir gan archwiliad allanol yn cael eu gweithredu	Monitro cynnydd camau gweithredu/argymhellion – gweithredu'n parhau.	Sicrhau a rheoli risg. Cynnydd: Cyflwynwyd ORF i GAC fel rhan o Gynllun Gweithredu parhaus. Diweddariadau yn cael eu hailystyried mewn cyfarfodydd yn y dyfodol	Elin Prysor/ Alun Williams/Alex Jenkins	Mawrth 2024

6. Cynllun gweithredu y cytunwyd arno ar gyfer materion i'w hystyried yn ystod 2024-2025

Yn dilyn gweithredu ac adolygu Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government* (2016) nodwyd y materion canlynol (gweler y tabl isod) wedi cael eu nodi i'w datrys yn ystod 2024-2025. Mae'r tabl yn nodi'r mater, y cam gweithredu, y canlyniad dymunol, y Swyddog Arweiniol sy'n gyfrifol am oruchwylio'r cam gweithredu ac amcan o'r dyddiad cwblhau. Mae gan y Swyddog Arweiniol gyfrifoldeb i sicrhau bod y camau gweithredu hefyd yn cael eu manylu, eu monitro a'u diweddarau yng nghynlluniau busnes eu Gwasanaeth eu hunain:

Mater	Cam gweithredu	Canlyniad	Swyddog Arweiniol	Dyddiad cwblhau

7. Casgliad

Mesurodd yr adolygiad blynyddol o'r fframwaith llywodraethu cynnydd yn erbyn Fframwaith newydd *Delivering Good Governance* (2016) CIPFA/SOLACE a chanfuwyd bod y trefniadau llywodraethu cyffredinol yn dderbyniol neu'n dda. Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn ystod y flwyddyn, gan gofnodi llwyddiant yn erbyn pob un o'r saith egwyddor craidd. Mae datblygu Cod Llywodraethu Corfforaethol Lleol sy'n dod â'r holl godau a'r holl ddogfennau lleol ynghyd mewn un ddogfen yn rhoi sicrwydd bod trefniadau llywodraethu clir ar waith. Nododd y Cyngor gynllun gweithredu i'w gwblhau ar gyfer 2024/25 (fel yr uchod).